

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Poznań, dnia 9 października 2025 r.

Poz. 7049

Podpisany przez:

Arleta Kinga Kwiatkowska

Data: 09.10.2025 12:02:17

UCHWAŁA NR XXIII/108/2025 RADY MIEJSKIEJ W WĄGROWCU

z dnia 25 września 2025 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla miasta Wągrowca na lata 2025-2028.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. z 2025 r., poz. 1153) oraz art. 87 ust. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 1292 ¹⁾) Rada Miejska w Wągrowcu uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla miasta Wągrowca na lata 2025-2028 stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

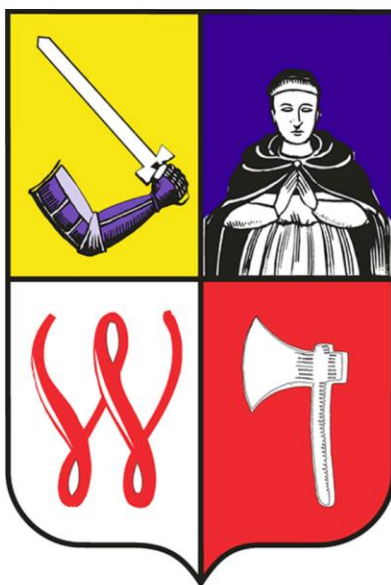
§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Wągrowca.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia jej ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego.

Przewodniczący Rady
Miejskiej w Wągrowcu
(-) Jakub Zadroga

¹⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z 2024 r., poz. 1907, 2025 r., poz. 1168

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
DLA MIASTA WĄGROWCA
NA LATA 2025–2028**

Wągrowiec
2025

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

SPIS TREŚCI

1. Wstęp	5
1.1. Charakterystyka i zarys historii Wągrowca	5
1.2. Postanowienia ogólne	10
1.3. Cele opracowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami	10
1.4. Podstawa prawna opracowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami	11
2. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego	17
2.1. Relacje Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie kraju	17
2.1.1 Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	17
2.2. Relacje Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie województwa	18
2.2.1. Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku	19
2.2.2. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego	17
2.2.3. Program opieki nad zabytkami dla województwa wielkopolskiego	19
2.2.4. Audyt krajobrazowy województwa wielkopolskiego	24
3. Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy	26
3.1. Obiekty zabytkowe, nieruchome wpisane do rejestru zabytków	38
3.2. Obiekty z terenu miasta Wągrowca znajdujące się w ewidencji zabytków	41
3.3. Wykaz najcenniejszych zabytków ruchomych na terenie gminy	52
3.4. Dziedzictwo niematerialne	53
3.5. Krajobraz kulturowy – obszarowe wpisy do rejestru zabytków	54
3.6. Zabytki archeologiczne	54
3.6.1. Wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków z terenu miasta	54
3.6.2. Wykaz stanowisk o własnej formie krajobrazowej z terenu gminy	54
3.6.3. Zestawienie zewidencjonowanych stanowisk archeologicznych na terenie miasta	54

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

4. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego	63
4.1. Stan zachowania i obszary największego zagrożenia zabytków	63
4.1.1. Stan zachowania zabytków nieruchomych	63
4.1.2. Stan zachowania zabytków ruchomych	64
4.1.3. Stan zachowania i największe zagrożenia dla zabytków archeologicznych	64
4.2. Uwarunkowania wynikające ze Strategii Rozwoju Miasta Wągrowca do 2030 roku	65
4.3. Uwarunkowania wynikające ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Wągrowca	67
4.4. Uwarunkowania wynikające z Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Wągrowca na lata 2017-2025	69
4.5. Uwarunkowania wynikające z miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego	75
4.6. Uwarunkowania wynikające z uchwały Rady Miejskiej w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków	80
4.7. Uwarunkowania wynikające ze sprawozdania z realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla miasta Wągrowca na lata 2021-2024	81
4.8. Uwarunkowania wynikające z Wieloletniej Prognozy Finansowej Miasta Wągrowca	83
5. Cele gminnego programu opieki nad zabytkami	84
5.1. Wynikające z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami	84
5.2. Wynikające ze Strategii Rozwoju Miasta Wągrowca do 2030 roku	84
5.3. Wynikające z Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Miasta Wągrowca do roku 2034	84
6. Kierunki działań dla realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami	85
6.1. Podstawowe kierunki działań	87
6.1.1. Gminna ewidencja zabytków	87
6.1.2. Gminna ewidencja stanowisk archeologicznych	88

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

6.1.3. Inwentaryzacja zabytków tzw. „małej architektury”	88
6.1.4. Rewitalizacja obiektów zabytkowych	89
6.1.5. Ścieżki i szlaki turystyczno-edukacyjne	90
6.1.6. Edukacja i promocja zabytków miasta Wągrowca	91
6.1.7. Opieka nad nieczynnymi cmentarzami i miejscami pamięci narodowej	92
6.1.8. Kontakty z właścicielami obiektów zabytkowych	92
6.1.9. Nadzór (ciągły) nad inwestycjami ziemnymi	93
6.1.10. Uwzględnianie problematyki ochrony zabytków przy sporządzaniu i zmianach studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, planu ogólnego oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w zakresie przeznaczenia i zasad zagospodarowania terenu	94
6.1.11. Opracowanie gminnego planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych	94
6.2. Terminarz realizacji oraz środki finansowania	94
7. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami	98
8. Monitoring działania gminnego programu opieki nad zabytkami	99
9. Niektóre źródła finansowania programu opieki nad zabytkami	100
Literatura	101

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

1. Wstęp**1.1. Charakterystyka i zarys historii miasta**

Wągrowiec jest położony w centralnej części województwa wielkopolskiego i wchodzi w skład Poznańskiego Obszaru Metropolitalnego. Od Poznania miasto oddalone jest w prostej linii około 48 km na północny-wschód. Wągrowiec jest siedzibą powiatu, a zarazem władz gminy miejskiej i wiejskiej, pośrodku której miasto jest zlokalizowane. Wągrowiec jest jedyną gminą miejską wchodzącą w skład powiatu wągrowieckiego. Przez miasto przebiegają drogi wojewódzkie nr 196 (Poznań-Wągrowiec), nr 190 (Krajenka-Gniezno), 241 (Tuchola-Rogoźno) i 251 (Kaliska k. Wągrowca-Inowrocław). Wągrowiec położony jest przy linii kolejowej nr 356 (Poznań Wschód- Bydgoszcz Główna).

Na terytorium Wągrowca o powierzchni 17,8 km² składa się historyczne centrum miasta oraz szereg mniejszych jednostek osadniczych, które w wyniku procesów urbanizacyjnych na przestrzeni lat zostały włączone w jego granice. Wągrowiec posiada nieformalnie wyodrębnione części miasta, do których zalicza się: Centrum (złożone z części północnej i południowej); Berdychowo (największe pod względem powierzchni) i Taszarowo w południowej części miasta; Durowo w części północnej Wągrowca; Osada w części zachodniej; Jaśniak i Osiedle Wschód (największe pod względem liczby mieszkańców) we wschodniej części miasta. Według danych z 2024 roku miasto liczy 23 868 mieszkańców.

Według podziału fizyczno-geograficznego Polski, Wągrowiec położony jest w obrębie prowincji Niżu Środkowoeuropejskiego, podprowincji Pojezierzy Południowobałtyckich i w makroregionie Pojezierza Wielkopolskiego. W ujęciu mezoregionalnym miasto leży na Pojezierzu Chodzieskim. Obszar ten charakteryzuje się występowaniem pasma moren, pól sandrowych oraz wytopiskowych rynien jeziornych. Miasto położone jest w dolinach rzek Nielby i Wełny (prawego dopływu Warty), która w subfazie chodzieskiej ostatniego zlodowacenia pełniła funkcję doliny marginalnej. Na terenie miasta dolina Wełny obniża swoje dno w kierunku ujścia do Jeziora Łęgowskiego. W granicach miasta położone jest Jezioro Durowskie leżące w Rynnie Gołaniecko-Wągrowieckiej, w rejonie którego deniwelacje terenu wahają się między 70 a 90 m n.p.m., podczas gdy większość miasta położona jest na wysokości około 80 m. n.p.m. Przez miasto przepływa również Struga Gołaniecka, która – podobnie jak rzeka Nielba – jest prawym dopływem Wełny. Według danych z 2016 roku zalesienie na terenie miasta wynosiło około 13% ogółem licząc 246,36 ha.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

Najstarsze wzmianki o Wągrowcu pochodzą z końca XIV wieku, choć historia osadnictwa na obszarze dzisiejszego miasta sięga w głąb pradziejów i liczy kilka tysięcy lat. Najstarsze ślady pobytu społeczności łowiecko-zbierackich sięgają środkowej epoki kamienia – okresu mezolitu (8000-5400 lat p.n.e.), a od neolitu po kres pradziejów można mówić o ciągłości osadnictwa na terenie Wągrowca. Z licznych stanowisk archeologicznych odkrytych w mieście znane są ślady pobytu pierwszych rolników młodszej epoki kamienia – neolitu, społeczności kultur łużyckiej z okresu epoki brązu, pomorskiej z epoki żelaza, przeworskiej i wielbarskiej z okresu wpływów rzymskich. Najliczniejsze są pozostałości osadnictwa wczesnośredniowiecznego i późnośredniowiecznego oraz nowożytnego.

Najstarsza część miasta jest położona na naturalnej wyspie pomiędzy rzekami Wełną i Nielbą, gdzie cystersi z klasztoru w Łeknie postanowili założyć miasto. Pierwsza wzmianka o Wągrowcu pochodzi z 22 grudnia 1381 roku, który jako *Wongrovecz* pojawia się w akcie przekazania przez opata Ewerarda z Łekna gruntów i dochodów proboszczowi nowo erygowanej parafii pw. św. Jakuba Apostoła. W dokumencie tym mieszkańcy określani zostali jako *cives* – mieszczanie. W 1393 roku król Władysław Jagiełło potwierdził przywilej organizowania w mieście cotygodniowych targów oraz dwudniowego jarmarku w dniu patrona św. Jakuba Apostoła. Lata 90. XIV wieku są też okresem translokacji opactwa cysterskiego z pobliskiego Łekna do Wągrowca. Przeniesienie siedziby nastąpiło prawdopodobnie w 1396 roku. W 1399 roku w kolejnych dokumentach pojawia się nazwa *Wangrowecz*, a opata nazywano naprzemiennie łekneńskim i wągrowieckim. Nowy klasztor został wybudowany w zachodniej części miasta. W późniejszym czasie był kilkakrotnie przebudowywany, a swój schyłkowo barokowy styl uzyskał w wyniku XVIII-wiecznej modernizacji. W 1451 roku opat Gotfryd wykupił od wójta Michała prawa do wójtostwa, a Wągrowiec na blisko 350 lat stał się miastem klasztornym. Do połowy XVI wieku klasztor przyjmował wyłącznie kandydatów Niemców, pochodzących z okolic Kolonii. Z terenów Niemiec zakonnicy sprowadzali również do Wągrowca osadników i rzemieślników, którzy w późniejszym czasie złączyli się z miejscową ludnością. Ważnym wydarzeniem w dziejach opactwa i miasta był wybór w 1553 r. Andrzeja Dzierżanowskiego herbu Gozdawa na pierwszego polskiego opata. Wydarzenie to rozpoczęło proces polonizacji klasztoru i zastępowania niemieckich zakonników Polakami. W okresie jego urzędowania doszło w Wągrowcu do zgromadzenia kapituły zakonnej zwołanej przez opata Edmunda Cruce z Chatillon, a zarazem sekretarza generalnego zakonu, w trakcie której doszło do ustanowienia

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

Polskiej Prowincji Cystersów. Z klasztorem w Wągrowcu i założoną przez opata Dzierżanowskiego szkołą związanych było kilka ważnych postaci historycznych, jak urodzony w Wągrowcu ksiądz Jakub Wujek, autor pierwszego polskiego przekładu Biblii czy Maciej Łubieński, późniejszy arcybiskup gnieźnieński i prymas Polski. Z klasztorem wągrowieckim związany był również cysters Adam z Wągrowca, organista i kompozytor.

Od 1568 r. akta miejskie Wągrowca prowadzono w języku polskim, który zastąpił łacinę. Jak podaje *Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego...* według jednego z rejestrów popoborowych, w 1618 roku w Wągrowcu miało być 305 domostw (w tym kilkanaście urzędniczych i jeden poselski), a w mieście miały działać 3 młyny i jeden folusz. W mieście było także 7 kupców i 10 cechów rzemieślniczych, w tym jeden tzw. *łatany* zrzeszający kołodziejów, stelmachów, kowali, ślusarzy i kotlarzy. Wśród 150 samodzielnych rzemieślników byli złotnicy i puszarze. Najstarszy cech kuśnierski, posiadający przywilej opacki z 1474 roku liczył 30 członków. Wśród innych zawodów wymienianych w spisie cech piwowarski liczył 20, szewski 28, rzeźniczy 10, a czapniczy 5 członków. Najmłodszy z cechów – krawców, sukienników i kupców założono w 1588 roku. Rozwój sukiennictwa doprowadził prawdopodobnie w 2 poł. XVI wieku lub w pocz. XVII wieku do założenia tzw. „nowego miasta”.

Połowa XVII wieku to czas wojen i klęsk żywiołowych, który doprowadził do stopniowego upadku miasta. Wągrowiec kilkakrotnie uległ zniszczeniu w wyniku pożarów i powtarzających się powodzi, a nawroty epidemii tzw. „morowego powietrza” doprowadziły do ogromnego wyludnienia miasta. Jednym z symptomów kryzysu i upadku miasta były liczne, odnotowywane w źródłach, procesy o czary i skazanie na śmierć co najmniej kilkunastu osób. W roku 1690 w mieście miało być 115 domów, a w 1716 tylko 103.

W 1793 roku, w wyniku rozbioru Polski, Wągrowiec znalazł się w granicach królestwa pruskiego. Według pochodzącego z tego czasu spisu miasto miało w tym roku 113 domostw i liczyło 670 mieszkańców (w tym 30 Żydów). Wśród nich było 28 zakonników, 25 szewców, 18 szynkarzy, 8 piwowarów, 8 kuśnierzy, 6 sukienników, 5 krawców i 5 kołodziejów, 4 garncarzy, 3 powroźników oraz po 2 kowali, stolarzy i barbierzy, a także ślusarz, muzykant, oberżysta i aptekarz. W tym samym roku przeprowadzono konfiskatę dóbr klasztoru, a właścicielem miasta oraz rozległych obszarów wokół Wągrowca został król pruski. Początkowo planowano przekształcić podupadłe miasto w osadę targową pozbawioną praw miejskich, ostatecznie

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

zadecydowano jednak o zachowaniu praw miejskich oraz utworzeniu w Wągrowcu siedziby powiatu.

Od początku XIX wieku następuje systematyczny wzrost liczby mieszkańców Wągrowca. W XIX wieku mogli na terenie miasta bez przeszkód osiedlać się zarówno Niemcy, jak i Żydzi. W 1800 roku było 809 mieszkańców w tym 134 Żydów. Według spisów około połowy XIX wieku było już 2647 mieszkańców (1843 rok), w tym 812 Żydów (1847 roku), w 1871 roku 4061 mieszkańców (689 Żydów), a przed wybuchem I wojny światowej 6850 mieszkańców (1910 rok), w tym 348 Żydów (w 1913 roku). W tym czasie nastąpił dynamiczny rozwój budownictwa miejskiego. Zmienił się charakter dotychczasowej zabudowy z drewnianej na murowaną. W latach 30. XIX wieku powstał dla niemieckich mieszkańców Wągrowca kościół ewangelicki. Znaczący wpływ na rozwój kulturalny miasta miało powołanie do istnienia w 1872 roku gimnazjum. W latach 1875-1878 wybudowano kompleks budynków szkolnych przy ulicy Klasztornej. Do rozwoju miasta przyczyniła się również budowa linii kolejowej łączącej Wągrowiec z Poznaniem i Bydgoszczą. W 1890 roku powstał budynek dworca kolejowego. Pod koniec XIX wieku powstały w mieście hotele dla przyjezdnych *Bristol* i *Metropol*, położone przy miejscowym rynku. W początkach XX wieku powstało na terenie Wągrowca szereg reprezentacyjnych budynków publicznych w północnej części miasta przy dzisiejszej ulicy Kościuszki, świadczących o randze miasta jako siedziby powiatu.

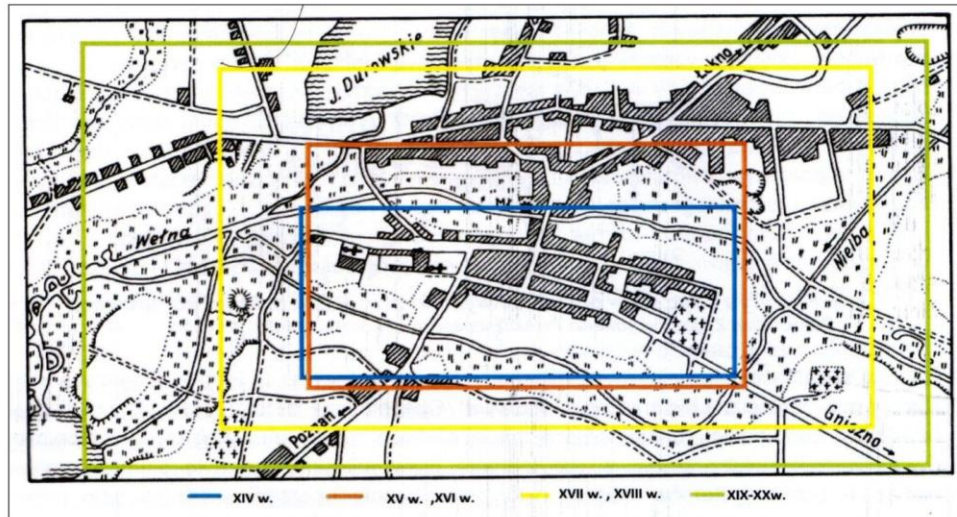
Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości w 1918 roku, mieszkańcy Wielkopolski przystąpili do walk o przyłączenie tych terenów do Polski. Trzy dni po wybuchu Powstania Wielkopolskiego, 30 grudnia, mieszkańcy Wągrowca pod dowództwem pułkownika Ignacego Wegnera (w tym czasie w stopniu zastępcy oficera) rozbroili stacjonujących w mieście żołnierzy niemieckich. W dalszej fazie powstania, żołnierze wągrowieccy brali udział w walkach na froncie północnym, a w latach 1919-1920 jako część wojsk wielkopolskich brali udział w wojnie polsko-bolszewickiej.

W okresie międzywojennym następował stopniowy wzrost liczby ludności. W 1921 roku było 6867 mieszkańców, w 1931 roku 7555, a w 1939 roku 8945. Jednocześnie trwał, odnotowywany od 2 poł. XIX wieku, spadek liczby mieszkańców pochodzenia żydowskiego, których w 1932 roku było 206. Spowolnieniu jednak uległa dynamika rozwoju budownictwa na terenie Wągrowca. Pod koniec lat 30. powstało sporo nowych domów w północno-wschodniej części miasta przy ulicy Średniej.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

Po wybuchu działań wojennych w 1939 roku już 2 września miasto było bombardowane przez lotnictwo niemieckie. Zniszczeniu uległ ratusz, a w ataku lotniczym zginął burmistrz Wągrowca Szymon Wachowiak oraz pięciu pracowników magistratu miejskiego. Wkroczenie do miasta wojsk niemieckich 6 września zapoczątkowało ponad pięcioletni okres okupacji. Niemcy próbowali zatrzeć ślady polskości, m.in. zmieniając herb miasta i jego nazwę w 1941 roku na Eichenbrück. Wycofując się z miasta, w styczniu 1945 roku, żołnierze niemieccy podpalili magazyny sprzętu sanitarnego zlokalizowane w zabudowaniach klasztoru pocysterskiego, w wyniku czego uległ on zniszczeniu. 23 stycznia do miasta wkroczyło 12 czołgów radzieckich. Dowodzony przez pułkownika Andrieja Paszkowa oddział zakończył niemiecką okupację miasta.

Po 1945 roku następował stały wzrost liczby mieszkańców, która na przełomie XX/XXI wieku przekroczyła 25 000 osób. Wągrowiec pozostawał w latach 1945-1975 i po 1999 roku siedzibą powiatu.

*Dynamika rozwoju osadnictwa na terenie Wągrowca
(za Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta Wągrowca na lata 2013-2016)*

1.2. Postanowienia ogólne

1.1.1. Ilekcioć w niniejszym programie mowa jest o:

- a) Ustawie – rozumie się przez to ustawę z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tj. Dz.U. z 2024 r., poz. 1292);

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

- b) Miasto – rozumie się przez to Wągrowiec;
- c) Gmina – rozumie się gmina miejska Wągrowiec;
- d) Programie – rozumie się przez to Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta Wągrowca na lata 2025-2028;
- e) Konserwatorze – rozumie się przez to właściwego miejscowo konserwatora zabytków – Wielkopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków;
- f) Planie – rozumie się przez to Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego do 2030 roku z dnia 27 stycznia 2020 r.,
- g) Strategii – rozumie się przez to Strategię Rozwoju Województwa Wielkopolskiego – Wielkopolska +2020 z dnia 25 marca 2019 r.

1.3. Cele opracowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami

Nadzędnym celem opracowania Programu jest zahamowanie degradacji i poprawa stanu zasobów dziedzictwa kulturowego gminy.

Szczegółowo cele zostały określone w **art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami**:

- a. *uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;*
- b. *zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;*
- c. *wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;*
- d. *podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;*
- e. *określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystywaniem tych zabytków;*
- f. *podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.*

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

Ponadto celami są:

- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków przy sporządzaniu i zmianie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy;
- podejmowanie i określanie warunków współpracy z właścicielami obiektów zabytkowych;
- inicjowanie i wspieranie działań edukacyjnych, informacyjnych, turystycznych i innych, których celem jest propagowanie znajomości zabytków wśród mieszkańców gminy oraz zaszczepianie w ich świadomości zasadności i potrzeby opieki nad zabytkami;
- zachowanie oryginalności, odmienności miasta pozwalających na identyfikację kulturową w zglobalizowanym świecie;
- wspieranie działań zmierzających do pozyskania środków finansowych na opiekę nad zabytkami.

1.4. Podstawa prawna opracowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami

1.4.1. Konstytucja RP z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. z 1997 r., Nr 78, poz. 483)

Zgodnie z art. 5: *Rzeczpospolita Polska strzeże (...) dziedzictwa narodowego.* Rozumiejąc zabytki, jako dobro narodowe, wspólne, art. 82 konstytucji mówi: *obowiązkiem obywatela (...) jest troska o dobro wspólne.*

1.4.2. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2024 r., poz. 1465 ze zm.),

Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt. 9 ustawy, do zadań własnych gminy należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, w tym m.in. sprawy kultury (w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury) oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

1.4.3. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

(tj. Dz.U. z 2024 r., poz. 1292).

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

Zgodnie z art. 4 i 5 ustawa definiuje pojęcia ochrony zabytków i opieki nad zabytkiem:

a) *ochrona zabytków polega w szczególności na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:*

- 1/ zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;*
- 2/ zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;*
- 3/ udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;*
- 4/ przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;*
- 5/ kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;*
- 6/ uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska (art. 4);*

b) *opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:*

- 1/ naukowego badania i dokumentowania zabytku;*
- 2/ prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;*
- 3/ zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;*
- 4/ korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;*
- 5/ popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury (art.5).*

Ustawa, w zakresie ochrony zabytków z późniejszymi zmianami, nakłada na gminę następujące obowiązki i uprawnienia:

- a) prawo utworzenia przez Radę Gminy (po uprzednim zasięgnięciu opinii Konserwatora) parku kulturowego w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji (art. 16 ust. 1);

- b) obowiązek uwzględniania w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego ochrony zabytków nieruchomych i ich otoczenia oraz ustaleń programu;

Studium i plany miejscowe wymagają odpowiednio zaopiniowania lub uzgodnienia przez Konserwatora (art. 18, art. 19 i art. 20);

- c) obowiązek prowadzenia gminnej ewidencji zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków z terenu gminy;

- d) przyjmowanie zawiadomień o znalezieniu w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem i zawiadamianie o tym fakcie właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków (art. 32 ust.1 pkt. 3 i ust.2);

- e) przyjmowanie zawiadomień o przypadkowym znalezieniu przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem archeologicznym i zawiadamianie o tym fakcie właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków (art. 33 ust. 1 i ust. 2);

- f) sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich i budowlanych przy zabytku, do którego tytuł prawny posiada Gmina (art. 71 ust. 1 i 2);

- g) w trybie określonym odrębnymi przepisami dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków może być udzielona przez organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale (art. 81 ust.1).

Dotacja, w zakresie określonym w art. 77, może być udzielona w wysokości do 100% nakładów koniecznych na wykonanie przez wnioskodawcę prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków (art. 81 ust.2);

- h) sporządzanie przez Wójta/Burmistrza gminy i przyjmowanie przez Radę Gminy

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

na okres 4 lat gminnego programu opieki nad zabytkami (art. 87 ust. 1, ust. 2, ust. 3 i ust. 4). Co dwa lata Wójt/Burmistrz Gminy sporządza i przedstawia Radzie Gminy sprawozdanie z realizacji programu (art. 87 ust. 5).

Ustawa z ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 840) wprowadza również administracyjne kary pieniężne. Aktualne zasady ich nakładania zawarte są w Rozdziale. 10a, art. 107. Wspomnieć można niektóre z nich:

- właściciel zabytkowego obiektu wpisanego do rejestru zabytków, który bez pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (WKZ) lub niezgodnie z zakresem lub warunkami określonymi w pozwoleniu WKZ/PKZ podejmuje działania, o których mowa w art. 36 ust. 1 pkt.1-5, podlega karze pieniężnej w wysokości od 500 do 500 000 zł;
- administracyjnej karze pieniężnej, podlega również podjęcie badań archeologicznych bez pozwolenia konserwatora zabytków lub niezgodnie z zakresem i warunkami określonymi w pozwoleniu;
- administracyjnej karze pieniężnej w wysokości od 500 do 50 000 zł podlega ten, kto wbrew obowiązкови nie wykonuje zaleceń pokontrolnych, o których mowa jest w art. 40 ust.1.

1.4.4. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 roku o gospodarce nieruchomościami

(Dz.U. 1997 Nr 115 poz. 741 z późniejszymi zmianami, tj. Dz.U. z 2024 r. poz. 1145)

Ustawa określa zasady dotyczące sprzedaży, zamiany itp. obiektów będących własnością jednostek samorządu terytorialnego:

- a) Sprzedaż, zamiana, darowizna lub oddanie w użytkowanie wieczyste nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków, stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, a także wnoszenie tych nieruchomości jako wkładów niepieniężnych (aportów) do spółek, wymaga pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków (art. 13, ust. 4).*

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

b) Sprzedaż, zamiana, darowizna lub dzierżawa nieruchomości stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, będących cmentarzami ujętymi w wojewódzkiej ewidencji zabytków, a także wnoszenie tych nieruchomości jako wkładów niepieniężnych (aportów) do spółek wymagają pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków (art. 13, ust.5).

1.4.5. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2015 roku o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu (Dz.U. z 2015 r., poz. 774, 1688).

Tzw. „ustawa krajobrazowa” weszła w życie z dniem 11 września 2015 roku. Najważniejszym celem ustawy krajobrazowej jest wprowadzenie narzędzi umożliwiających skuteczniejszą niż dotychczas ochronę krajobrazu. Jednym z celów tej ustawy było wywiązanie się ze zobowiązań Europejskiej Konwencji Krajobrazowej ratyfikowanej przez Polskę w 2004 roku, poprzez uporządkowanie reklam w przestrzeni publicznej. Zmiany polegały na wprowadzeniu nowych przepisów w już obowiązujących aktach prawnych, m.in.:

- w ustawie o drogach publicznych z dnia 21 marca 1985 r.
(Dz.U. z 2015 r., poz. 460);
- ustawie o podatkach i opłatach lokalnych z dnia 12 stycznia 1991 r.
(Dz.U. z 2014 r., poz. 849 oraz z 2015 r., poz. 528 i 699);
- ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane
(Dz.U. z 2013 r. poz., 1409 ze zm.);
- ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska
(Dz.U. z 2013 r. poz. 1232 ze zm.);
- ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 r.
(Dz.U. z 2015 r., poz. 199 i 443);
- ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami
(Dz.U. z 2014 r., poz. 1446 oraz z 2015 r., poz. 397 ze zm.);
- ustawie o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r.
(Dz.U. z 2013 r., poz. 627 ze zm.).

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

Ustawa krajobrazowa definiuje podstawowe pojęcie reklamy, szyldu, krajobrazu, czy krajobrazu priorytetowego. Ten ostatni termin odnosi się do krajobrazu szczególnie cennego dla społeczeństwa, który wymaga określenia szczegółowych zasad i warunków jego kształtowania.

Daleko idące kompetencje w przedmiocie ochrony krajobrazu uzyska przede wszystkim rada gminy, której ustawodawca przyznał możliwość uchwalenia lokalnego kodeksu reklamowego. Pozwala on gminom na określenie zasad i warunków sytuowania obiektów małej architektury, tablic i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń, a także wprowadzenia opłat za umieszczenie tablic i urządzeń reklamowych. Władze samorządowe będą mogły określać zasady, warunki, gabaryty, a nawet rodzaje materiałów budowlanych przeznaczonych do budowy reklam na terenie gminy. W ten sposób samorządy otrzymały długo wyczekiwane narzędzie do walki z nieopanowanym chaosem reklamowym.

Przyjęcie uchwały krajobrazowej przez samorządy nie jest obligatoryjne. Zgodnie z art. 37a ust. 1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, rada gminy może uchwalić taki akt. Jeżeli jednak już się na to zdecyduje, musi obowiązkowo zawrzeć w nim określone w ustawie elementy, takie jak:

- zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic reklamowych oraz urządzeń reklamowych i ogrodzeń;
- gabaryty urządzeń wyżej wymienionych;
- rodzaje i standardy jakościowe materiałów budowlanych, z których urządzenia te mogą być wykonane;
- okres dostosowania.

2. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego

2.1. Relacje Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie kraju:

2.1.1. Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023-2026.

Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023-2026 (dalej Program 2023-2026) został przyjęty przez Radę Ministrów uchwałą nr 242 z dnia 8 grudnia 2023 roku (Dziennik Urzędowy RP., poz. 1470 z dnia 28.12.2023 roku).

Program ma na celu realizację ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z 23 lipca

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

2003 roku (Dz.U. z 2022 roku, poz. 840 z późniejszymi zmianami) i jest głównym dokumentem strategicznym określającym cele administracji rządowej oraz podległych jej służb i instytucji w tym zakresie oraz środki służące realizacji zamierzonych celów.

W Programie 2023-2026 dokonano ewaluacji poprzednio obowiązującego Programu na lata 2019-2022, którego głównym celem było: *Stworzenie warunków do zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami*. Biorąc pod uwagę wnioski z realizacji i ewaluacji poprzedniego Programu oraz zmiany ustawowe, został sformułowany główny cel Programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023-2026:

Zwiększenie odporności zasobu zabytkowego w Polsce.

Dla jego realizacji założono trzy cele szczegółowe dotyczące:

- *weryfikacji wybranego zasobu zabytków i wzmocnienia narzędzi ochrony dziedzictwa o wyjątkowej wartości (Cel 1),*
- *wzmocnienie potencjału organizacyjnego systemu ochrony zabytków (Cel 2),*
- *roli zabytków w zrównoważonym rozwoju (edukacja i partycypacja) (Cel 3).*

Ustalono podstawowe kierunki działań i konkretne zadania priorytetowe w obszarze ochrony zabytków, do realizacji do 2026 r.:

- *podnoszenie wiedzy o wybranych grupach zasobu zabytkowego kraju,*
- *ochrona i zarządzanie zabytkami o wyjątkowej wartości,*
- *realizacja międzynarodowych zobowiązań,*
- *cyfryzacja procesów administracyjnych,*
- *wzmacnianie zastosowania nowych technologii w ochronie zabytków,*
- *reforma finansowania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,*
- *wzmacnianie narzędzi ochrony zabytków wobec zmian klimatycznych,*
- *edukacja – podnoszenie świadomości społecznej o wartości dziedzictwa kulturowego.*

Dla realizacji wszystkich celów i zadań w Programie (2023-2026) opracowano szczegółowy harmonogram wraz z planem finansowym oraz projektem systemu wdrażania, monitoringu, ewaluacji oraz analizy ryzyka.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

2.2. Relacje Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu:**2.2.1 Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego.**

Strategia rozwoju województwa Wielkopolskiego do 2030 roku jest dokumentem o charakterze planistycznym opracowanym przez Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, a przyjętym przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego dnia 27 stycznia 2020 r.

Strategia określa uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju województwa. Ustalenia tam zawarte stanowią podstawę do sporządzenia planu zagospodarowania przestrzennego województwa, przez co jej ustalenia mają bezpośredni wpływ na zachowanie i poprawę jakości krajobrazu kulturowego.

Wśród kilku najważniejszych wyzwań, jakie służą rozwojowi Wielkopolski i wynikających z nich celów wymieniono:

- *Przeciwdziałanie dezintegracji społecznej i utracie regionalnej tożsamości, rozwijanie kapitału społecznego i kulturowego* (Wyzwanie 4). Stwierdzono m.in., że kultura jest jednym z obszarów wpływających na budowanie kapitału społecznego. Zabytki nieruchome, muzea, teatry, instytucje muzyczne stanowią około 1/10 tego typu obiektów, a wiele obiektów zostało uznanych za najciekawsze obiekty krajoznawcze w kraju. Mimo występowania licznych instytucji kulturowych w regionie, pod względem odwiedzających województwo zajmuje niskie pozycje w skali całego kraju.

- *Poprawa warunków życia z poszanowaniem środowiska przyrodniczego* (Wyzwanie 5). Stwierdzono m.in., że bogate dziedzictwo kulturowe w połączeniu z obszarami zalesionymi i cennymi przyrodniczo, tworzą podstawy do rozwoju turystyki i rekreacji w regionie. Za walor regionu o randze krajowej i międzynarodowej uznano m.in. Szlak Piastowski i Wielką Pętlę Wielkopolską.

Za jedną z mocnych stron województwa wielkopolskiego uznano m.in.:

- *dużą różnorodność i wartość dziedzictwa kulturowego*
- *silną tożsamość regionalną opartą na wizerunku, pracowitości i porządku, samoorganizacji i samorządności Wielkopolan.*

W dokumencie zaprezentowano wizję województwa w perspektywie najbliższej dekady:

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

Wielkopolska w 2030 roku to region przodujący w kraju, liczący się w Europie i szanujący jej uniwersalne wartości, świadomy swojego dziedzictwa przyrodniczego i cywilizacyjnego, spójny, zrównoważony i dostępny terytorialnie, otwarty na nowe idee i ludzi, silny nowoczesną gospodarką, aspiracjami, wiedzą swoich mieszkańców, zapewniający im bardzo dobre warunki do życia, pracy i wypoczynku na całym obszarze województwa.

Za podstawowy cel samorządu lokalnego w Strategii rozwoju uznano:

Samorząd województwa wielkopolskiego umacnia krajową i europejską pozycję Wielkopolski, rozwija jej potencjał społeczny i gospodarczy, podnosi poziom życia mieszkańców oraz dba o środowisko przyrodnicze i dziedzictwo kulturowe regionu, dla dobra jego obecnych i przyszłych pokoleń w myśl zasad zrównoważonego rozwoju.

2.2.2. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego

25 marca 2019 r. Sejmik Województwa Wielkopolskiego Uchwałą Nr V/70/2019 powołał do życia Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego – Wielkopolska 2020+.

W syntezie uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego województwa za najważniejsze cechy środowiska kulturowego Wielkopolski uznano:

- dużą różnorodność dziedzictwa kulturowego,
- wysoką wartość kulturową obiektów zabytkowych,
- bogactwo obszarów i obiektów zabytkowych (do najcenniejszych obiektów sakralnych w województwie wielkopolskim zaliczono kościół pw. św. Jakuba Apostoła w Wągrowcu),
- liczne zabytki archeologiczne (powiat wągrowiecki, charakteryzuje się jedną z największych w województwie koncentracji stanowisk archeologicznych),
- obszary kulturowo cenne (wśród obszarów o zachowanych cechach krajobrazu historycznie kształtowanego przez działalność zakonu cystersów wspomniano Wągrowiec),
- niewielki stopień rozpoznania dóbr kultury współczesnej,
- gęsta sieć szlaków kulturowych (wśród nich wymieniono Europejski Szlak Cysterski),

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

- *duże znaczenie obiektów kultu religijnego,*
- *liczne miejsca pamięci narodowej,*
- *szeroki zakres instytucjonalnej działalności kulturalnej (wśród instytucji o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym wymieniono Muzeum Regionalne w Wągrowcu),*
- *wysoka ranga wydarzeń kulturalnych (wśród cyklicznych imprez tematycznych związanych ze szlakami kulturowymi wymieniano Festyn Cysterski w Wągrowcu),*
- *bogactwo niematerialnego dziedzictwa kulturowego.*

Wśród największych zagrożeń dla środowiska kulturowego wymieniono m.in.

- *lokowanie w sąsiedztwie zabytków obiektów niedostosowanych do skali otoczenia, często stwarzających kolizję widokową w obszarach stanowiących przedpola ekspozycji dla obiektów cennych kulturowo oraz wynikające z nieodpowiedniej dbałości o estetykę nowych obiektów, niedostosowaną do wartości przestrzeni, w której są realizowane,*
- *konflikty wynikające z prowadzonej działalności gospodarczej rolnej i wydobywczej oraz wynikające z przeprowadzonych inwestycji budowlanych, m.in. budowy nowych szlaków komunikacyjnych, linii energetycznych, zbiorników wodnych czy budownictwa w ujęciu ogólnym, wymagających prac ziemnych zagrażających przede wszystkim zabytkom archeologicznym.*

W planie wyznaczono główne cele polityki przestrzennej, zasady ich realizacji oraz przyjęto kierunki działań. Za jeden z głównych celów uznano:

Ochronę potencjału kulturowego i krajobrazu oraz rozwoju konkurencyjnych form turystyki i rekreacji.

Dla realizacji tego celu polityki przestrzennej, regionalnej i narodowej określono podstawowe kierunki zagospodarowania przestrzennego:

- *wzmacnianie tożsamości narodowej i regionalnej*
- (wśród obiektów o najwyższych walorach środowiska kulturowego i przyrodniczego wymagających zachowania i wzmocnienia form ochrony wymieniono obiekty znajdujące się na przebiegu Szlaku Piastowskiego, w tym z terenu Wągrowca.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

Zaproponowano też utworzenie nowych parków kulturowych, w tym Pałucko-Cysterskiego);

- rozwój zróżnicowanych form turystyki

(na terenie województwa wielkopolskiego za obszar wizerunkowy dla rozwoju zróżnicowanych form turystyki o znaczeniu ponadregionalnym uznano Szlak Piastowski, w tym miasto Wągrowiec, a wśród obszarów o najwyższym potencjale przyrodniczym, kulturowym i krajobrazowym dla rozwoju turystyki i rekreacji wskazano tereny, na których występują szlaki kulturowe o randze krajowej i międzynarodowej, w tym Wągrowiec (gminę miejską i wiejską).

Dla realizacji wskazanych kierunków zagospodarowania przestrzennego określono szerokie spektrum działań w zakresie:

- kształtowania głównego obszaru kulturowego,
- zachowania zasobów dziedzictwa kulturowego materialnego i niematerialnego,
- poprawy jakości przestrzeni kulturowej i krajobrazu,
- rozwoju instytucjonalnej działalności kulturalnej,
- zwiększenia atrakcyjności obszarów wizerunkowych dla zróżnicowanych form turystyki,
- rozwoju turystyki kulturowej, kwalifikowanej, wypoczynkowej i biznesowej.

2.2.3. Program opieki nad zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2021-2024.

W chwili tworzenia Programu opieki nad zabytkami dla miasta Wągrowca na lata 2025-2028 stracił aktualność Program opieki nad zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2021-2024. W tym miejscu można jednak wspomnieć jego założenia. Program został przyjęty uchwałą Sejmiku Województwa Wielkopolskiego nr XXXVII/714/21 z dnia 20 grudnia 2021 roku (Dz.U. Woj. Wlkp., poz. 710 ze zm.)

Głównym zamierzeniem „Programu opieki nad zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2021-2024” jest określenie warunków organizacyjnych i finansowych w zakresie leżącym w kompetencjach Samorządu Województwa

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

Wielkopolskiego, służących polepszeniu stanu zasobów dziedzictwa kulturowego oraz krajobrazu Wielkopolski.

Program opieki nad zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2021-2024” stanowi kontynuację "Programu opieki nad zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2017-2020". Realizacja wcześniejszych programów wykazuje, iż dzięki dotacjom z budżetu państwa i jednostek samorządu terytorialnego oraz wysiłkowi właścicieli coraz więcej obiektów zabytkowych zostaje poddanych pracom remontowym i konserwatorskim, stając się wyróżnikami przestrzennymi w lokalnym krajobrazie.

Przyjęty program ma m.in. na celu:

- Uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego łącznie z uwarunkowaniami przyrody i równowagi ekologicznej;
- Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków i eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

W punkcie 1. programu omówiono prawne i strategiczne uwarunkowania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

W punkcie 2. zaprezentowano charakterystykę zasobów dziedzictwa kulturowego województwa wielkopolskiego.

W punkcie 4. programu *Cele Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2021-2024* stwierdzono, że cele wynikają z art. 87 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Za cel główny Programu uznano:

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

Samorząd Województwa Wielkopolskiego stwarza warunki dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami oraz dba o materialne i niematerialne dziedzictwo kulturowe regionu dla dobra jego obecnych oraz przyszłych pokoleń.

Określono 5 celów szczegółowych i wynikających z nich kierunków działań oraz zadań do realizacji:

- 1. Zahamowanie procesów degradacji zabytków, poprawa ich stanu zachowania oraz optymalizacja skuteczności systemu ochrony dziedzictwa materialnego i niematerialnego województwa wielkopolskiego, w tym:*
 - podjęcie działań mających na celu poprawę stanu zachowania zabytków;*
 - wspieranie ochrony zabytków archeologicznych;*
 - popularyzowanie działań w zakresie opieki i ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego;*
 - monitoring i aktualizacja uregulowań prawnych oraz dokumentów strategicznych i stycznych w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami.*
- 2. Budowanie tożsamości regionalnej i narodowej oraz świadomości społecznej mieszkańców Wielkopolski w oparciu o wartości dziedzictwa kulturowego, w tym:*
 - wspieranie programów i projektów edukacyjnych popularyzujących dziedzictwo kulturowe oraz wzmacniających kompetencje kulturowe;*
 - wspieranie inicjatyw związanych z upamiętnianiem Powstania Wielkopolskiego oraz popularyzacji i upowszechniania wiedzy na jego temat;*
 - stwarzanie warunków dla opieki nad dziedzictwem materialnym i niematerialnym w duchu partycypacji społecznej.*
- 3. Włączenie materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego w rozwój społeczny, kulturowy i ekonomiczny województwa, w tym:*
 - wsparcie zagospodarowywania, adaptacji i wykorzystania zabytków i dziedzictwa niematerialnego na cele kulturalne, turystyczne lub społeczne;*
 - wzmocnienie działań związanych z rozwojem usług turystycznych;*
 - wspieranie dawnych rzemiosł, ginących zawodów i form twórczości charakterystycznych dla Wielkopolski.*
- 4. Rozwijanie przedsięwzięć ułatwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami, w tym:*

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

- *włączanie zabytków w procesy gospodarcze;*
- *włączanie cyfryzacji do ochrony i opieki nad zabytkami;*

5. *Podjmowanie i określanie warunków współpracy z właścicielami obiektów zabytkowych, w tym:*

- *udostępnianie obiektów zabytkowych;*
- *wskazywanie potencjalnych źródeł finansowania.*

W punkcie 6. programu zaprezentowano przykładowe źródła finansowania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Wśród wymienionych źródeł były m.in.:

- środki samorządowe;
- programy operacyjne Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego;
- dofinansowanie Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków;
- Program Fundusze Europejskie dla Wielkopolski na lata 2021-2027;
- środki Samorządu Województwa Wielkopolskiego;
- Fundusz Kościelny.

2.2.4. Audyt krajobrazowy województwa wielkopolskiego

Audyt został uchwalony przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego w dniu 27 marca 2023 roku (uchwała Nr LI/1000/2023). Audyt krajobrazowy jest narzędziem polityki przestrzennej w zakresie krajobrazu, ukierunkowanym na jego ochronę, gospodarkę i planowanie. Obok zasobów przyrodniczych elementem wyróżniającym się i mającym wpływ na charakter krajobrazu jest także dziedzictwo kulturowe, będące obrazem historii rozwoju przestrzennego regionu. Audyt jest dokumentem o złożonej strukturze, składającym się z szeregu plików tekstowych, tabelarycznych oraz graficznych.

W tekście wprowadzającym (część A) podano podstawę prawną sporządzenia audytu, określono jego zakres, nakreślono strukturę dokumentu oraz podano ogólną charakterystykę krajobrazu województwa wielkopolskiego. W poszczególnych rozdziałach zaprezentowano identyfikację i klasyfikację krajobrazów, zaprezentowano zidentyfikowane krajobrazy województwa wielkopolskiego, podano ich charakterystykę oraz ocenę. W dalszej kolejności wskazano obszary krajobrazów priorytetowych w województwie wielkopolskim oraz przedstawiono ich analizę. Przedstawiono również krajobrazy na obszarach chronionych oraz znaczenie audytu w planowaniu przestrzennym. W kolejnych częściach audytu zaprezentowano: wykaz wszystkich typów krajobrazów w województwie, w tym zestawienie

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

krajobrazów w poszczególnych gminach z podaniem unikalnego numeru ID (część B); przedstawiono w formie modułów charakterystyk krajobrazów z uwzględnieniem cech (przyrodniczych, kulturowych i syntetycznych) dla każdego krajobrazu z podziałem na krajobrazy priorytetowe i pozostałe-niemające statusu krajobrazu priorytetowego (część C); ocenę wszystkich krajobrazów województwa z podziałem na krajobrazy priorytetowe i pozostałe (część D); dane dotyczące krajobrazów priorytetowych, w tym ich granice ich zestawienia w poszczególnych gminach, szczegółowe analizy (składające się z tekstu, załączników graficznych oraz zdjęć) oraz podano również lokalne formy ochrony (część E); dane dotyczące krajobrazów w granicach obszarów prawnie chronionych, w tym m. in. zestawienie form ochrony, ich granic oraz analizę krajobrazów w obszarach chronionych (część F); propozycje (rekomendacje) form ochrony obszarów, które powinny zostać objęte formami ochrony przyrody lub zabytków oraz propozycje zmian granic istniejących form ochrony (część G):

Na terenie gminy miejskiej oraz wiejskiej Wągrowiec wyróżniono łącznie 33 krajobrazy reprezentujące 9 typów i podtypów. Za priorytetowe uznano dwa krajobrazy to jest: *Krajobraz priorytetowy „Łekno”* (ID17) oraz *Ciąg jezior Oporzyńskie-Toniszewskie* (ID 196). Żaden z wymienionych nie obejmuje terenu Wągrowca. W charakterystyce tego drugiego stwierdzono tylko w odniesieniu do walorów kulturowych krajobrazu, że: *Krajobraz jest położony w bliskim sąsiedztwie Szlaku Cysterskiego, łączącego opactwa Cystersów. W sąsiedztwie krajobrazu, szlak obejmuje dawny klasztor Cystersów w Wągrowcu (krajobraz miejski 9a).*

3. Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy.

W myśl art. 6 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, za zabytki nieruchome uznaje się krajobraz kulturowy, układy urbanistyczne, ruralistyczne, zespoły budowlane, dzieła architektury i budownictwa, dzieła budownictwa obronnego, obiekty techniki, cmentarze, parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni, miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości.

Zasoby dóbr kultury na terenie Wągrowca przedstawiają się następująco: w gminnej ewidencji zabytków nieruchomych (zweryfikowanej i przyjętej w latach 2017- 2018) znajdują się 294 obiekty, z czego 38 jest wpisanych na mocy 21 decyzji do rejestru zabytków

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

województwa wielkopolskiego. Wśród zabytków ruchomych do rejestru zabytków wpisane są 3 zespoły obiektów. Na terenie miasta znajdują się także: 7 zabytkowych cmentarzy, 1 założenie parkowe oraz 110 stanowisk archeologicznych, w tym 1 wpisane do rejestru zabytków.

Na terenie Wągrowca zachował się historyczny układ przestrzenny z nawarstwieniami świadczącymi o kolejnych fazach jego rozwoju od XIV do XIX/XX wieku. W obszarze zabudowy wyróżnia się zabytkowe założenie klasztorne, układ urbanistyczny starego miasta, układ urbanistyczny nowego miasta oraz zabudowę w północnej części miasta tworzącą pierzeje ul. Kościuszki.

Źródło: Narodowy Instytut Dziedzictwa

Do najcenniejszych zabytków zachowanych na terenie miasta zaliczyć należy przede wszystkim obiekty wpisane do rejestru zabytków i objęte ścisłą ochroną konserwatorską. Na szczególną uwagę zasługują zespoły obiektów sakralnych, a wśród nich **zespół klasztorny pocysterski**. Na zespół składa się **kościół klasztorny**, ob. parafialny pw. Wniebowzięcia NMP, **klasztor** (obecnie oo. Paulinów) oraz **brama klasztorna**. Kościół powstał wraz z klasztorem prawdopodobnie na przełomie XIV/XV i w XV wieku w chwili translokacji opactwa cysterskiego z Łekna do Wągrowca. Pierwotnie wybudowano go w stylu gotyckim. Konsekracja głównego ołtarza miała miejsce w 1493 roku. Po pożarze w 1747 roku kościół został odbudowany w stylu barokowym. Kościół uległ ponownie zniszczeniu w wyniku

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

podpalenia i pożaru wywołanego przez wycofujące się wojsko niemieckie w styczniu 1945 roku. Obecny wygląd świątyni jest efektem odbudowy w latach 1946-1968. Obecnie, od 2013 roku, opiekę nad kościołem sprawują oo. Paulini.

Zespół klasztorny pocysterski. Kościół klasztorny, obecnie pw. Wniebowzięcia NMP

Odbudowa klasztoru po pożarze w 1747 roku miała miejsce w latach 1778-1799. Z tego czasu pochodzi prawdopodobnie barokowa brama klasztorna.

Po sekularyzacji klasztoru w 1835 roku, budynek przeszedł na własność skarbu państwa pruskiego, a po usunięciu zakonników umieszczono w nim siedzibę sądu i więzienia oraz alumnatu i szkoły. W okresie międzywojennym budynek zwrócono władzom kościelnym (w 1920 roku) i utworzono w nim Konwikt Arcybiskupów. W okresie II wojny światowej klasztor został zamknięty, a w budynku umieszczono magazyn wojskowy sprzętu sanitarnego i lekarstw. Po pożarze w styczniu 1945 roku klasztor, podobnie jak kościół, był odbudowywany w latach 1946-1968. W 1970 roku rozpoczęto tynkowanie budynku według projektu inżyniera Aleksandra Holasa. Cennymi elementami zespołu są również, wpisane w ostatnich latach do rejestru zabytków, dziedziniec klasztorno-kościelny (wirydarz)

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

ze zlokalizowaną pośrodku studnią oraz ogród oraz ogrodzenie z bramami wewnętrzną i wschodnią.

Zespół klasztorny pocysterski. Klasztor (obecnie oo. Paulinów)

Szczególnie cennym obiektem na terenie Wągrowca jest zespół **kościół pw. św. Jakuba Apostoła**, położony pomiędzy ulicami Klasztorną i Farną. Pierwsze wzmianki o kościele parafialnym pochodzą z 1381 roku. Obecna świątynia powstała w XVI wieku. Prace budowlane zakończono w 1587 roku. Konsekracja miała miejsce prawdopodobnie wcześniej – około 1575 roku. Wybudowany w stylu późnogotyckim kościół posiada renesansowe szczyty. Jest to świątynia trójnawowa, składająca się z nawy głównej, prostokątnego prezbiterium, zakrystii, kaplicy Matki Boskiej Różańcowej oraz krucht (z 2. dekady XX wieku). Budowla charakteryzuje się niewielkimi cylindrycznymi wieżyczkami na elewacjach szczytowych oraz licznymi przyporami. Wejście główne do świątyni prowadzi od zachodu przez ozdobny portal arkadowy z dwoma kolumnami. W centralnej części nad wejściem znajduje się nisza z figurką patrona św. Jakuba. W kościele znajduje się późnorenesansowy ołtarz z XVI wieku.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

Kościół pw. św. Jakuba Apostoła

Kolejnym sakralnym obiektem jest **kościół poewangelicki**, obecnie filialny rzymskokatolicki **pw. św. Apostołów Piotra i Pawła**. Kościół wzniesiono w latach 1835-1837 z inicjatywy coraz większej rzeszy ewangelików wągrowieckich, co wiązało się z napływem osadnictwa niemieckiego od końca XVIII wieku. Budowę klasycystycznej świątyni wsparł kwotą 12 tys. marek król pruski Fryderyk Wilhelm III. Po 1945 roku świątynia przeszła na własność Parafii pw. Wniebowzięcia NMP. Jest to budynek orientowany, założony na planie litery T z narożną ośmioboczną wieżą (klatką schodową) na styku nawy głównej i transeptu. Od strony zachodniej, wejście główne znajduje się w trójkondygnacyjnym ryzalicie, będącym zarazem wieżą z dzwonnicą. Wieżę wieńczy trójkątny tympanon z żeliwnym krzyżem. Charakterystycznymi elementami są boniowane elewacje i duże, wysokie okna w opaskach. Z pierwotnego wyposażenia kościoła zachowały się organy, drewniane empory, kasetonowy strop oraz 3 dzwony (jeden z 1854 roku).

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

Kościół poewangelicki, obecnie rzymskokatolicki pw. św. Apostołów Piotra i Pawła

Na uwagę zasługują zachowane na terenie miasta budynki użyteczności publicznej wybudowane przeważnie w stylu neogotyckim. Większość z nich mieści się w północnej części miasta przy ulicy Kościuszki. Wśród nich jest **zespół budynków Sądu Powiatowego** powstały w 1901 roku, który tworzą **budynek Sądu Powiatowego** oraz **więzienia** (ob. przychodnia lekarska i obiekt mieszkalny). Wzniesiono go na potrzeby Królewskiego Sądu Powiatowego, według typowego projektu dostosowanego do potrzeb wymiaru sprawiedliwości. Jest to budynek trójkondygnacyjny z poddaszem użytkowym o asymetrycznej 7-osiowej elewacji frontowej (z wejściem na osi 3). Okna na poszczególnych kondygnacjach zamykają łęki odcinkowe i ostrołukowe, a całość wieńczą sterczyny. Na elewacji frontowej widnieje napis *IUSTITIA OMNIBUS FIAT* (między 2 i 3 kondygnacją), płaskorzeźba orła godła Polski (na 3. kondygnacji). Budynek więzienia zlokalizowany obok sądu, pierwotną funkcję pełnił do 1975 roku. Jest to obiekt założony na planie dwóch przylegających prostokątów, dwukondygnacyjny, z poddaszem, kryty wielospadowym dachem pokrytym dachówką ceramiczną, z wyróżniającym się oryginalnym detalem architektonicznym (zamknięte odcinkowo okna i blendy, gzyms wieńczący, sterczyny).

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

Budynek Sądu Powiatowego

Kolejnym obiektem jest budynek **Starostwa Powiatowego** zlokalizowany przy ulicy Kościuszki 15. Obiekt wzniesiono na przełomie XIX/XX wieku (prawdopodobnie w latach 90. XIX wieku) i rozbudowano w 1913 roku. Powstała wtedy część mieszcząca m.in. reprezentacyjną salę obrad. Architektonicznie budynek nawiązuje do form neobarokowych. Jest to budynek założony na planie litery „L”, dwukondygnacyjny, z poddaszem, kryty wielospadowym dachem, częściowo mansardowym, zwieńczonym wieżyczką z masztem flagowym. Charakterystycznym elementem jest masywny kolumnowy portyk przed głównym wejściem do budynku. Do wyróżniających się obiektów zabytkowych na terenie miasta należą również budynki szkolne. Wśród nich jest **Królewskie Ewangelickie Seminarium Nauczycielskie** (ob. Zespół Szkół nr 2) zlokalizowane przy ulicy Kościuszki. Obiekt powstał w latach 1906-1909 według projektu Ministerstwa Robót Publicznych w Berlinie za kwotę około 0,5 mln marek. Pierwszym dyrektorem seminarium był profesor Wende. W okresie międzywojennym w budynku funkcjonowało Seminarium Nauczycielskie, a od 1937 roku Liceum Pedagogiczne. Po 1945 obiekt pełnił różnorodne funkcje oświatowe, a od 2002 roku mieści się w nim Zespół Szkół nr 2. W budynku siedzibę ma także Powiatowa Biblioteka Publiczna. Budynek ten założony jest na planie litery „C”, o bryle złożonej, trójkondygnacyjny

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

z poddaszem użytkowym, przykryty jest wielospadowym dachem. Budynek wyróżniają secesyjne elementy dekoracyjne. Elewacje ubogacone są licznymi gzymsami, pilastrami oraz konsolami z maszkaronami.

Budynek Starostwa Powiatowego

Do innych wyróżniających się obiektów szkolnych należy **zespół budynków Gimnazjum Męskiego** (ob. Liceum Ogólnokształcące) przy ulicy Klasztornej wybudowanych w latach 1875-1878 według projektu Reitscha. Szkoła jest budynkiem murowanym z cegły i nieotynkowanym, założonym na planie prostokątnym, trójkondygnacyjnym z poddaszem. Dla symetrycznej wieloosiowej elewacji frontowej charakterystyczny jest centralny ryzalit z wejściem głównym w półkoliście zamkniętym portalu wspartym na dwóch kolumnach oraz zwieńczone półkoliście duże okna na drugiej kondygnacji ryzalitu. W centralnej osi na zwieńczeniu elewacji, ponad oknami poddasza, umieszczony jest okrągły zegar. Elewację zdobi wydatny gzyms podkreślony fryzem arkadowym. W skład zespołu wchodzi również dawna **willa dyrektora** oraz **sala gimnastyczna** (ob. pustostan) powstałe w tym samym czasie.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

Budynek Gimnazjum Męskiego (obecnie Liceum Ogólnokształcące)

Kolejnym wyjątkowym obiektem jest budynek **Gimnazjum Żeńskiego** przy ul. Klasztornej powstały w 1876 roku w odpowiedzi na powstałe Gimnazjum Męskie. W latach międzywojennych i po 1945 roku szkoła cały czas pełniła różnorodne funkcje wynikające z bieżącej polityki oświatowej państwa. Od 2017 roku w budynku funkcjonuje Szkoła Podstawowa nr 3. Jest to budynek dwukondygnacyjny z poddaszem, kryty wielopółciowym dachem z licznymi elementami wystroju nadającymi mu formę klasycyzującą. Elewację i dach tego budynku odnowiono w ostatnich latach.

Budynek Gimnazjum Żeńskiego (obecnie Szkoła Podstawowa nr 3)

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

Do rejestru zabytków wpisane są również budynki mieszkalne: domy przy ulicy Opackiej 15, Klasztornej 10 czy Poznańskiej 10. Pierwszy z nich, tzw. „**Opatówka**”, należy do najcenniejszych zabytków na terenie miasta. Obiekt ten został wybudowany w końcu XVIII wieku w miejscu wcześniejszych zabudowań dworu opackiego z XVI wieku, zlokalizowanych na południowym brzegu Wełny. Nazwa budynku związana jest z funkcją, jaką dom ten pełnił pierwotnie jako siedziba opatów cysterskich. Po kasacji klasztoru w 1835 roku obiekt znalazł się w rękach prywatnych. Prawdopodobnie w tym czasie do najstarszej części budynku dobudowano część pn.-zach., tzw. „dom rybaka”. Budynek składa się jeszcze ze skrzydła północnego dobudowanego do pierwotnego budynku. Obiekt do lat 70. XX wieku pełnił funkcje mieszkalne, a po wykupieniu przez miasto, w latach 1982-1987 przeprowadzono jego remont z przeznaczeniem na cele muzealne. Od 1 października 1987 roku w budynku „Opatówki” siedzibę ma Muzeum Regionalne w Wągrowcu.

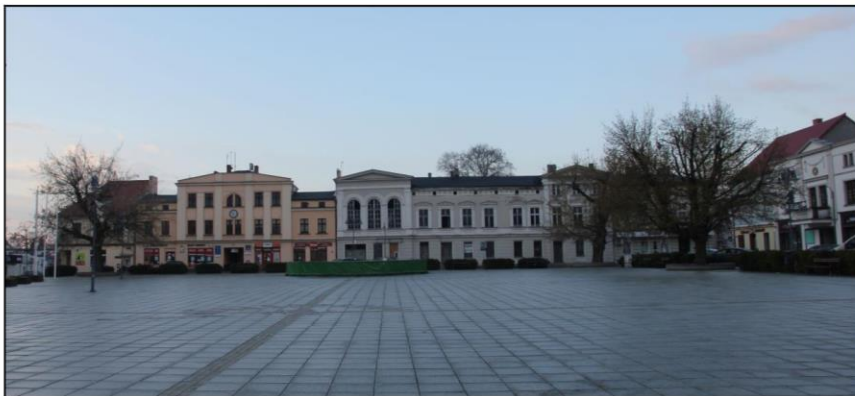
„Opatówka” - siedziba Muzeum Regionalnego w Wągrowcu po przeprowadzonej rewitalizacji

Dom przy ulicy **Klasztornej 10** wybudowano prawdopodobnie w 1. poł. XIX wieku (być może jeszcze w końcu wieku XVIII i jest przykładem panującego w Wielkopolsce na przełomie XVIII/XIX wieku tzw. stylu „Retablissement”. Interesującym przykładem jest również dom zlokalizowany przy ulicy **Poznańskiej 7**, wybudowany w 1. poł. XIX wieku, najprawdopodobniej w 1804 roku dla lekarza Johana Mittelstadta. W 1. połowie XIX wieku zamieszkiwali go również Johan Jacob Clittenberg i rotmistrz Franciszek Łakiński, a w 2 poł. tego stulecia – rodzina Zborowskich. W 1972 roku budynek został częściowo spalony, a potem odnowiony. Jest to budynek murowany, założony na planie wydłużonego prostokąta, o bryle zwartej, kryty dwuspadowym dachem. Wejście do obiektu na dziewięciostopniowej elewacji frontowej usytuowane jest asymetrycznie, a w pozostałych osiach występują okna w układzie pasowym.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

Wyjątkowym obiektem jest położony nad Strugą Gołaniecką przy skrzyżowaniu z ulicą Rogozińską **schron obserwacyjno-bojowy**. Schron wybudowano latem 1939 roku jako jeden z siedmiu obiektów fortyfikacyjnych na linii jezior pomiędzy Wągrowcem a Gołaniczą. Jest to niewielka konstrukcja żelbetonowa, jednokondygnacyjna, o monolitycznej strukturze. Od strony rzeki schron posiada otwór obserwacyjno-strzelniczy. Obecnie obiekt nie jest użytkowany.

Wśród innych zabytkowych budynków publicznych na terenie miasta, ujętych w gminnej ewidencji zabytków, wspomnieć można m.in. powstały w 1907 roku **budynek dworca kolejowego**, **wieżę ciśnień**, **budynek administracji kolejowej**, budynek **Szpitala Powiatowego** przy ulicy Kościuszki. Na terenie miasta są zachowane nieliczne przykłady obiektów związanych z przetwórstwem rolno-spożywczym, a wśród nich **budynek administracji rzeźni** przy ul. Skockiej 11 i mleczarnia przy ul. Piaskowej. Do ciekawych architektonicznie obiektów należy **wspinalnia** (ob. wieża obserwacyjna OSP) przy ul. Powstańców Wielkopolskich, budynek **poczty** oraz zlokalizowany przy Rynku dawny **hotel Metropol**.

Północna pierzeja rynku z Domem nr 12 i dawnym hotelem Metropol

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

Budynek dworca kolejowego

Szczególnie interesująca jest zabudowa mieszkalna na terenie miasta, zwłaszcza z czasów jego intensywnego rozwoju na przełomie XIX/XX stulecia. Do wyróżniających się obiektów należą budynki mieszkalne zlokalizowane wzdłuż ulicy Kościuszki. Wśród innych wspomnieć można domy przy ulicy Kolejowej 18, 19, 27, Pocztovej 9, Przemysłowej 14, Alei Jana Pawła II 20.

W granicach miasta znajdują się obecnie pozostałości zespołu podworskiego w Durowie z **dworem** z 2 poł. XIX wieku i **parkiem dworskim** założonym w początkach XX wieku.

Na szczególną uwagę zasługują zabytkowe wągrowieckie nekropolie. Obecnie na terenie miasta znajduje się 7 zabytkowych cmentarzy. Wśród nich są dwa nieczynne XV-wieczne cmentarze przykościelne związane z dawnym zespołem klasztornym-pocysterskim oraz zlokalizowany przy kościele pw. św. Jakuba. Wśród czynnych cmentarzy rzymskokatolickich jest założony w 1832 roku cmentarz poklasztorny należący do parafii. pw. Wniebożenia NMP, **cmentarz starofarny**, którego założenie datowanej jest na XVI wiek (lub wcześniej) i założony pod koniec XIX wieku **cmentarz nowofarny**, zlokalizowane przy ulicy Gnieźnieńskiej. Wpisany do rejestru cmentarz starofarny ogrodzony jest żeliwnym

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

ogrodzeniem z murowanymi słupkami. Od strony Gnieźnieńskiej na cmentarz prowadzi zabytkowa brama, za którą biegnie aleja lipowa, dzieląca cmentarz na trzy części: zachodnią, północną i wschodnią. Do wyjątkowych obiektów wpisanych w ostatnich latach do rejestru zabytków należy zespół kilkunastu grobowców rodzinnych znajdujących się we wschodniej części cmentarza, datowanych na 2. poł. i koniec XIX wieku.

Cmentarz starofarny. Zespół grobowców rodzinnych.

Obok cmentarzy starofarnego i nowofarnego zlokalizowany jest również cmentarz poewangelicki, założony w 1. poł. XIX wieku. Na jego terenie w latach 2001-2010 utworzono lapidarium, gromadząc zachowane nagrobki z Wągrowca i pobliskich miejscowości. Teren dawnego cmentarza żydowskiego założonego w początkach XIX wieku zlokalizowany jest w północnej części miasta (promenada nad Jeziorem Durowskim). Dziś teren cmentarza ma formę lapidarium, na którym zgromadzono zachowane macewy. Oba cmentarze zostały upamiętnione tablicami informacyjnymi.

Szczególnie cennymi obiektami zabytkowymi są także znajdujące się na terenie miasta liczne stanowiska archeologiczne. Łącznie w granicach miasta zarejestrowano 110 stanowisk, w tym stanowiska archiwalne. Większość stanowisk została odkryta w wyniku przeprowadzonej prospekcji powierzchniowej w ramach programu Archeologicznego Zdjęcia

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

Polski. Największe koncentracje stanowisk archeologicznych występują w północnej części miasta w Durowie, przy Jeziorze Durowskim, w zachodniej części miasta w pobliżu ulic Bobrownickiej i Rogozińskiej po wschodniej stronie Jeziora Łęgowskiego oraz po obu stronach rzeki Nielby we wschodniej części miasta. Do najcenniejszych stanowisk o dużej wartości poznawczej należy – wpisane do rejestru zabytków – cmentarzysko ciałopalne kultury łużyckiej (Wągrowiec 7), zlokalizowane w zachodniej części miasta po południowej stronie torów kolejowych.

3.1. Obiekty zabytkowe, nieruchomości wpisane do rejestru zabytków.

HISTORYCZNY UKŁAD URBANISTYCZNY MIASTA WĄGROWCA,

nawarstwienia kulturowo-osadnicze XV – XIX/XX

nr rej. zabytków 436/Wlkp/A z 12.12.2006

ZESPÓŁ KLASZTORNY-POCYSTERSKI (ul. Klasztorna 21):

- kościół klasztorny, ob. parafialny pw. Wniebowzięcia NMP,
mur., 2. poł. XVIII, XIX, 1946-1962,

nr rej. zabytków 945/Wlkp/A z 14.03.1933

- klasztor z wirydarzem, mur., XIV/XV, 2. poł. XVIII, XIX, 1946-1948,

nr rej. zabytków 945/Wlkp/A z 03.11.1958

- brama w ogrodzeniu przed kościołem, mur., k. XVIII,

nr rej. zabytków 945/Wlkp/A z 20.07.1968

- dziedziniec kościelno-klasztorny i ogród klasztorny,

nr rej. zabytków 945/Wlkp/A z 10.03.2017

- mur ogrodzeniowy od ulicy Klasztornej z bramą wschodnią i bramą wewnętrzną,
2. poł. XVIII,

nr rej. zabytków 945/Wlkp/A z 10.03.2017

ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PW. ŚW. JAKUBA APOSTOŁA (ul. Klasztorna 15/16)

- kościół, mur, 3. ćw. XV, 2 poł. XVI, XX,

nr rej. zabytków Ak-I-11a/260 z 14.03.1933

ZESPÓŁ KOŚCIOŁA POEWANGELICKIEGO (ul. Cysterska/ Poznańska)

- a/ kościół, mur. 1934-1935 (1835-1837, 1895) (ul. Cysterska 26),

nr rej. zabytków A-1164 z 16.03.1970

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

ZESPÓŁ SĄDU POWIATOWEGO (ul. Kościuszki 18/18a):

- sąd powiatowy (ob. rejonowy), mur., pocz. XX w.,
- więzienie (ob. przychodnia lekarska/ mieszkalny), mur. pocz. XX.

nr rej. zabytków A-785 z 10.12.1996

ZESPÓŁ GIMNAZJUM MĘSKIEGO, OB. I LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE

(ul. Klasztorna 17):

- gimnazjum, mur., 1875-1878,
- budynek mieszkalny - willa dyrektora, mur., 1875-1878,
- sala gimnastyczna, mur, 1875-1878,

nr rej. zabytków 88/Wlkp/A z 25.03.2002

STAROSTWO POWIATOWE, ul. Kościuszki 15, mur. 1890/ 1913

nr rej. zabytków 86/Wlkp/A z 19.03.2002

KRÓLEWSKIE EWANGELICKIE SEMINARIUM NAUCZYCIELSKIE, (ob. Zespół Szkół nr 2),

ul. Kościuszki 49, mur., 1906-1909,

nr rej. zabytków 87/Wlkp/A z 19.03.2002

GIMNAZJUM ŻEŃSKIE (MIEJSKIE HUMANISTYCZNE GIMNAZJUM ŻEŃSKIE) (ob. Szkoła

Podstawowa nr 3), ul. Klasztorna 19, mur., 1976

nr rej. zabytków 89/Wlkp/A z 29.03.2002

UMOCNIENIA OBRONNE – SCHRON OBSERWACYJNO-BOJOWY, ul. Opacka/

Rogozińska, mur., 1939,

nr rej. zabytków A-477 z 24.10.1983

DOM „OPATÓWKA” (ob. Siedziba Regionalnego Muzeum), ul. Opacka 15, mur. k. XVIII/1884,

nr rej. zabytków A- 1165 z 16.03.1970

GROBOWIEC RODZINY KEGLÓW, Durowo, ok. 1826/1938,

nr rej. zabytków A-430 z 01.02.1983

ZESPÓŁ CMENTARZA STAROFARNEGO (Parafii Rzymsko-katolickiej pw. św. Jakuba),

ul. Gnieźnińska:

- cmentarz, 1850 (XVI, lub wcześniej),

nr rej. zabytków 1000/Wlkp/A z 15.12.1983

- zespół grobowców:

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

- grobowiec (nr1) niezidentyfikowanej rodziny, po 1860,
- grobowiec (nr2) Ks. Macieja Bukowieckiego, k. XIX,
- grobowiec (nr3) rodziny Zapałowskich, 1888,
- grobowiec (nr4) rodziny Czechowiczów, k. XIX,
- grobowiec (nr7) niezidentyfikowanej rodziny, k. XIX,
- grobowiec (nr8) rodziny Strachler, k. XIX,
- grobowiec (nr9) rodzin Piątkowskich i Molińskich, k. XIX
- grobowiec (nr10) niezidentyfikowanej rodziny, k. XIX,
- grobowiec (nr14) Salomei z Dembińskich Freza, k. XIX,
- grobowiec (nr15) rodzin Świątkowskich i Gorszewskich, k. XIX,
- grobowiec (nr17) rodziny Lehman, 1884,
- grobowiec (nr18) rodziny Lewandowskich, k. XIX,
- grobowiec niezidentyfikowanej rodziny obok kaplicy cmentarnej, k. XIX,
- grobowiec rodziny Głogowskich obok kaplicy cmentarnej, 1911,

nr rej. zabytków 1000/Wlkp/A z 08.09.2016

ZESPÓŁ CMENTARZA NOWOFARNEGO, ul. Gnieźnieńska (dawn. Wyzwolenia)

a/ cmentarz, 1880 (1890),

nr rej. zabytków A-493 z 14.12.1983

DOM, UL. KLASZTORNA NR 10, mur., 1 poł. XIX,

nr rej. zabytków A-1168 z 17.07.1970

DOM, UL. POZNAŃSKA NR 4 (ob. przedszkole niepubliczne), mur., 1 poł. XIX, przeb.

nr rej. zabytków A-1166 z 17.07.1970

DOM, UL. POZNAŃSKA NR 7, mur., 1830

nr rej. zabytków A-1167 z 17.07.1970

DOM, UL. PRZMYSŁOWA NR 14 (ob. Prywatna Szkoła Podstawowa), mur., ok. 1903

nr rej. zabytków 1025/Wlkp/A z 13.07.2017

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

3.2. Obiekty z terenu miasta Wągrowca znajdujące się w ewidencji zabytków, wskazanych przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków do ujęcia w Gminnej Ewidencji Zabytków (obiekty podkreślone są własnością lub współwłasnością miasta Wągrowca).

WĄGROWIEC

- 1/ HISTORYCZNY UKŁAD URBANISTYCZNY MIASTA WĄGROWCA,
nawarstwienia kulturowo-osadnicze XV – XIX/XX w.
- 2/ ZESPÓŁ KLASZTORNY – POCYSTERSKI (ul. Klasztorna 21)
 - a/ kościół klasztorny, ob. parafialny pw. Wniebowzięcia NMP, mur., 2. poł. XVIII, XIX w., 1946-1962,
 - b/ klasztor z wirydarzem, mur., XIV/XV, 2. poł. XVIII, XIX w., 1946-1948,
 - c/ brama w ogrodzeniu przed kościołem, mur., 2. poł. XVIII w.,
 - d/ cmentarz przykościelny (dawn. klasztorny), XIV w.,
 - e/ dziedziniec kościelno-klasztorny i ogród klasztorny,
 - f/ mur ogrodzeniowy z bramą wschodnią i bramą wewnętrzną, 2. poł. XVIII w.
- 3/ ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PW. ŚW. JAKUBA (ul. Klasztorna 15/16)
 - a/ kościół, mur, 3. ćw. XV, 2. poł. XVI, XX w.,
 - b/ dzwonnica, mur. 1847 r.,
 - c/ plebania, mur k. XIX w.,
 - d/ budynek gospodarczy (ul. Opacka 2), mur. pocz. XX w.,
 - e/ cmentarz przykościelny, XIV w.,
- 4/ ZESPÓŁ KOŚCIOŁA POEWANGELICKIEGO (ul. Cysterska/ Poznańska)
 - a/ kościół, mur. 1835-1837 (1834-1835), 1895 r. (ul. Cysterska 26),
 - b/ pastorówka ob. dom ul. Poznańska 19), mur. 2. poł. XIX w.
- 5/ ZESPÓŁ DWORCA KOLEJOWEGO (ul. Dworcowa/ Średnia)
 - a/ dworzec, mur., 1890 r. (Dworcowa 2),
 - b/ wieża ciśnień, mur., 1907 r.,
 - c/ dom pracowników kolejowych, mur., 1906 r. (ul. Dworcowa 1),
 - d/ dom pracowników kolejowych, mur., 1910/1950 (ul. Średnia 4),

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

- e/ remiza (ob. pustostan), mur. ok. 1900 r.,
- 6/ ZESPÓŁ SĄDU POWIATOWEGO (ul. Kościuszki 18/18a)
a/ sąd powiatowy (ob. rejonowy), mur., pocz. XX w.,
b/ więzienie (ob. przychodnia lekarska/mieszkalny), mur. pocz. XX w.,
- 7/ ZESPÓŁ SZPITALA POWIATOWEGO (ul. Kościuszki 74)
a/ budynek główny szpitala (ob. A), mur., ok. 1914-1921,
b/ budynek pracowni bakteriologicznej szpitala (ob. B), mur 1927 r.,
c/ budynek kaplicy z kostnicą (ob. E), mur., po 1914 r.,
- 8/ ZESPÓŁ GIMNAZJUM MĘSKIEGO, OB. I LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE
(ul. Klasztorna 17)
a/ gimnazjum, mur., 1875-1878,
b/ budynek mieszkalny, mur., 1875-1878,
c/ sala gimnastyczna (ob. pustostan), mur., 1875-1878,
- 9/ SZPITAL POWIATOWY (ob. pustostan), ul. Kolejowa 7, mur., ok. 1873 r.,
- 10/ STAROSTWO POWIATOWE, ul. Kościuszki 15, mur. 1890, 1913 r.,
- 11/ BUDYNEK ADMINISTRACJI KOLEJOWEJ, (ob. Sąd Rejonowy),
ul. Kościuszki 27, mur., ok. 1915 r.,
- 12/ KRÓLEWSKIE EWANGELICKIE SEMINARIUM NAUCZYCIELSKIE, (ob. Zespół Szkół nr 2),
ul. Kościuszki 49, mur., 1906-1909,
- 13/ GIMNAZJUM ŻEŃSKIE (MIEJSKIE HUMANISTYCZNE GIMNAZJUM ŻEŃSKIE) (ob. Szkoła
Podstawowa nr 3), ul. Klasztorna 19, mur., 1876 r., pocz. XX w.,
- 14/ SZKOŁA POWSZECHNA (ob. Szkoła Podstawowa Gminy Wągrowiec),
ul. Kolejowa 16, mur., 1893-1897,
- 15/ SZKOŁA POWSZECHNA (ob. Szkoła Podstawowa Gminy Wągrowiec),
ul. Kolejowa 14, mur., 1893-1897,
- 16/ SZKOŁA (ob. budynek mieszkalny), ul. Dębińska 31, mur. pocz. XX w.
- 17/ SZKOŁA (ob. Ośrodek Szkolno-Wychowawczy), ul. Janowiecka 22, mur., 1935-1937
- 18/ POCZTA, ul. Pocztowa 12, mur., 2. poł. XIX w.,
- 19/ HOTEL *METROPOL* (ob. budynek mieszkalno-usługowy), Rynek 13, mur. k. XIX w.,
- 20/ HOTEL *BRISTOL* (ob. budynek mieszkalno-usługowy), Rynek 7, mur. k. XIX w.,
- 21/ SPICHLERZ, ul. Kolejowa 13, mur., XIX/XX w.,
- 22/ MLECZARNIA, (ob. budynek mieszkalno-usługowy), ul. Kolejowa 21,

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

mur., 1 ćw. XX w.,

- 23/ MLECZARNIA, (ob. budynek mieszkalny) ul. Piaskowa 4, mur., ok. 1910 r.,
- 24/ BUDYNEK ADMINISTRACYJNY RZEŹNI MIESZKIEJ (ob. pustostan), mur., 1939 r.,
- 25/ STRZELNICA BRACTWA KURKOWEGO (ob. Dzienny Dom Seniora),
ul. Powstańców Wielkopolskich 30, mur., 2. poł. XIX w.
- 26/ WSPINALNIA (ob. wieża obserwacyjna straży pożarnej/izba pamięci), ul. Powstańców
Wielkopolskich 31a, mur., k. XIXw.,
- 27/ UMOCNIENIA OBRONNE-SCHRON OBSERWACYJNO-BOJOWY, ul. Opacka/ Rogozińska,
mur., 1939 r.,
- 28/ MOSTEK KOLEJOWY, nad Strugą Gołaniecką, mur., 1940 r.,
- 29/ WIADUKT KOLEJOWY, mur., 1915 r.,
- 30/ DOM „OPATÓWKA” (ob. siedziba Muzeum Regionalnego), ul. Opacka 15,
mur., k. XVIII w./1884 r.
- 31/ DWÓR (ob. siedziba Nadleśnictwa), Durowo 4, mur., 2. poł. XIX w.,
- 32/ PARK DWORSKI, Durowo, pocz. XX w.,
- 33/ GROBOWIEC RODZINY KEGLÓW, Durowo, ok. 1826/1938,
- 34/ ZESPÓŁ CMENTARZA STAROFARNEGO (Parafii Rzymskokatolickiej pw. św. Jakuba),
ul. Gnieźnińska,
a/ cmentarz, XVI w., lub wcześniej,
b/ brama cmentarza, 2. poł. XIX w.,
c/ grobowiec (nr1) niezidentyfikowanej rodziny, po 1860 r.,
d/ grobowiec (nr2) Ks. Macieja Bukowieckiego, k. XIX w.,
e/ grobowiec (nr3) rodziny Zapałowskich, 1888 r.,
f/ grobowiec (nr4) rodziny Czechowiczów, k. XIX w.,
g/ grobowiec (nr7) niezidentyfikowanej rodziny, k. XIX w.,
h/ grobowiec (nr8) rodziny Strachler, k. XIX w.,
i/ grobowiec (nr9) rodzin Piątkowskich i Molińskich, k. XIX w.,
j/ grobowiec (nr10) niezidentyfikowanej rodziny, k. XIX w.,
k/ grobowiec (nr14) Salomei z Dembińskich Freza, k. XIX w.,
l/ grobowiec (nr15) rodzin Świątkowskich i Gorszewskich, k. XIX w.,
m/ grobowiec (nr17) rodziny Lehman, 1884 r.,
n/ grobowiec (nr18) rodziny Lewandowskich, k. XIX w.,

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

o/ grobowiec niezidentyfikowanej rodziny obok kaplicy cmentarnej, k. XIX w.,

p/ grobowiec rodziny Głogowskich obok kaplicy cmentarnej, 1911 r.,

35/ ZESPÓŁ CMENTARZA NOWOFARNEGO, ul. Gnieźnieńska

a/ cmentarz, 1890 r.,

b/ brama cmentarza, ok. 1890 r.,

36/ CMENTARZ POKLASZTORNY, ul. Klasztorna, ok. 1832 r.,

37/ CMENTARZ ŻYDOWSKI, Promenada nad Jeziorem Durowskim, 1801 r.,

38/ CMENTARZ EWANGELICKI, ul. Ks. Wujka/Gnieźnieńska/Spokojna, 1. poł. XIX w.,

ul. Bartodziejska

39/ DOM NR 12, mur., pocz. XX w.,

40/ DOM NR 52, mur., ok. 1910 r.,

ul. Berdychowska

41/ DOM NR 5, mur., ok. 1915 r.,

ul. Boczna

42/ DOM NR 2, mur., ok. 1910 r.,

43/ DOM NR 3, mur., ok. 1910 r.,

ul. Bydgoska

44/ DOM NR 3, mur., ok. 1910 r.,

45/ DOM NR 4, mur., l. 20. XX w.,

46/ DOM NR 6, mur., ok. 1910 r.,

47/ DOM NR 7, mur., ok. 1910 r.,

48/ DOM NR 8, mur., k. XIX w.,

49/ DOM NR 20, mur., l. 30. XX w.,

50/ DOM NR 26, mur., ok. 1910 r.,

51/ DOM NR 30, mur., k. XIX w.,

52/ DOM NR 34, mur., ok. 1910 r.,

ul. Cysterska

53/ DOM NR 2, mur., ok. 1910 r.,

54/ DOM NR 4, mur., ok. 1910 r.,

55/ DOM NR 18, mur., ok. 1910 r.,

56/ DOM NR 20, mur., ok. 1910 r.,

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

ul. Dębińska

- 57/ DOM NR 28, mur., pocz. XX w.,
- 58/ DOM NR 38, mur., pocz. XX w.,
- 59/ DOM NR 60, mur., pocz. XX w.,

ul. Farna

- 60/ DOM NR 1, mur., k. XIX w.,
- 61/ DOM NR 3, mur., XIX/XX w.,

ul. Gnieźnieńska

- 62/ DOM NR 2, mur., ok. 1910 r.,
- 63/ DOM NR 7, mur., ok. 1908 r.,
- 64/ DOM NR 8, mur., XIX/XX w.,
- 65/ DOM NR 9, mur., k. XIX/ I. 50 XX w.,
- 66/ DOM NR 10, mur., 4. ćw. XIX w.,
- 67/ DOM NR 13, mur., pocz. XX/ I.50 XX w.,
- 68/ DOM NR 14, mur., 1. dek. XX w.,
- 69/ DOM NR 19, mur., pocz. XX w.,
- 70/ DOM NR 21, mur., 2. poł. XIX w.,
- 71/ DOM NR 26, mur., ok. 1910 r.,
- 72/ DOM NR 29, mur., pocz. XX w.,
- 73/ DOM NR 34, mur., ok. 1905 r.,
- 74/ DOM NR 42, mur., XIX/XX w.,
- 75/ DOM NR 48, mur., 4. ćw. XIX w.,
- 76/ DOM NR 50, mur., pocz. XX w.,
- 77/ DOM NR 52, mur., 3. ćw. XIX w.,
- 78/ DOM NR 56, mur., ok. 1910 r.,

ul. Janowiecka

- 79/ DOM NR 2, mur., XIX/XX w.,
- 80/ DOM NR 5, mur., ok. 1915 r.,
- 81/ DOM NR 8, mur., pocz. XX w.,
- 82/ DOM NR 14, mur., k. XIX w.,
- 83/ DOM NR 15, mur., I. 30. XX w.,
- 84/ DOM NR 16, mur., pocz. XX w.,

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

- 85/ DOM NR 21, mur., ok. 1910 r.,
86/ DOM NR 23, mur., ok. 1905 r.,
87/ DOM NR 24,26, mur., ok. 1920 r.,
88/ DOM NR 28, mur., ok. 1915 r.,
89/ DOM NR 36, mur., ok. 1910 r.,
90/ DOM NR 38, mur., ok. 1915 r.,
91/ DOM NR 40, mur., ok. 1910 r.,
92/ DOM NR 42, mur., ok. 1910 r.,
93/ DOM NR 50, mur., ok. 1910 r.,
ul. Kcyńska
94/ DOM NR 8, mur., ok. 1910 r.,
95/ DOM NR 18, mur., l. 20. XX w.,
96/ DOM NR 31, mur., ok. 1915 r.,
97/ DOM NR 33, mur., ok. 1920 r.,
ul. Klasztorna
98/ ZESPÓŁ DOMU NR 1:
a/ dom, mur., ok. 1900 r.,
b/ spichlerz, mur., 4. ćw. XIX w.,
99/ DOM NR 3, mur., k. XIX w.,
100/ ZESPÓŁ DOMU NR 5:
a/ dom, mur., 1 poł. XIX w.,
b/ spichlerz, mur., 3. ćw. XIX w.,
101/ DOM NR 7, mur., ok. 1900 r.,
102/ DOM NR 8, mur., 1. poł. XIX w.,
103/ DOM NR 10, mur., 1. poł. XIX w.,
104/ DOM NR 11, mur., k. XIX w.,
105/ DOM NR 12, mur., 1. poł. XIX w.,
106/ DOM NR 13, mur., k. XIX w.,
107/ DOM NR 14, mur., ok. 1930 r.,
ul. Kolejowa
108/ DOM NR 1, mur., ok. 1912 r.,
109/ DOM NR 6, mur., ok. 1905 r.,

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

- 110/ DOM NR 10 (pustostan), mur., 4. ćw. XIX w.,
111/ DOM NR 11, mur., ok. 1900 r.,
112/ DOM NR 12, mur., ok. 1900 r.,
113/ DOM NR 15 (obiekt noclegowy), mur., ok. 1905 r.,
114/ DOM NR 17, mur., ok. 1910 r.,
115/ DOM NR 18, mur., 4. ćw. XIX w.,
116/ DOM NR 19, mur., k. XIX w.,
117/ DOM NR 20, mur., 1 ćw. XX w.,
118/ DOM NR 24 (Świetlica Szkoły Podstawowej Gminy Wągrowiec), mur., ok. 1910 r.,
119/ DOM NR 26, mur., 1 ćw. XX w.,
120/ DOM NR 27, mur., ok. 1900 r.,
121/ DOM NR 30, mur., ok. 1910 r.,
ul. Kościuszki
122/ DOM NR 2, mur., ok. 1910 r.,
123/ DOM NR 4, mur., ok. 1910 r.,
124/ DOM NR 5 (ob. apteka), mur., ok. 1900- 1910,
125/ DOM NR 8, mur., ok. 1900 r.,
126/ DOM NR 9, mur., ok. 1915 r.,
127/ DOM NR 17 (ob. Urząd Stanu Cywilnego), mur., ok. 1915 r.,
128/ DOM NR 19 (ob. Szkoła Muzyczna), mur., ok. 1910 r.,
129/ DOM NR 20, mur., ok. 1915 r.,
130/ DOM NR 21, mur., ok. 1910 r.,
131/ DOM NR 22, mur., ok. 1905 r.,
132/ DOM NR 23, mur., ok. 1911 r.,
133/ DOM NR 24, mur., ok. 1905 r.,
134/ DOM NR 25, mur., 1904 r.,
135/ DOM NR 26, mur., ok. 1905 r.,
136/ DOM NR 28, mur., ok. 1905 r.,
137/ DOM NR 29, mur., po 1920 r.,
138/ DOM NR 30, mur., ok. 1910 r.,
139/ DOM NR 37, mur., ok. 1915 r.,
140/ DOM NR 39, mur., ok. 1910 r.,

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

- 141/ DOM NR 40, mur., ok. 1915 r.,
- 142/ DOM NR 41, mur., ok. 1910 r.,
- 143/ DOM NR 42, mur., ok. 1915 r.,
- 144/ DOM NR 43, mur., 1908 r.,
- 145/ DOM NR 44, mur., l. 1910-1920,
- 146/ DOM NR 45, mur., ok. 1920 r.,
- 147/ DOM NR 46, mur., l. 1910-1920,
- 148/ DOM NR 50, mur., l. 1910-1920,
- 149/ DOM NR 52, mur., ok. 1908 r.,
- 150/ DOM NR 54, mur., ok. 1920 r.,
- 151/ DOM NR 56, mur., ok. 1920 r.,
- 152/ DOM NR 58, mur., l. 1910-1920,
- 153/ DOM NR 60, mur., l. 1910-1920,
- 154/ DOM NR 62, mur., ok. 1910 r.,
- 155/ DOM NR 64, mur., ok. 1910 r.,
- 156/ DOM NR 66 (Willa „Dana”), mur., ok. 1915 r.,
- 157/ DOM NR 68, mur., ok. 1915 r.,
- 158/ DOM NR 76, mur., ok. 1915 r.,

ul. Krótka

- 159/ DOM NR 1, mur., l. 30 XX w.,
- 160/ DOM NR 2, mur., l. 30 XX w.,

ul. Księdza Wujka

- 161/ DOM NR 1, mur., l. 20. XX w.,
- 162/ DOM NR 2, mur., pocz. XX w.,
- 163/ DOM NR 8, mur., k. XIX w.,
- 164/ DOM NR 11, mur., 2. poł. XIX w.,
- 165/ DOM NR 13, mur., pocz. XX w.,

ul. Leśna

- 166/ DOM NR 27, mur., pocz. XX w.,
- 167/ DOM NR 28, mur., pocz. XX w.,
- 168/ DOM NR 32, mur., pocz. XX w.,
- 169/ DOM NR 43, mur., pocz. XX w.,

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

170/ DOM NR 51, mur., pocz. XX w.,

ul. Łąkowa

171/ DOM NR 2 (ob. przedszkole niepubliczne), mur., ok. 1905 r.,

ul. Mickiewicza

172/ DOM NR 12, mur., l. 30. XX w.,

ul. Opacka

173/ DOM NR 1, mur., poł. XIX w.,

174/ DOM NR 2, mur., 4 ćw. XIX w.,

175/ DOM NR 3, mur., 2 poł. XIX w.,

176/ DOM NR 5, mur., k. XIX w.,

177/ DOM NR 7, mur., ok. 1910 r.,

178/ DOM NR 11, mur., pocz. XX w.,

179/ DOM NR 17, mur., 1934 r.,

180/ DOM NR 19, mur., ok. 1910 r.,

181/ DOM NR 21, mur., ok. 1915 r.,

ul. Piaskowa

182/ DOM przy ul. Piaskowej 1, mur., ok. 1915 r.,

183/ DOM NR 3, mur., ok. 1915 r.,

184/ DOM NR 14, mur., ok. 1915 r.,

185/ DOM NR 18, mur., ok. 1915 r.,

ul. Pocztowa

186/ DOM NR 1, mur., pocz. XX w.,

187/ DOM NR 3, mur., pocz. XX w.,

188/ DOM NR 5, mur., pocz. XX w.,

189/ DOM NR 6, mur., pocz. XX w.,

190/ DOM NR 7, mur., ok. 1905

191/ DOM NR 8, mur., pocz. XX w.,

192/ DOM NR 9, mur., 4. ćw. XIX w.,

193/ DOM NR 10, mur., ok. 1915 r.,

194/ DOM NR 11, mur., pocz. XX w.,

195/ DOM NR 14, mur., pocz. XX w.,

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

ul. Powstańców Wielkopolskich

- 196/ DOM NR 1, mur., 2. poł. XIX w.,
- 197/ DOM NR 4, mur., 2. poł. XIX w.,
- 198/ DOM NR 7, mur., I. 20. XX w.,
- 199/ DOM NR 10, mur., pocz. XX w.,
- 200/ DOM NR 17, mur., pocz. XX w.,
- 201/ DOM NR 22, mur., k. XIX w.,
- 202/ DOM NR 35, mur., k. XIX w.,
- 203/ DOM NR 39, mur., pocz. XX w.,

ul. Poznańska

- 204/ DOM NR 1, mur., poł. XIX w.,
- 205/ DOM NR 1b, mur., 4. ćw. XIX w.,
- 206/ DOM NR 2, mur., k. XIX w.,
- 207/ DOM NR 3, mur., k. XIX w.,
- 208/ DOM NR 4 (ob. przedszkole niepubliczne), mur., 1 poł. XIX w., przebud.
- 209/ DOM NR 6, mur., k. XIX w.,
- 210/ DOM NR 7, mur., 1 poł. XIX w.,
- 211/ DOM NR 7b, mur., 3 ćw. XIX w.,
- 212/ DOM NR 9, mur., k. XIX w.,
- 213/ DOM NR 10, mur., k. XIX w.,
- 214/ DOM NR 11, mur., k. XIX w.,
- 215/ DOM NR 14, mur., ok. 1900 r.,
- 216/ DOM NR 16, mur., pocz. XX w.,
- 217/ DOM NR 17, mur., 2. poł. XIX w.,
- 218/ DOM NR 18, mur., I. 20. XX w.,
- 219/ DOM NR 20, mur., poł. XIX w.,
- 220/ DOM NR 21, mur., k. XIX w.,
- 221/ DOM NR 23, mur., 4. ćw. XIX w.,
- 222/ DOM NR 29, mur., 2. poł. XIX w.,

ul. Przemysłowa

- 223/ DOM NR 4, mur., I. 30. XX w.,
- 224/ DOM NR 14 (ob. Prywatna Szkoła Podstawowa), mur., ok. 1903 r.,

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

225/ DOM NR 24, mur., l. 30. XX w.,

226/ DOM NR 32, mur., l. 30. XX w.,

227/ DOM NR 40, mur., ok. 1910 r.,

ul. Rogozińska

228/ DOM NR 52, mur., k. XIX w.,

229/ DOM NR 54, mur., k. XIX w.,

230/ DOM NR 56, mur., 4. ćw. XIX w.,

231/ DOM NR 95, mur., ok. 1895 r.,

232/ DOM NR 114, mur., ok. 1900 r.,

Rynek

233/ DOM NR 3, mur., pocz. XX w.,

234/ DOM NR 6, mur., ok. 1910 r.,

235/ DOM NR 8, mur., ok. 1910 r.,

236/ DOM NR 9, mur., ok. 1910 r.,

237/ DOM NR 12, mur., ok. 1915 r.,

238/ DOM NR 14, mur., k. XIX w.,

239/ DOM NR 15, mur., pocz. XX w.,

240/ DOM NR 16, mur., ok. 1910-1920,

241/ DOM NR 17, mur., ok. 1910 r.,

242/ DOM NR 18, mur., ok. 1905 r.,

243/ DOM NR 19, mur., ok. 1910 r.,

244/ DOM NR 22, mur., k. XIX w.,

ul. Skocka

245/ DOM NR 8, mur., 1901 r.,

246/ DOM NR 11, mur., ok. 1911 r.,

247/ DOM NR 16, mur., ok. 1915 r.,

248/ DOM NR 20, mur., 4. ćw. XIX w.,

Aleja Jana Pawła II

249/ DOM NR 1, mur., ok. 1905 r.,

250/ DOM NR 10, mur., ok. 1900 r.,

251/ DOM NR 14, mur., k. XIX w.,

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

252/ DOM NR 18, mur., ok. 1910 r.,

253/ DOM NR 20, mur., ok. 1900 r.

3. 3. Wykaz najcenniejszych zabytków ruchomych na terenie gminy

Według rejestru zabytków ruchomych województwa wielkopolskiego, prowadzonego przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na terenie Wągrowca, jako zabytki ruchome wpisane jest wyposażenie obiektów sakralnych:

- wyposażenie kościoła pw. Wniebowzięcia NMP, w skład którego wchodzi 35 pozycji, wpisane pod numerem rejestru 187/B z dnia 21.03.1972 r.

- wyposażenie kościoła pw. św. Jakuba Apostoła, w skład którego wchodzi 35 pozycji, wpisanych do rejestru pod numerem rejestru 318/Wlkp/B z dnia 27.01.1984 r.

- prospekt organowy wraz z instrumentem z kościoła parafialnego pw. św. Jakuba Apostoła, wpisane do rejestru pod numerem rejestru 318/Wlkp/B z dnia 11.10.2013 r.

Ponadto w zbiorach Muzeum Regionalnego w Wągrowcu znajdują się obiekty związane z dziejami miasta i etnografią regionu pałuckiego. Wśród zbiorów nie ma obiektów wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych. Muzeum Regionalne zostało powołane do życia w 1987 roku. Jego siedzibą jest XVIII wieczny budynek tzw. „Opatówki” - siedziba opata klasztoru cystersów w Wągrowcu. Zbiory muzeum opierają się przede wszystkim na darach obecnych i byłych mieszkańców miasta. W zbiorach archeologicznych znajdują się również zabytkowe materiały pozyskane w wyniku prowadzonych przez muzeum badań archeologicznych. Wśród nich są m.in. zabytki z wykopalisk na stanowisku kultury łużyckiej i wielbarskiej w Siedleczku oraz ze skarbu ze Smuszewa. Zbiory etnograficzne obejmują sprzęt rybacki, obiekty rękodzieła ludowego i pałuckiej sztuki ludowej dawnej oraz współczesnej, meble i sprzęty domowe oraz nagrania słowno-muzyczne folkloru pałuckiego. Ponadto w zbiorach muzeum znajdują się m.in.: dokumenty cechów rzemieślniczych z Wągrowca i Gołańczy od XVII do XX wieku, kolekcja monet polskich od końca XV do XX wieku; kolekcja medali z wizerunkiem Ojca Świętego Jana Pawła II pochodzących z różnych krajów świata; zbiory obrazów artystów plastyków środowiska poznańskiego, bydgoskiego i pilskiego; etykiety zapalczane z różnych stron świata; zbiór kart świątecznych i imieninowych z lat 1933-2001.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

W Izbie Tradycji Pożarnictwa Ochotniczej Straży Pożarnej, mającej siedzibę w budynku „wspinalni”, czyli wieży obserwacyjnej przy ulicy Powstańców Wielkopolskich zgromadzono historyczny sprzęt oraz dokumenty związane z działalnością straży.

3.4. Dziedzictwo niematerialne

Wągrowiec jest położony w regionie historyczno- etnograficznym Pałuk obejmującym północno-wschodnią część Wielkopolski. Zauważalne są pewne cechy wyróżniające ten region na tle innych. Dziedzictwo niematerialne obejmuje: charakterystyczną gwarę, lokalne potrawy, strój ludowy, bajki i legendy oraz herb miasta.

3.5. Krajobraz kulturowy – obszarowe wpisy do rejestru zabytków

UKŁAD URBANISTYCZNY, XIV – 1. poł. XX w. - 436/Wlkp/A z 12.12.2006 roku.

Zachowany historyczny układ przestrzenny świadczy o kolejnych fazach jego rozwoju od XIV do XX wieku. W obszarze zabudowy wyróżniono zabytkowe założenie klasztorne, układ urbanistyczny starego miasta, układ urbanistyczny nowego miasta oraz zabudowę w północnej części miasta, tworzącą pierzeje ulicy Kościuszki.

Granica układu na północy opiera się o ulicę Kościuszki, która prostopadle łączy się z ulicami Cysterską od zachodu i Kolejową od wschodu. Te z kolei łączą się poprzez ulicę Bydgoską, Wojska Polskiego oraz Pocztową z Rynkiem. Rynek założony jest na planie trapezu i odchodzą od niego trzy ulice: Wojska Polskiego w kierunku północno-zachodnim, Bydgoska w kierunku północno-wschodnim oraz aleja Jana Pawła II w kierunku południowo zachodnim, która krzyżuje się z ulicą Klasztorną i dalej wpada w ulicę Gnieźnieńską. Zachodnia granica układu opiera się w międzyrzeczu Wełny i Nielby o ulicę Klasztorną, południowa o ulicę Berdychowską, a wschodnia biegnie wzdłuż ulicy Jankowskiej. Zdecydowana większość obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków znajduje się w obrębie historycznego układu. Zabytkowe obiekty występują w obrębie 23 ulic tworzących historyczny układ miasta – ulic: Średniej, Skockiej, Rynku, Rogozińskiej, Przemysłowej, Poznańskiej, Powstańców Wielkopolskich, Pocztowej, Piaskowej Opackiej, Łąkowej, Ks. Wujka, Krótkiej, Kościuszki, Kolejowej, Klasztornej, Janowieckiej, Gnieźnieńskiej, Farnej, Dworcowej, Cysterskiej, Bydgoskiej, Berdychowskiej, alei Jana Pawła II, Promenady nad Jeziorem Durowskim, nad Strugą Gołaniecką. Największe koncentracje obiektów

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

zabytkowych występują wzdłuż Kościuszki, Gnieźnieńskiej, Klasztornej, Kolejowej, Poznańskiej i wokół Rynku.

3.6. Zabytki archeologiczne**3.6.1. Wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków z terenu miasta:**

Do rejestru zabytków na terenie miasta Wągrowca wpisane jest cmentarzysko ciałopalne kultury łużyckiej IV-V okresu Epoki Brązu - stanowisko Wągrowiec 7 (AZP 44-30/121), położone przy ulicy Rogozińskiej 102. Stanowisko wpisano do rejestru zabytków województwa poznańskiego pod numerem 796/A decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu z dnia 08.12.1969 roku (L.dz.Kl.III-870/32/69) i przepisane do księgi rejestru C województwa wielkopolskiego pod nr 108/Wlkp/C dnia 28.09.2007 roku.

W odniesieniu do stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków obowiązuje zakaz wszelkiej działalności związanej z pracami ziemnymi. W przypadku planowania jakiegokolwiek działania, należy wystąpić o szczegółowe wytyczne do właściwego miejscowo Konserwatora Zabytków.

3.6.2. Wykaz stanowisk o własnej formie krajobrazowej z terenu gminy

W wykazie stanowisk archeologicznych o własnej formie krajobrazowej figuruje domniemane grodzisko wczesnośredniowieczne (stanowisko Wągrowiec 9- AZP 44-30/123), o nieznanym dokładnej lokalizacji (stanowisko archiwalne).

3.6.3. Zestawienie zewidencjonowanych stanowisk archeologicznych na terenie miasta

Na terenie miasta zewidencjonowanych jest **110 stanowisk archeologicznych**. W ich obrębie wyróżniono łącznie: 1 grodzisko, 15 cmentarzysk, 34 osady (w tym nawarstwienia od XIV wieku po okres nowożytny w obrębie 1 stanowiska), 1 obozowisko, 2 skarby monet oraz 94 ślady osadnicze, 30 punktów osadniczych i 7 bliżej nieokreślonych form osadnictwa.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

Szczegółowe zestawienie podano w poniższej tabeli.

Numer stanowiska w miejscowości	Arkusz AZP/ nr stanowiska na obszarze	Chronologia/funkcja	Uwagi
WĄGROWIEC 1	44-30/115	neolit- ślad osadniczy, kultura pomorska/cmentarzysko	
WĄGROWIEC 2	44-30/116	nieokreślona/ cmentarzysko	
WĄGROWIEC 3	44-30/117	nieokreślona/ cmentarzysko	
WĄGROWIEC 4	44-30/118	kultura pomorska/cmentarzysko	
WĄGROWIEC 5	44-30/119	kultura łużycka-eb/ cmentarzysko	
WĄGROWIEC 6	44-30/120	kultura pomorska/cmentarzysko	
WĄGROWIEC 7	44-30/121	kultura łużycka IV-V okres epoki brązu/ cmentarzysko	<u>Karta adresowa (9 i 93)</u> <u>Nr rej. zabytków189/796</u>
WĄGROWIEC 8	44-30/122	wczesne średniowiecze/ ślad osadniczy; późne średniowiecze-okres nowożytny/ ślad osadniczy	
WĄGROWIEC 9	44-30/123	wczesne średniowiecze?/ grodzisko	Stanowisko archiwalne-nieznana dokładna lokalizacja
WĄGROWIEC 10	44-30/124	kultura łużycka/cmentarzysko	Stanowisko archiwalne-nieznana dokładna lokalizacja
WĄGROWIEC 11	44-30/125	kultura pomorska/ cmentarzysko	Stanowisko archiwalne-nieznana dokładna lokalizacja
WĄGROWIEC 12	44-30/126	cmentarzysko-?	Stanowisko archiwalne-nieznana dokładna lokalizacja
WĄGROWIEC 13	44-30/127	neolit/ ślad osadnictwa	Stanowisko archiwalne-nieznana dokładna lokalizacja
WĄGROWIEC 14	44-30/128	neolit/ ślad osadnictwa	Stanowisko archiwalne-nieznana dokładna lokalizacja
WĄGROWIEC 15	44-30/129	kultura pomorska?/ ślad osadnictwa?	Stanowisko archiwalne-nieznana dokładna lokalizacja
WĄGROWIEC 16	44-30/130	okres rzymski/ ślad osadnictwa	Stanowisko archiwalne-nieznana dokładna lokalizacja
WĄGROWIEC 17	44-30/131	okres rzymski/ ślad osadnictwa	Stanowisko archiwalne-nieznana dokładna lokalizacja
WĄGROWIEC 18	44-30/132	okres nowożytny/ skarb monet	Stanowisko archiwalne-nieznana dokładna lokalizacja
WĄGROWIEC 19	44-30/133	skarb monet-?	Stanowisko archiwalne-nieznana dokładna lokalizacja
WĄGROWIEC 20	44-30/134	późne średniowiecze/ punkt osadniczy	Stanowisko archiwalne-nieznana dokładna lokalizacja
WĄGROWIEC 21	44-30/135	cmentarzysko-?	Stanowisko archiwalne-nieznana dokładna lokalizacja
WĄGROWIEC 22	44-30/136	epoka kamienia- ślad osadnictwa	Stanowisko archiwalne-nieznana dokładna lokalizacja
WĄGROWIEC 23	44-30/137	neolit?/ cmentarzysko?	Stanowisko archiwalne-nieznana dokładna lokalizacja
WĄGROWIEC 24	44-30/138	?/ cmentarzysko?	Stanowisko archiwalne-nieznana dokładna lokalizacja
WĄGROWIEC 25	44-30/139	epoka kamienia?/ ślad osadnictwa	Stanowisko archiwalne-nieznana dokładna lokalizacja

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

WĄGROWIEC 26	44-30/140	kultura łużycka?/ ślad osadniczy	
WĄGROWIEC 27	44-30/141	późne średniowiecze/ ślad osadniczy	
WĄGROWIEC 28	44-30/142	okres nowożytny XVI-XVII w./ ślad osadniczy	
WĄGROWIEC 29	44-30/143	późne średniowiecze/ ślad osadniczy	
WĄGROWIEC 30	44-30/144	okres nowożytny XVI-XVII w./ ślad osadniczy	
WĄGROWIEC 31	44-30/145	późne średniowiecze- okres nowożytny XVI-XVII w./ ślad osadniczy	
WĄGROWIEC 32	44-30/146	późne średniowiecze- okres nowożytny XVI-XVII w./ ślad osadniczy	
WĄGROWIEC 33	44-30/ 147	późne średniowiecze- okres nowożytny XVI-XVII w./ ślad osadniczy	
WĄGROWIEC 34	44-30/148	późne średniowiecze- okres nowożytny XVI-XVII w./ ślad osadniczy	
WĄGROWIEC 35	44-30/149	kultura pucharów lejkowatych/ślad osadniczy	
WĄGROWIEC 36	44-30/150	okres nowożytny/ ślad osadniczy	
WĄGROWIEC 37	44-30/151	późne średniowiecze/ ślad osadniczy	
WĄGROWIEC 38	44-30/152	okres nowożytny XVII-XVIII w./ punkt osadniczy	
WĄGROWIEC 39	44-30/153	późne średniowiecze- okres nowożytny XV-XVI w./ osada	
WĄGROWIEC 40	44-30/154	późne średniowiecze- okres nowożytny XV-XVI w./ ślad osadniczy	
WĄGROWIEC 41	44-30/155	okres nowożytny XVI-XVII w./ ślad osadniczy	
WĄGROWIEC 42	44-30/156	okres nowożytny/ ślad osadniczy	
WĄGROWIEC 43	44-30/157	okres nowożytny/ ślad osadniczy	
WĄGROWIEC 44	44-30/158	kultura przeworska-wielbarska/ ślad osadniczy	
WĄGROWIEC 45	44-30/159	kultura łużycka- ślad osadniczy	
WĄGROWIEC 46	44-30/160	kultura pucharów lejkowatych/ ślad osadniczy	
		kultura przeworska-wielbarska/ osada	
		wczesne średniowiecze faza E-F/ punkt osadniczy	
		kultura pucharów lejkowatych/ osada	
		kultura przeworska-wielbarska/ osada	

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

WĄGROWIEC 47	44-30/161	kultura przeworska-wielbarska/ ślad osadniczy późne średniowiecze/ ślad osadniczy	
WĄGROWIEC 48	44-30/162	kultura pucharów lejkowatych/ ślad osadniczy kultura łużycka ?/ ślad osadniczy	
WĄGROWIEC 49	44-30/163	późne średniowiecze/ ślad osadniczy	
WĄGROWIEC 50	44-30/164	późne średniowiecze/ osada	
WĄGROWIEC 51	44-30/165	kultura przeworska/ ślad osadniczy wczesne średniowiecze/ ślad osadniczy	
WĄGROWIEC 52	44-30/166	wczesne średniowiecze/ ślad osadniczy	
WĄGROWIEC 56	44-30/170	kultura pucharów lejkowatych/ ślad osadniczy schyłkowy neolit/ ślad osadniczy kultura przeworska-wielbarska/ ślad osadniczy wczesne średniowiecze faza C/ ślad osadniczy okres nowożytny/ ślad osadniczy	
WĄGROWIEC 57	44-30/171	kultura łużycka/ ślad osadniczy wczesne średniowiecze faza B/ ślad osadniczy	
WĄGROWIEC 58	44-30/172	kultura przeworska-wielbarska/ osada? okres nowożytny/ ślad osadniczy	
WĄGROWIEC 59	44-30/173	kultura pucharów lejkowatych/ ślad osadniczy kultura łużycka/pomorska/ punkt osadniczy wczesne średniowiecze/ ślad osadniczy	
WĄGROWIEC 60	44-30/174	kultura łużycka/ ślad osadniczy; okres nowożytny/ ślad osadniczy	
WĄGROWIEC 61	44-30/175	kultura pucharów lejkowatych/ ślad osadniczy późne średniowiecze/ ślad osadniczy	
WĄGROWIEC 62	44-30/176	kultura łużycka/pomorska/ ślad osadniczy	
WĄGROWIEC 68	44-30/182	okres nowożytny/ ślad osadniczy	
WĄGROWIEC 69	44-30/183	kultura pucharów lejkowatych/ punkt osadniczy kultura przeworska-wielbarska/ ślad osadniczy	
WĄGROWIEC 70	44-30/184	wczesne średniowiecze/ ślad osadniczy	
WĄGROWIEC 71	44-30/185	okres nowożytny/ ślad osadniczy	
WĄGROWIEC 72	44-30/186	kultura amfor kulistych/ ślad osadniczy kultura łużycka/ punkt osadniczy kultura przeworska-wielbarska/	

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

		punkt osadniczy wczesne średniowiecze faza C/D- D/ osada	
WĄGROWIEC 73	44-30/187	kultura przeworska/wielbarska?/ ślad osadniczy	
WĄGROWIEC 74	44-30/188	kultura przeworska-wielbarska/ osada? wczesne średniowiecze faza D/ punkt osadniczy	
WĄGROWIEC 75	44-30/189	kultura przeworska-wielbarska/ osada wczesne średniowiecze faza E/ ślad osadniczy późne średniowiecze-okres nowożytny/ ślad osadniczy	
WĄGROWIEC 76	44-30/190	kultura łużycka?/ ślad osadniczy kultura przeworska-wielbarska/ punkt osadniczy późne średniowiecze/ ślad osadniczy	
WĄGROWIEC 77	44-30/191	kultura przeworska- wielbarska?/ ślad osadniczy	
WĄGROWIEC 78	44-30/192	kultura łużycka/ ślad osadniczy wczesne średniowiecze faza E/ ślad osadniczy okres nowożytny/ ślad osadniczy	
WĄGROWIEC 79/1	44-30/193	XIV w – okres nowożytny	
WĄGROWIEC 79/2	44-30/193	XVII-XVIII w.	
WĄGROWIEC 79/3	44-30/193	XVI-XVII w.	
WĄGROWIEC 79/4	44-30/193	XVI-XVII w.	
WĄGROWIEC 79/5	44-30/193	późne średniowiecze-okres nowożytny	
WĄGROWIEC 79/6	44-30/193	okres nowożytny/ XVII/XX w.	
WĄGROWIEC 79/7	44-30/193	okres nowożytny	
WĄGROWIEC 80	44-30/194	pradzieje/ punkt osadniczy?/ osada?	Ul. Piaskowa
KALISKA 1 OB. WĄGROWIEC	44-30/1	kultura pucharów lejkowatych/ punkt osadniczy kultura łużycka/ punkt osadniczy wczesne średniowiecze faza B?-C/ osada	
KALISKA 7 OB. WĄGROWIEC	43-30/166	kultura przeworska/ ślad osadnictwa kultura prapolska/ ślad osadnictwa	
KALISKA 8 OB. WĄGROWIEC	43-30/167	ślad osadnictwa-?	
KALISKA 9 OB. WĄGROWIEC	43-30/168	kultura łużycka/ punkt osadniczy kultura łużycka/ ślad osadniczy wczesne średniowiecze/ punkt osadniczy	
KALISKA 10	43-30/169	kultura pucharów lejkowatych faza IV-V/ ślad osadniczy	

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

OB. WĄGROWIEC			
KALISKA 11 OB. WĄGROWIEC	43-30/170	kultura pucharów lejkowatych/ obozowisko schyłkowy neolit-wczesna epoka brązu/ ślad osadnictwa okres nowożytny/ ślad osadniczy kultura pucharów lejkowatych/ punkt osadniczy późne średniowiecze/ punkt osadniczy	
KALISKA 12 OB. WĄGROWIEC	43-30/171	kultura pucharów lejkowatych/ osada kultura łużycka/ ślad osadnictwa nieokreślona/ nieokreślona	
KALISKA 14 OB. WĄGROWIEC	43-30/173	kultura łużycka/ osada? okres nowożytny XVI-XVIII w./ ślad osadniczy	2 karty adresowe (nr 95 i 102)
RGIELSKO 59 OB. WĄGROWIEC	44-30/16	kultura pucharów lejkowatych/ ślad osadniczy późne średniowiecze/ ślad osadniczy	
RGIELSKO 60 OB. WĄGROWIEC	44-30/17	kultura przeworska/ ślad osadniczy	
RGIELSKO 61 OB. WĄGROWIEC	44-30/18	kultura pomorska/ punkt osadniczy wczesne średniowiecze/ ślad osadniczy nieokreślona/ nieokreślona	
RGIELSKO 62 OB. WĄGROWIEC	44-30/19	kultura łużycka?/ ślad osadniczy wczesne średniowiecze faza C?/ punkt osadniczy nieokreślona/ nieokreślona	
ŁĘGOWO 1 OB. WĄGROWIEC	44-30/83	kultura pucharów lejkowatych/ punkt osadniczy kultura pomorska/ ślad osadniczy	
ŁĘGOWO 2 CZĘŚĆ STANOWISKA WĄGROWIEC	44-30/84	mezolit/ ślad osadniczy kultura pucharów lejkowatych/ punkt osadniczy schyłkowy neolit/ punkt osadniczy kultura pomorska/ osada kultura pomorska/ cmentarzysko wczesne średniowiecze/ punkt osadniczy	
ŁĘGOWO 3 OB. WĄGROWIEC	44-30/85	kultura pomorska/ punkt osadniczy kultura przeworska-wielbarska/ punkt osadniczy wczesne średniowiecze faza D-E/ punkt osadniczy okres nowożytny- ślad osadniczy nieokreślona/ nieokreślona	
ŁĘGOWO 4 OB. WĄGROWIEC	44-30/86	kultura pucharów lejkowatych/ punkt osadniczy kultura łużycka/ punkt osadniczy wczesne średniowiecze faza B/ ślad osadniczy wczesne średniowiecze faza D-E/	

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

		osada późne średniowiecze/ ślad osadnictwa	
ŁĘGOWO 5 OB. WĄGROWIEC	44-30/87	wczesne średniowiecze faza E-E/F/ osada	
ŁĘGOWO 8 CZĘŚĆ STANOWISKA WĄGROWIEC	44-30/90	mezolit/ punkt osadniczy neolit schyłkowy/ punkt osadniczy	
ŁĘGOWO 16 OB. WĄGROWIEC	44-30/95	kultura łużycka ha C-D/ osada wczesne średniowiecze faza E/ osada?	
ŁĘGOWO 17 OB. WĄGROWIEC	44-30/96	okres nowożytny XVII-XIX/ punkt osadniczy	
ŁĘGOWO 18 OB. WĄGROWIEC	44-30/97	wczesne średniowiecze?/ ślad osadnictwa okres nowożytny/ ślad osadnictwa	
ŁĘGOWO 19 OB. WĄGROWIEC	44-30/98	wczesne średniowiecze faza C-D/ osada wczesne średniowiecze faza E-F/ osada	
DUROWO 1 OB. WĄGROWIEC	43-30/179	kultura łużycka/ cmentarzysko	
DUROWO 2 OB. WĄGROWIEC	43-30/180	kultura prapolska faza D/ osada późne średniowiecze/ osada okres nowożytny/ punkt osadniczy	
DUROWO 4 OB. WĄGROWIEC	43-30/181	kultura prapolska faza E/ osada późne średniowiecze- okres XIV- XVI w. / osada nieokreślona/ nieokreślona	
DUROWO 5 OB. WĄGROWIEC	43-30/182	kultura prapolska faza D-E/ osada późne średniowiecze- okres XIV- XVI w. / osada nieokreślona/ nieokreślona	
DUROWO 6 OB. WĄGROWIEC	43-30/183	późne średniowiecze-okres nowożytny XVI-XVIII w./ osada	
DUROWO 7 OB. WĄGROWIEC	43-30/184	kultura prapolska faza E-F ślad osadnictwa nieokreślona/ nieokreślona	
DUROWO 8 OB. WĄGROWIEC	43-30/185	kultura prapolska faza E-F/ punkt osadniczy późne średniowiecze- okres nowożytny/ ślad osadnictwa	
DUROWO 9 OB. WĄGROWIEC	43-30/186	okres nowożytny/ ślad osadnictwa	
DUROWO 10 OB. WĄGROWIEC	43-30/187	kultura przeworska, okres rzymski/ ślad osadnictwa	
DUROWO 12	43-30/199	okres wpływów rzymskich/ ślad osadnictwa	

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

OB. WĄGROWIEC		okres nowożytny/ ślad osadnictwa	
---------------	--	----------------------------------	--

Jak wynika z badań archeologicznych prowadzonych na terenie Wągrowca, teren ten był intensywnie zasiedlony przez wszystkie okresy, od pradziejów, począwszy od środkowej epoki kamienia – mezolitu, przez neolit, kulturę łużycką, kulturę przeworską, po okres wczesnego średniowiecza i okres nowożytny, czego egzemplifikacją jest 110 wspomnianych stanowisk archeologicznych (w tym archiwalnych). W ich ramach wyróżniono 94 ślady osadnicze, 34 punkty osadnicze, 34 osady, 1 obozowisko, 1 grodzisko oraz 15 cmentarzysk i 2 skarby. Wśród stanowisk jedno jest wpisane do rejestru zabytków WWKZ w Poznaniu i podlega ścisłej ochronie konserwatorskiej. Trudności w analizie osadnictwa pradziejowego i historycznego sprawia zwarta zabudowa miejska, co w znacznym stopniu utrudnia weryfikację stanowisk. Można to zrobić jedynie nadzorując miejsca inwestycji budowlanych zgodnie z wytycznymi konserwatorskimi. Część stanowisk posiada po kilka faktów osadniczych i przykładowo może zostać sklasyfikowane jako osada kultury łużyckiej i punkt osadniczy z okresu średniowiecza.

Wszystkie stanowiska zlokalizowane na terenie miasta podlegają ochronie konserwatorskiej w myśl Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z 23 lipca 2003 roku. Część stanowisk znana jest tylko na podstawie danych archiwalnych z końca XIX wieku bądź początków XX wieku, bez dokładnej lokalizacji, określającej zazwyczaj tylko miejscowość. Większość stanowisk rozpoznana jest na podstawie szczegółowych badań powierzchniowych w ramach programu *Archeologiczne Zdjęcie Polski*. Jest to jednak rozpoznanie wstępne, przy którym określenie zarówno funkcji, jak i wartości poznawczej stanowiska może ulec zmianie po przeprowadzeniu prac wykopaliskowych. Dodatkowo zasięg stanowiska wyznaczony na podstawie badań powierzchniowych nie zawsze jest zasięgiem, który dokładnie odpowiada występowaniu pozostałości pradziejowego osadnictwa pod ziemią. Wyznaczony na mapach obszar stanowiska należy traktować orientacyjnie, może się bowiem okazać w trakcie realizacji prac ziemnych, że obiekty archeologiczne zalegają także w sąsiedztwie stanowisk lokalizowanych na podstawie obserwacji powierzchniowych.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

Ochrona stanowisk archeologicznych i nawastrzeń kulturowych przy inwestycjach związanych terenu powinna mieć swoje odbicie w ujmowaniu zagadnień związanych z ochroną zabytków w planach zagospodarowania przestrzennego, warunkach zabudowy i inwestycjach celu publicznego oraz respektowaniu zapisów dotyczących ochrony zabytków archeologicznych w opiniach i decyzjach właściwego miejscowo konserwatora zabytków.

Aby zapewnić prawidłową ochronę archeologicznego dziedzictwa kulturowego w stosunku do stref występowania stanowisk archeologicznych oraz obszarów chronionych, należy:

- respektować wyznaczone strefy ochrony stanowisk archeologicznych na załącznikach graficznych przy sporządzaniu dokumentów planistycznych,
- wprowadzić zapis zapewniający prawidłową ochronę archeologicznego dziedzictwa kulturowego w stosunku do stref występowania stanowisk archeologicznych oraz obszarów chronionych, tj. założeń pałacowo-parkowych, zabytkowych cmentarzy, obiektów wpisanych do rejestru zabytków i ujętych w ewidencji zabytków.

Prace inwestycyjne, w tym ziemne związane z budownictwem i zagospodarowaniem terenu, w obrębie obszarów chronionych i stref występowania stanowisk archeologicznych wymagają prowadzenia badań archeologicznych.

W odniesieniu do stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków obowiązuje zakaz wszelkiej działalności związanej z pracami ziemnymi. W przypadku planowania jakiegokolwiek działalności należy wystąpić o szczegółowe wytyczne do właściwego miejscowo Konserwatora Zabytków.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

4. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego.**4.1. Stan zachowania i obszary największego zagrożenia zabytków:****4.1.1. Stan zachowania zabytków nieruchomych:**

Stan zachowania i obszary największego zagrożenia zabytków określono w oparciu o prospekcję terenową oraz karty gminnej ewidencji zabytków przygotowane w latach 2017-2018. Wśród zabytków z terenu Wągrowca wpisanych do rejestru w najlepszym stanie technicznym są obiekty użyteczności publicznej, a wśród nich zespół sądu powiatowego, zespół gimnazjum męskiego, gimnazjum żeńskiego, starostwa powiatowego. W dobrym i bardzo dobrym stanie są kościoły parafialny pw. Wniebowzięcia NMP, kościół pw. św. Jakuba Apostoła, kościół poewangelicki. W dobrej kondycji są domy prywatne oraz obiekty edukacyjne. Podjęcia pilnych prac rewitalizacyjnych wymaga budynek klasztoru pocysterskiego (nadal trwają prace koncepcyjne nad projektem adaptacji), natomiast mury bram przyklasztornych były poddane w ostatnim czasie pracom konserwatorskim. W złym stanie jest większość grobowców na cmentarzu starofarnym (w ostatnim czasie został wyremontowany jeden z grobowców, a administrator cmentarza posiada pozwolenie na prowadzenie renowacji). Część z nich, bez podjęcia prac konserwatorskich, może w najbliższym czasie runąć. Wśród nich są grobowce ks. Macieja Bukowieckiego, rodzin Zapałowskich, Strachler, Piątkowskich i Molińskich, Świątkowskich i Gorszewskich, Lehman, Lewandowskich oraz dwóch niezidentyfikowanych rodzin.

Wśród innych obiektów znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków dobry jest stan budynków szkolnych na terenie miasta oraz części budynków publicznych. Stan budynków mieszkalnych, zarówno znajdujących się w rękach prywatnych, jak i będących własnością lub współwłasnością miasta jest zróżnicowany. Przykładem obiektów w bardzo dobrym stanie technicznym są domy przy ulicy Farnej 3, Gnieźnieńskiej 2, 13, Janowieckiej 21, Kcyńskiej 8, Kościuszki 46, Ks. Wujka 3, Pocztowej 8, 7, 11, Rogozińskiej 1, Rynek 12, Skockiej 16, Powstańców 30 i 31a. Z drugiej strony na terenie miasta znajduje się kilka pustostanów oraz budynków nieużytkowanych, których stan jest zły lub bardzo zły. Wśród nich można wymienić domy przy Bydgoskiej 7, Kolejowej 8, Gnieźnieńskiej 10, 14, Klasztornej 13 oraz domów położonych przy ulicy Opackiej 1, 3, 5. W złym stanie technicznym są również: budynek szpitala powiatowego przy ul. Kolejowej 7, sali gimnastycznej w zespole

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

gimnazjum miejskiego przy ul. Klasztornej oraz budynku administracji rzeźni miejskiej przy ul. Skockiej. W złym stanie jest również: budynek gospodarczy – spichlerz przy ul. Klasztornej 1.

Różny jest stan nieczynnych cmentarzy na terenie miasta. Na cmentarzu ewangelickim czytelny jest pierwotny układ przestrzenny, a na cmentarzu żydowskim zachowała się tylko część macew. Czytelny jest również układ na cmentarzu poklasztornym.

4.1.2. Stan zachowania zabytków ruchomych:

Stan zachowania obiektów ruchomych wpisanych do rejestru zabytków ruchomych z terenu miasta nie uległ zmianie w porównaniu z poprzednim okresem, jest zadowalający.

4.1.3. Stan zachowania i największe zagrożenia dla zabytków archeologicznych:

Wśród 110 zaewidencjonowanych stanowisk archeologicznych tylko jedno wpisane jest do rejestru zabytków. Jest to cmentarzysko ciałopalne kultury łużyckiej odkryte w 1957 roku podczas prowadzonych prac ziemnych przy ulicy Rogozińskiej (dawniej nr 57, obecnie nr 102). W trakcie prowadzonych prac interwencyjnych odsłonięto dwa groby ciałopalne. W pierwszym zarejestrowano popielnicę z przepalonymi kośćmi ludzkimi, misę oraz fragment naczynia, a w drugim grobie popielnicę ze szczątkami oraz 14 naczyń. Materiały z grobów datowano na IV-V okres epoki brązu i przyporządkowano do grupy zachodniowielkopolskiej kultury łużyckiej. W 1969 cmentarzysko zostało wpisane do rejestru zabytków województwa poznańskiego pod numerem 796/A, a następnie po reformie administracyjnej państwa i utworzeniu województwa wielkopolskiego, cmentarzysko przepisano do rejestru zabytków województwa wielkopolskiego pod numerem 108/Wlkp/C.

Stan badań archeologicznych na terenie Wągrowca jest wciąż niezadowalający. Na terenie miasta nie prowadzi się stacjonarnych badań archeologicznych, a pozostałe ograniczają się przede wszystkim do prac interwencyjnych, podyktowanych lokalizacją realizowanych inwestycji. Podczas prowadzenia prac ziemnych występuje ryzyko uszkodzenia lub zniszczenia nawarstwień kulturowych i niezwyfikowanych stanowisk archeologicznych.

Wśród największych zagrożeń należy wspomnieć nielegalnie prowadzone prace ziemne, szczególnie remontowo-budowlane wykonywane systemem gospodarczym bez nadzoru archeologicznego czy prace ziemne związane z przyłączeniami instalacji w otoczeniu

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

obiektów zabytkowych. Tego typu prace stwarzają ryzyko zniszczenia nawarstwień archeologicznych i w ogromnym stopniu ograniczają możliwości poznawcze substancji zabytkowej miasta. Dużym zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych są nowo powstające osiedla mieszkaniowe oraz wszelkie prace ziemne związane z inwestycjami budowy kanalizacji, wodociągów, linii energetycznych, dróg, obwodnic, zbiorników retencyjnych, regulacją cieków wodnych. Dlatego jedynym sposobem pozyskania informacji na temat nawarstwień kulturowych jest ścisła kontrola prac ziemnych. W celu ochrony stanowisk archeologicznych oraz pradziejowych, średniowiecznych i nowożytnych nawarstwień kulturowych, niezbędne jest uzgadnianie oraz wypełnianie przez wszystkich inwestorów wymogów konserwatorskich określonych przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Wykaz szczegółowy planowanych inwestycji na terenie Wągrowca w okresie obowiązywania Programu, podczas których istnieje ryzyko zniszczenia lub uszkodzenia obiektów zabytkowych i nawarstwień archeologicznych miasta Wągrowca został szczegółowo omówiony poniżej: patrz pkt. 6.1.9.

Do najlepiej zachowanych w mieście należą stanowiska położone na łąkach i nieużytkach w dolinie Wełny w południowo-zachodniej oraz Nielby i Wełny w południowo-wschodniej części miasta. Natomiast do najbardziej zagrożonych należą stanowiska zlokalizowane w centrum Wągrowca oraz w zachodniej części miasta pomiędzy ulicami Rogozińską i Bartodziejską.

4.2. Uwarunkowania wynikające ze Strategii Rozwoju Miasta Wągrowca do 2030 roku

Strategia rozwoju miasta Wągrowca została przyjęta uchwałą Rady Miejskiej w Wągrowcu nr LXVIII/412/2023 z dnia 27 marca 2023 r.

W Strategii określona została wizja rozwoju miasta do 2030 roku:

Wągrowiec ponadlokalnym i wielofunkcyjnym ośrodkiem miejskim w strefie oddziaływania metropolii poznańskiej z dobrze rozwiniętą gospodarką lokalną oraz rozpoznawalną ofertą rekreacyjną, turystyczną i kulturalną.

W dalszej części określono strategiczne cele rozwoju miasta:

- I. Przyjazna, funkcjonalna i ekologiczna przestrzeń do życia;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

II. Rozwinięta i konkurencyjna gospodarka lokalna;

III. Rozpoznawalna oferta rekreacyjna, turystyczna, kulturalna i sportowa.

Dalej zaprezentowano konkretne programy/projekty, których realizacja będzie prowadziła do osiągnięcia zakładanych celów, w tym m.in.:

- w odniesieniu do celu I wspomniano o Programie 1.3 (Funkcjonalna przestrzeń publiczna), w ramach którego projekt 1.3.1. dotyczył *ładu przestrzennego na terenie miasta*, a projekt 1.3.2. *Rewitalizacji zdegradowanych obszarów miejskich* oraz w Programie 1.7. (Aktywizacja społeczna i sprawne zarządzanie miastem) wymieniono projekt 1.7.4. *Aktywne partnerstwa miasta*.

- w nawiązaniu do celu III wymieniono Program 3.1. (Atrakcyjna oferta rekreacji i turystyki oraz rozwój sportu), w ramach którego projekt 3.1.1. dotyczył opracowania, wdrażania oraz promocji dedykowanej oferty rekreacyjno-turystycznej, a projekt 3.1.2. rozbudowy i modernizacja infrastruktury sportowej i rekreacyjnej. W ramach Program 3.2. (Atrakcyjna oferta kultury i rozrywki) wymieniono dwa projekty, tj. 3.2.1. *Bogata oferta kulturalna i rozrywkowa* oraz 3.2.2. *Rozbudowa i modernizacja obiektów instytucji kultury*.

W dalszej części przedstawiono w formie tabelarycznej karty projektów, w tym m. in. tych odnoszących się w sposób pośredni lub bezpośredni do zagadnień związanych z ochroną i opieką nad zabytkami:

- W projekcie 1.3.2. wspomniano o konieczności realizacji zadań wynikających z obowiązującego w tym czasie *Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Wągrowca na lata 2017-2025* oraz konieczność Opracowanie Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Wągrowca, uwzględniającego między innymi plan odnowy kamienic (czas realizacji 2024-2023).

- W projekcie 1.7.4. wspomniano m.in. o kontynuacji współpracy (proces ciągły) w ramach międzynarodowego projektu Cisterscapes - Cistercian Landscapes in central Europe (Cysterskie krajobrazy łączące Europę).

- W projekcie 3.1.1., wspomniano o realizacji zadań, wynikających ze strategii oraz promocja dedykowanego produktu turystyczno-rekreacyjnego miasta oraz promocja dziedzictwa historycznego i kulturowego miasta (2024-2030).

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

- W projekcie 3.2.2. wśród zadań wymieniono m. in. 2 etapy remontu i rozbudowy Muzeum Regionalnego w Wągrowcu (I etap. 2023, II etap 2024-2030); wspieranie renowacji zabytków wynikających z realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami (proces ciągły); *opracowanie systemu promującego lokalne dziedzictwo panele lub tablice/tabliczki informacyjne przy wybranych obiektach i miejscach, informacje nt. ulic, budynków i osób z nimi związanych, oznaczenie szlaków i ścieżek edukacyjnych, oznaczenie elementów krajobrazu pocysterskiego i miejsc wspomnianych w dziełach literackich* (od 2023).

W podrozdziale 3.6. Strategii znalazły się ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w Wągrowcu w odniesieniu do zróżnicowanych pod względem funkcji terenów miasta, a w tym m.in.:

- *realizacja nowej zabudowy w oparciu o zachowanie ładu przestrzennego i krajobrazowego;*
- *kształtowanie zabudowy poprzez jej uporządkowanie na peryferiach i uzupełnienie układów urbanistycznych w centrum;*
- *zwiększenie atrakcyjności dla budownictwa jednorodzinnego i wielorodzinnego przy jednoczesnej ochronie dziedzictwa kulturowego i układów urbanistycznych;*
- *utrzymywanie obiektów sakralnych w odpowiednim stanie technicznym w założeniu, iż większość z nich stanowi ważne dziedzictwo kulturowe;*
- *przygotowanie ścieżek edukacyjnych, szlaków spacerowych i kajakowych, miejsc postojowych dla pojazdów i małej architektury, która poszerzy ofertę rekreacyjną dla mieszkańców Wągrowca.*

W rozdziale 4. Strategii znalazły się zagadnienia odnoszące się do zgodności projektów strategicznych Strategii Rozwoju Miasta Wągrowca z celami strategicznymi województwa wielkopolskiego (Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku) oraz gminie (Programie Rewitalizacji Miasta Wągrowiec na lata 2017-2023). W kolejnych rozdziałach zaprezentowano system realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych (rozdział 5.) oraz ramy finansowe i źródła finansowania (rozdział 6.).

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

4.3. Uwarunkowania wynikające ze Studium i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Wągrowca

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Wągrowca uchwalone zostało Uchwałą Nr XVI/100/2007 Rady Miejskiej w Wągrowcu z dnia 28 grudnia 2007 r. w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Wągrowca. Ostatnia aktualizacja Studium została przyjęta Uchwałą Rady Miejskiej nr XXXVII/240/2017 roku z dnia 28 września 2017 roku.

Na dokument składały się następujące części:

- uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego miasta Wągrowca,
- kierunki zagospodarowania miasta Wągrowca,
- ujednolicony tekst Studium,
- uzasadnienia.

W uwarunkowaniach kulturowych zaznaczono, że Wągrowiec posiada dobrze zachowany historyczny układ przestrzenny, odzwierciedlający kolejne fazy rozwoju, który wymaga jednak rewitalizacji. Za szczególnie ważne uznano dbanie o ekspozycję układu od strony wjazdu ulicą Skocką oraz kształtowanie otoczenia Jeziora Durowskiego.

W części dotyczącej kierunków zagospodarowania wskazano kierunki ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego, w tym zasady kształtowania przestrzeni miejskiej z uwzględnieniem ochrony dziedzictwa kulturowego. W studium wskazano obiekty wpisane do rejestru zabytków w tym układ urbanistyczny miasta oraz obiekty i zespoły zabytkowe oraz stanowiska znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków.

W odniesieniu do obszaru historycznego układu miasta wpisanego do rejestru zabytków ustalono następujące zasady:

- nakaz prowadzenia prac archeologicznych podczas realizacji inwestycji związanych zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, a wymagających prac ziemnych w obecności archeologa, wykonanie niezbędnych badań archeologicznych – przed uzyskaniem pozwolenia na budowę, ustalonych przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków;
- zgłoszenie prac ziemnych na terenach obiektów i zespołów zabytkowych wpisanych do wojewódzkiej ewidencji zabytków do Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, w celu określenia obowiązującego inwestora zakresu badań archeologicznych;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

- w przypadku stanowisk wpisanych do rejestru zabytków obowiązuje zakaz prowadzenia wszelkich robót budowlanych i ziemnych.

W zakresie ochrony krajobrazu kulturowego stwierdzono konieczność:

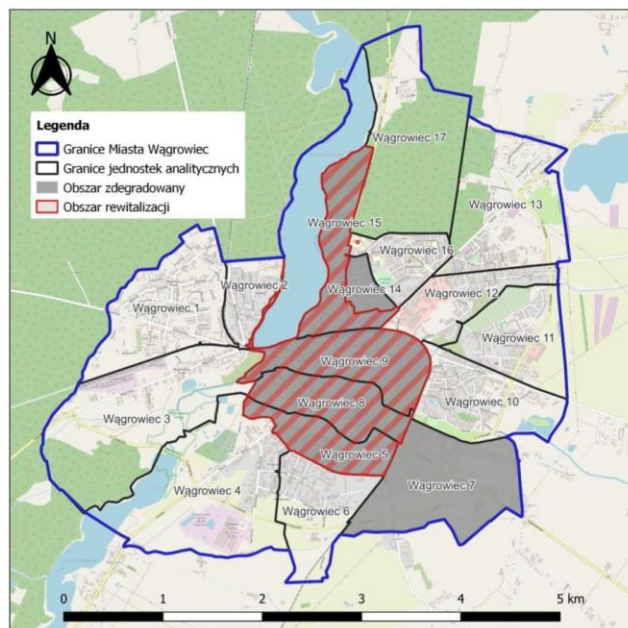
- zachowania zidentyfikowanych wartości zasobów dziedzictwa kulturowego;
- zahamowania degradacji zabytków oraz zmian funkcjonalno-przestrzennych istniejących założeń urbanistycznych;
- odnowy istniejących zasobów.

4.4. Uwarunkowania wynikające z Gminnego Programu Rewitalizacji dla miasta Wągrowca do roku 2034.

Gminny Program Rewitalizacji dla miasta Wągrowca do roku 2034 został przyjęty uchwałą Rady Miejskiej w Wągrowcu nr XIII/51/2024 z dnia 17 grudnia 2024 roku.

W rozdziale 2 *DELIMITACJA OBSZARU REWITALIZACJI* przedstawiono krótką charakterystykę dotyczącą miasta oraz jego podział na 17 jednostek analitycznych wraz z dotyczącymi ich podstawowymi danymi w sferach: społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej. W oparciu o analizę poszczególnych jednostek analitycznych za obszar zdegradowany uznano 6 z nich: Wągrowiec 5, Wągrowiec 7, Wągrowiec 8, Wągrowiec 9, Wągrowiec 14 oraz Wągrowiec 15. Ostatecznie rewitalizacją objęto obszar 4 jednostek analitycznych, tj. Wągrowiec 5, Wągrowiec 8, Wągrowiec 9 i Wągrowiec 15.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

Obszar rewitalizacji miasta (za Gminny Program Rewitalizacji dla miasta Wągrowca do roku 2034).

W rozdziale 3. SZCZEGÓŁOWA DIAGNOZA OBSZARU REWITALIZACJI, w podrozdziale 3.2. Struktura przestrzenno-funkcjonalna, stwierdzono m. in.:

Wyznaczony obszar rewitalizacji obejmuje swoim zasięgiem ściśle śródmieście Wągrowca, wraz z historycznym układem urbanistycznym, objętym ochroną prawną. W strukturze funkcjonalno-przestrzennej przeważa tym samym zabudowa mieszkaniowa. Na rynku i w jego sąsiedztwie dominuje zabudowa wielorodzinna, częściowo zachowana w formie kamienic, częściowo zaś przeplatająca się z budownictwem współczesnym. Zabudowa wielorodzinna obecna jest również w ciągu ul. Kościuszki, w pobliżu Jeziora Durowskiego.

W Wągrowcu zlokalizowanych jest również wiele obiektów zabytkowych, będących materialnym dziedzictwem lokalnym. Zabytki nieruchome, pod postacią budynków czy budowli, w sposób wydatny kształtują również wizerunek dzisiejszego miasta, będąc stałymi i często tożsamościowymi elementami krajobrazu.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

W dalszej części dokumentu zamieszczono spis obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków oraz mapę z zaznaczonymi granicami historycznego układu urbanistycznego miasta Wągrowca oraz zabytkowymi obiektami nieruchomymi wpisanymi do rejestru.

W podrozdziale 3.3. (Przyczyny degradacji obszaru), w sferze przestrzenno-funkcjonalnej stwierdzono między innymi:

(...) Siedziba Muzeum Regionalnego nie pozwala z kolei na prezentowanie zgromadzonych eksponatów czy organizację wystawy stałej. Obecnie, zgromadzone zbiory przechowywane są w wynajmowanych pomieszczeniach magazynowych, gdzie trudniej zadbać jest o odpowiednie warunki ich przechowywania, a także zapewnić należyty nadzór.

W sferze technicznej stwierdzono m.in.:

Obiekty komunalne wymagają podejmowania prac remontowych nie tylko ze względu na brak dostosowania do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, ale również prac zmierzających do ogólnej poprawy stanu technicznego, w tym obniżenia emisyjności budynków i podwyższenia estetyki obszaru. Wśród budynków tworzących tkankę urbanistyczną śródmieścia Wągrowca, wiele posiada widoczne gołym okiem ubytki w elewacjach lub też nie było poddawanych żadnym pracom zmierzającym do poprawy izolacji termicznej. Silnie wyeksploatowane okna i drzwi, nieszczelności powstałe z upływem lat w ciągach wentylacyjnych czy na sieciach determinują podwyższoną emisyjność budynków. Brak odpowiedniej izolacji od warunków atmosferycznych, powoduje wzmożone oddawanie ciepła, nieodpowiednią wymianę gazową i wilgotnienie budynków, w tym fundamentów. Wysoki poziom zawilgocenia wpływa z kolei na obniżenie trwałości większości materiałów konstrukcyjnych.

W podrozdziale 3.4. (Lokalne potencjały obszaru), wśród jednostek działających w obszarze rewitalizacji z dużym potencjałem do rozwiązywania zidentyfikowanych problemów wymieniono m. in. Muzeum Regionalne, z siedzibą w tzw. Opatówce. Stwierdzono, że:

(...) Muzeum stanowi instytucję konsolidującą historię lokalną i regionalną, poczynwszy od początków miasta Wągrowca po zarys historycznych dziejów ziemi pałuckiej. Przez wzgląd na niedostateczną kubaturę obecnej siedziby, muzeum nie posiada jednak

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

wystawy stałej. W ramach swoich działań aktywnie uczestniczy w zgłębianiu i opracowaniu szlaków historyczno-edukacyjnych, oprowadza zainteresowane osoby po najważniejszych zabytkach sakralnych i świeckich w Wągrowcu, a także organizuje i współorganizuje wydarzenia folklorystyczne, historyczne czy turystyczne. Efektem prac zespołu Muzeum Regionalnego jest również otrzymanie Znak Dziejstwa Europejskiego w ramach realizacji i zarządzania projektem międzynarodowym pt. *Cisterscapes – cysterskie krajobrazy łączące Europę*.

Ponad to wśród organizacji pozarządowych aktywnie działających w obszarze rewitalizacji wymieniono m.in. Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Pałuckiej w Wągrowcu, Stowarzyszenie „MAGNA CARTA” w Wągrowcu (działające na rzecz rewitalizacji klasztoru pocysterskiego), Stowarzyszenie Zapomniana Historia w Wągrowcu.

W podrozdziale 3.5. (Skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych) w oparciu o przeprowadzone analizy określono skalę i charakter potrzeb rewitalizacyjnych. Wśród wymienionych w punkcie 10., wspomniano:

Z uwagi na występowanie wielu obiektów zabytkowych na obszarze rewitalizacji, należy każdorazowo stosować przepisy odrębne dotyczące ich ochrony, a w przypadku prowadzenia robót budowlanych przy obiektach lub na obszarach wpisanych do rejestru zabytków uzyskać pozwolenie wojewódzkiego konserwatora zabytków (art. 36 pkt 1. ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 1292)).

Natomiast w pkt 11. Stwierdzono:

Dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego w granicach „stref ochrony stanowisk archeologicznych oraz nawarstwień kulturowych układu urbanistycznego miasta wpisanego do rejestru zabytków” podczas prac ziemnych związanych z zabudowaniem bądź zagospodarowaniem przedmiotowego terenu należy prowadzić badania archeologiczne. Wobec powyższego zastosowanie mają właściwe przepisy ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (art. 6 ust. 1 pkt 3 lit. a, art. 36, ust. 1, pkt 5 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dn. 23 lipca 2003 r. (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 1292)).

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

W rozdziale 5. CELE REWITALIZACJI I ODPOWIADAJĄCE IM KIERUNKI DZIAŁAŃ wyznaczono trzy główne cele rewitalizacji oraz szczegółowe kierunki działań.

W rozdziale 6. znalazł się opis przedsięwzięć rewitalizacyjnych, wśród 7 projektów rewitalizacyjnych wymieniono m. in. projekty 3 i 7, w których znalazły się zagadnienia dotyczące ochrony i opieki nad zabytkami:

- Projekt nr 3. *(Pod znakiem dziedzictwa)*, objął cały obszar rewitalizacji, a w szczególności Muzeum Regionalne w Wągrowcu. Projekt ma na celu rozwinięcie oferty kulturalno-turystycznej skierowanej do mieszkańców obszaru rewitalizacji. W tym miejscu stwierdzono m.in., że:

Poza wzmocnieniem roli instytucji Muzeum Regionalnego, działania koncentrują się również na stworzeniu atrakcyjnych szlaków możliwych do samodzielnego przemierzania i zwiedzania. Implikacja nowoczesnych technologii przy zachowaniu wersji analogowych map i przewodników ma z kolei wzbudzić zainteresowanie różnych grup wiekowych. Tym samym, podstawowym celem projektu jest ochrona dziedzictwa lokalnego, edukacja, wzmacnianie tożsamości lokalnej oraz integracja, w tym międzypokoleniowa.

Projekt odnosi się przede wszystkim do pielęgnowania dziedzictwa lokalnego. Zakłada również powiązanie przestrzenne elementów związanych z historią i dziedzictwem miasta, a także umożliwienie interaktywnego zapoznawania się z jej elementami. Założeniem projektu są również powiązania na poziomie ponadnarodowym, kontynuujące prace wykonane już w ramach projektu „Cisterscapes – cysterskie krajobrazy łączące Europę”, którego koordynatorem jest Muzeum. W ramach projektu wymieniono 4 moduły:

- I *(Modernizacja i rozbudowa siedziby Muzeum Regionalnego w Wągrowcu)*

W ramach tego modułu zaplanowano szczegółowe prace związane z remontem i rozbudową siedziby Muzeum zgodnie z projektem uzgodnionym z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Stwierdzono również, że przeprowadzone prace pozwolą m. in. na przechowywanie zbiorów w należytych warunkach. Lata realizacji 2024-2028.

- II *(Utworzenie ścieżki edukacyjno-historycznej „Ścieżka Opat”)*. W ramach tego modułu zaplanowano powstanie ścieżki edukacyjno-historycznej, łączącej siedzibę Muzeum Regionalnego w Wągrowcu – Opatówkę, z dawnym opactwem cysterskim, uznanych za jeden z najważniejszych elementów dziedzictwa materialnego i kulturowego w mieście. Lata realizacji 2025-2028.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

- III *(Rozwój systemów informacji przestrzennej – mobilnych, cyfrowych i tradycyjnych)*. W ramach modułu zaplanowano prace prowadzące do ujednolicenia systemu informacji przestrzennej, a w tym m. in.: utworzenie Punktu Informacji Turystycznej w rozbudowanej siedzibie Muzeum Regionalnego; dołączenie do sieciowej, mobilnej aplikacji, uwzględniającej najważniejsze zabytki, miejsca i ciekawostki dotyczące historii miasta, wraz z oznakowaniem obiektów przy wykorzystaniu kodów QR w terenie; utworzenie w ramach szlaku historycznego gry miejskiej dla najmłodszych mieszkańców. Lata realizacji 2026-2028.

- IV *(Rozwój oferty kulturalno-turystycznej)*. W ramach tego modułu zaplanowano działania z wykorzystaniem powstałej infrastruktury dla potrzeb rozwoju sektora kultury i turystyki. Wśród nich wymieniono m. in.: lekcje muzealne, pikniki, festyny i spacer tematyczne (w tym dni kultury cysterskiej). Celem podjętych prac będzie integracja lokalnej społeczności wokół wspólnych tradycji, doświadczeń i historii. Założono również dalsze wzmacnianie i rozwijanie współpracy, m.in. (...) w ramach działającego Szlaku Piastowskiego pozostającego pod zarządem Kłostu Turystycznego „Szlak Piastowski w Wielkopolsce” oraz Lokalnej Organizacji Turystycznej „Pałuki”. Lata realizacji 2028-2034.

Projekt nr 7. *(Rewitalizacja społeczno-gospodarcza zabytkowej tkanki urbanistycznej centrum Wągrowca)* ma w założeniu prowadzić do kompleksowej rewitalizacji społeczno-gospodarczej ścisłego centrum Wągrowca. Jego celem jest ożywienie i uczynienie centrum atrakcyjnym miejscem dla mieszkańców, prowadzenia biznesu oraz wypoczynku i rekreacji. Wśród 4 modułów wymieniono m. in. moduł I *(Modernizacja historycznej zabudowy centrum Wągrowca)*. W jego ramach założono podjęcie ...*ścisłej współpracy między Urzędem Miejskim w Wągrowcu a potencjalnymi partnerami projektu, tj. wspólnotami mieszkaniowymi, zarządcami nieruchomości, współwłaścicielami nieruchomości*. Jego skutkiem ma być wzrost estetyki centrum miasta oraz ożywienie społeczno-gospodarcze. Wśród zaplanowanych działań w odniesieniu do budynków wymieniono m. in.:

- *poprawę izolacji dachów i stropów wraz z wymianą poszycia dachowego (o ile będzie to możliwe i konieczne);*
- *wymianę lub rekonstrukcję (w przypadku obiektów podlegających prawnej ochronie) stolarki drzwiowej i okiennej;*

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

- poprawę termoizolacji budynków z wykorzystaniem optymalnych systemów dociepleń, zależnych od statusu prawnego budynku.

Jednocześnie w odniesieniu do tego projektu stwierdzono:

Lokalizacja projektu zintegrowanego nr 7. w granicach historycznego układu urbanistycznego miasta Wągrowca wpisanego do rejestru zabytków pod nr rej. 436/Wlkp/A decyzją z dnia 12.12.2006 r. determinuje potrzebę uzyskania pozwolenia na wszelkie prace w obrębie tego terenu ze strony Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Okres realizacji tego projektu założono na lata 2025-2032.

W kolejnych rozdziałach określono m. in.: sposób realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji w nawiązaniu do dokumentów strategicznych na poziomie regionalnym i lokalnym (rozdział 7); ramy finansowe Programu (rozdział 9); proces wdrażania Programu (rozdział 10); system monitorowania i oceny Programu (rozdział 12); realizacja gminnego programu rewitalizacji w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego (rozdział 16).

4.5. Uwarunkowania wynikające z miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego

Obecnie na terenie Wągrowca obowiązuje 40 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (stan na maj 2025 roku). Ich listę prezentuje poniższa tabela.

Lp.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego	Numer i data uchwały Rady Miejskiej w Wągrowcu	Publikacja
1	Uchwała w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Wągrowca w rejonie ulicy Janowieckiej	24/97 22.05.1997	Dz.U. Wojew. Piłskiego Nr 24, poz.90 z 2.07.1997 r.
2	Uchwała w sprawie zmiany miejscowego planu szczegółowego zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Jeziornej w Wągrowcu	43/97 30.10.1997	Dz.U. Wojew. Piłskiego Nr 36, poz. 175 z 1.12.1997 r.
3	Uchwała w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Wągrowiec Wiatrowiec - Łęgowo	20/98 17.06.1998	Dz.U. Wojew. Piłskiego Nr 19, poz. 132 z 20.07.1998 r.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

4	Uchwała w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Wągrowiec - Łęgowo	21/98 17.06.1998	Dz.U. Wojew. Piłskiego Nr 19, poz. 133 z 20.07.1998 r.
5	Uchwała w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Wągrowiec - Jankowo	22/98 17.06.1998	Dz.U. Wojew. Piłskiego Nr 19, poz. 134 z 20.07.1998 r.
6	Uchwała w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Wągrowca w rejonie ulicy Gnieźnieńskiej	26/98 17.06.1998	Dz.U. Wojew. Piłskiego Nr 19, poz. 135 z 20.07.1998 r.
7	Uchwała w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Wągrowca w kwartale ulic: Kościuszki, Jeżyka, Średniej (dawna Piątkowskiego)	27/98 17.06.1998	Dz.U. Wojew. Piłskiego Nr 19, poz. 136 z 20.07.1998 r.
8	Uchwała w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Wągrowca w rejonie ulicy Gnieźnieńskiej teren działki o numerze 3808/2	28/98 17.06.1998	Dz.U. Wojew. Piłskiego Nr 19, poz. 137 z 20.07.1998 r.
9	Uchwała w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Wągrowca w rejonie ulicy Wojska Polskiego	15/99 26.03.1999	Dz.U. Wojew. Wielkopolskiego Nr 54, poz. 1140 z 03.08.1999 r.
10	Uchwała w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Wągrowiec-Wschód”	46/99 30.09.1999	Dz.U. Wojew. Wielkopolskiego Nr 93, poz. 1666 z 28.12.1999 r.
11	Uchwała w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Wągrowiec w rejonie ulicy Słonecznej	11/2000 28.03.2000	Dz. U. Wojew. Wielkopolskiego Nr 78, poz. 1033 z 13.11.2000 r.
	Uchwała zmieniająca uchwałę Nr 11/2000 z dnia 28 marca 2000 r. zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania	46/2000 28.09.2000	Dz.U. Wojew. Wielkopolskiego Nr 77, poz. 1023 z 07.11.2000 r.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

	przestrzennego miasta Wągrowiec w rejonie ulicy Słonecznej		
12	Uchwała w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Wągrowca w rejonie ulicy Skockiej	19/2000 27.04.2000	Dz. U. Wojew. Wielkopolskiego Nr 40 z dnia 07.06.2000 r.
13	Uchwała w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Wągrowca „osiedle Wschód”, dla przebiegu ulicy dojazdowej	20/2000 27.04. 2000	Dz.U. Wojew. Wielkopolskiego Nr 64, poz.855 z 29.09.2000 r.
	Uchwała zmieniająca uchwałę Nr 20/2000 z dnia 27 kwietnia 2000 r. w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Wągrowca „osiedle Wschód”, dla przebiegu ulicy dojazdowej	45/2000 28.09.2000	Dz.U. Wojew. Wielkopolskiego Nr 80, poz. 1071 z 21.11.2000 r.
14	Uchwała w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Wągrowca w rejonie ulicy Rygielskiej	39/2001 19.07.2001	Dz. U. Wojew. Wielkopolskiego Nr 110, poz. 2108 z 06.09.2001 r.
15	Uchwała w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów pomiędzy ulicą Skocką a ulicą Rogozińską w Wągrowcu (IV etap budowy ulicy zbiorczej – obwodnicy)	30/2003 25.09.2003	Dz.U. Wojew. Wielkopolskiego Nr 178, poz. 3309 z 18.11.2003 r.
16	Uchwała w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu przy ulicy Kościuszki w Wągrowcu	XVIII/115/ 2008 27.03.2008	Dz.U. Wojew. Wielkopolskiego Nr 81, poz. 1590 z 16.05.2008 r.
17	Uchwała w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Osada II” w Wągrowcu	XX/143/2008 26.06.2008	Dz.U. Wojew. Wielkopolskiego Nr 149, poz. 2636 z 08.09.2008 r.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

18	Uchwała w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Osada I” w Wągrowcu	XXIII/158/2008 25.09.2008	Dz.U. Wojew. Wielkopolskiego Nr 195 poz. 3235 z 18.11.2008 r.
19	Uchwała w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla części terenów Osiedla „Wschód” w rejonie ulicy 11 Listopada w Wągrowcu	XXVII/200/2009 12.02.2009	Dz.U. Wojew. Wielkopolskiego Nr 75 poz. 1038 z 22.04.2009 r.
20	Uchwała w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Wągrowca w rejonie ulicy Bartodziejskiej	XXXII/223/2009 30.06.2009	Dz.U. Wojew. Wielkopolskiego Nr 189 poz. 3242 z 05.11.2009 r.
21	Uchwała w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Wągrowca „Wągrowiec-Straszewo”	XXXIX/281/2010 31.03.2010	Dz.U. Wojew. Wielkopolskiego Nr 130 poz. 2466 z 07.06.2010 r.
22	Uchwała w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulicy Bonowskiego w Wągrowcu	XLI/292/2010 29.04.2010	Dz.U. Wojew. Wielkopolskiego Nr 145 poz. 2771 z 26.07.2010 r.
23	Uchwała w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Marcinkowo” w Wągrowcu	XLVIII/329/2010 28.10.2010	Dz.U. Wojew. Wielkopolskiego Nr 5 poz. 128 z 17.01.2011 r.
24	Uchwała w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Osada 3” w Wągrowcu	XLVIII/330/2010 28.10.2010	Dz.U. Wojew. Wielkopolskiego Nr 6 poz. 141 z 17.01.2011 r.
25	Uchwała w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Wągrowca „Osada 4”	VI/43/2011 29.03.2011	Dz.U. Wojew. Wielkopolskiego Nr 144, poz. 2317 z 24.05.2011 r.
26	Uchwała w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Wągrowca w rejonie ulicy Kolejowej	XII/72/2011 27.10.2011	Dz.U. Wojew. Wielkopolskiego Nr 331, poz. 5596 z 07.12.2011 r., poz. 2251 z 15.05.2012 r.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

27	Uchwała w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Wągrowca w dolinie rzeki Wełny i Jeziora Łęgowskiego	XV/92/2012 23.02.2012	Dz.U. Wojew. Wielkopolskiego poz. 1481 z 21 marca 2012 r.
28	Uchwała w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Kaliska 2” w Wągrowcu	XVIII/112/ 2012 21.06.2012	Dz.U. Wojew. Wielkopolskiego poz. 3498 z 7 sierpnia 2012 r.
29	Uchwała w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulicy Skockiej i 11 Listopada w Wągrowcu	XXV/158/ 2013 26.03.2013	Dz.U. Wojew. Wielkopolskiego poz. 3265 z 26.04.2013 r. Rozstrzygnięcie Nadzorcze Wojewody Wielkopolskiego - Dz.U. Wojew. Wielkopolskiego z 26.04.2013 r. - poz. 3269
30	Uchwała w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Wągrowca doliny rzeki Nielby w rejonie ulic Janowieckiej i 11 Listopada	XXI/140/ 2016 30.06.2016	Dz.U. Wojew. Wielkopolskiego poz. 5233 z 31 sierpnia 2016 r.
31	Uchwała w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Wągrowca doliny rzeki Nielby w rejonie ulic Berdychowskiej i Klasztornej	XXIII/153/ 2016 29.09.2016	Dz.U. Wojew. Wielkopolskiego poz. 5974 z 07.10. 2016 r.
32	Uchwała w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Wągrowca doliny rzeki Wełny w rejonie Starego Miasta	XXIII/154/ 2016 29.09.2016	Dz.U. Wojew. Wielkopolskiego poz. 5975 z 07.10. 2016 r.
33	Uchwała w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Wągrowca doliny rzeki Wełny w rejonie ulic Piaskowej i Straszewskiej	XXIII/155/ 2016 29.09.2016	Dz.U. Wojew. Wielkopolskiego poz. 5976 z 07.10. 2016 r. Wyrok WSA w Poznaniu - Syg. akt IV SA/Po/150/18 http://orzeczenia.nsa.gov.pl/cbo/search
34	Uchwała w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Wągrowca "Wągrowiec -Taszarowo"	XXXIII/224/2017 22.06.2017	Dz.U. Wojew. Wielkopolskiego poz. 4630 z 28.06.2017 r. Wyrok WSA w Poznaniu-Syg. akt IVSA/Po/1198/17 z 12.04.2018 r. http://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/6AAB0C138
35	Uchwała w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Wągrowca w rejonie ulic Kcyńskiej, 11 Listopada i Rgielskiej	XLIV/308/ 2018 29.05.2018	Dz.U. Wojew. Wielkopolskiego poz.4960 z 19.06.2018 r.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

36	Uchwała w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Wągrowca - "Wschód 2"	L/335/2018 11.10.2018	Dz.U. Wojew. Wielkopolskiego poz. 8060 z 19.10.2018 r.
37	Uchwała w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Wągrowca w rejonie ulic Jankowskiej i Gnieźnieńskiej	L/336/2018 11.10.2018	Dz.U. Wojew. Wielkopolskiego poz. 8061 z 19.10.2018 r.
38	Uchwała w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Wągrowca doliny rzeki Wełny w rejonie ulicy Piaskowej	XXV/187/ 2020 03.09.2020	Dz. U. Wojew. Wielkopolskiego, poz. 6737 z 04.09.2020 r.
39	Uchwała w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Wągrowca w rejonie Ronda Gnieźnieńskiego	XXXIII/232/ 2021 25.03.2021	Dz. U. Wojew. Wielkopolskiego, poz. 2954 z 12.04.2021 r.
40	Uchwała w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru położonego w rejonie Jeziora Durowskiego – część A	LVI/356/2022 30.08.2022	Dz. U. Wojew. Wielkopolskiego, poz. 6435 z 2022-09-13

Źródło: <https://mwagrowiec.e-mapa.net/wykazplanow/> (16.05.2025; 14:33)

W większości przyjętych przez Radę Miejską w Wągrowcu uchwał dotyczących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (szczególnie przyjętych po 2003 roku, kiedy opublikowano ustawę o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami), w przepisach ogólnych lub szczegółowych znajduje się paragraf dotyczący zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

W poszczególnych miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego wskazywane są obiekty, zespoły i obszary o wysokich wartościach kulturowych (wpisane do rejestru zabytków lub/ i ujęte w wojewódzkiej/gminnej ewidencji zabytków) objęte ochroną konserwatorską. Dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego na obszarze objętym planem nakazują one:

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

- prowadzenie badań archeologicznych podczas realizacji inwestycji związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, a wymagające prac ziemnych,
- uzyskanie, przed pozwoleniem na budowę, stosownego pozwolenia na prowadzenie badań archeologicznych.

Niezależnie od szczegółowych ustaleń planów nakazuje się:

- w razie natrafienia w trakcie prac ziemnych na obiekty archeologiczne, zabezpieczenie terenu i niezwłoczne powiadomienie odpowiednich organów ochrony zabytków, a następnie przystąpienie do archeologicznych badań ratowniczych.

4.6. Uwarunkowania wynikające z uchwały Rady Miejskiej w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków

Gmina udzielała dotacji na zasadach określonych zgodnie z uchwałą Nr 27/2006 Rady Miejskiej w Wągrowcu z dnia 29 czerwca 2006 roku. W uchwale zostały określone szczegółowe zasady udzielania dotacji (<http://bip.wagrowiec.eu/wagrowiecm/bip/uchwały-rady-miejskiej/iv-kadencja-2002-2006/?pid=984>). W 2022 i 2023 roku miasto dwukrotnie przekazało ze środków własnych gminy kwotę 925 000 zł na remont domu „Opatówki”- siedziby Muzeum Regionalnego w Wągrowcu. W 2024 roku przekazano dotację 6063,90 zł na - „Wykonanie prac konserwatorskich i restauratorskich przy ołtarzu św. Walentego w kościele pw. św. Jakuba Apostoła w Wągrowcu”.

Miasto planuje przygotowanie nowelizacji uchwały obejmującej dotację na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków (zgodnie z aktualnym brzmieniem art. 81 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r.).

4.7. Uwarunkowania wynikające ze sprawozdania z realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla miasta Wągrowca na lata 2021-2024

Sprawozdanie za lata 2021-2023 jest dokumentem wewnętrznym, sporządzonym w Urzędzie Miejskim w Wągrowcu, w grudniu 2023 roku. W sprawozdaniu przeanalizowano stopień realizacji podstawowych kierunków działań dla realizacji Programu (zaprezentowanych w pkt. 6.1 Programu), tj.:

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

1/ Gminną ewidencję zabytków; 2/ Gminną ewidencję zabytków archeologicznych; 3/ Inwentaryzację zabytków tzw. „małej architektury”; 4/ Rewitalizację obiektów zabytkowych; 5/ Ścieżki i szlaki edukacyjno-turystyczne; 6/ Edukacja i promocja zabytków miasta Wągrowca; 7/ Opiekę nad nieczynnymi cmentarzami i miejscami pamięci narodowej; 8/ Kontakty z właścicielami obiektów zabytkowych; 9/ Nadzór (ciągły) nad inwestycjami ziemnymi realizowanymi przez gminę, stanowiącymi zagrożenie dla zabytków archeologicznych; 10/ Uwzględnianie problematyki ochrony zabytków przy sporządzaniu i zmianach studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w zakresie przeznaczenia i zasad zagospodarowania terenu; 11/ Opracowanie Gminnego Planu Ochrony Zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych dla miasta Wągrowca(...). Odnośnie do poszczególnych punktów stwierdzono.

Ad 1.: W 2021 roku GEZ została zaktualizowana i przygotowano karty ewidencyjne 4 kolejnych obiektów. Obecnie Urząd Miasta jest w trakcie przygotowywania zarządzenia w sprawie aktualizacji Gminnej Ewidencji Zabytków.

Ad 2.: W 2021 wykonano aktualizację i digitalizację danych dotyczących GEZA. W czasie trwania Programu nie zaewidencjonowano nowych stanowisk archeologicznych na terenie miasta.

Ad 3.: W styczniu – lutym 2022 roku przygotowano karty ewidencyjne obiektów „tzw. małej architektury” z terenu miasta Wągrowca.

Ad 4.: W ramach zadania „Rozbudowa i przebudowa budynku Muzeum Regionalnego w Wągrowcu”, zrealizowano I etap prac polegający na rewitalizacji budynku Muzeum Regionalnego w Wągrowcu. Łącznie na wykonane prace rewitalizacyjne przeznaczono kwotę 2 540 000, a latach 2022 i 2023 roku Gmina Miejska Wągrowiec przeznaczyła po 925 000 rocznie. W latach 2021-2023 nie prowadzono szczególnych prac rewitalizacyjnych w budynkach znajdujących się w GEZ i będących własnością miasta.

Ad 5.: Pracownicy Muzeum Regionalnego w Wągrowcu wyznaczyli i opracowali merytorycznie szlak pieszy „Śladami cystersów” dotyczący historii miasta, działalności gospodarczej cystersów wągrowieckich i zachowanych elementów krajobrazu pocysterskiego. Folder z opisem szlaku został wydany drukiem (ok. 1000 egz.) oraz udostępniony w formie elektronicznej na stronie www.muzeumwagrowiec.pl oraz na FB.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

Pracownicy Muzeum Regionalnego w Wągrowcu wyznaczyli i opracowali merytorycznie szlak pieszy „Śladami Jakuba Wujka”.

Ad 6. W latach 2021-2023 pracownicy Muzeum Regionalnego w Wągrowcu kontynuowali gromadzenie materiałów źródłowych do historii Wągrowca oraz wybranych zabytków znajdujących się na terenie gminy Wągrowiec. Tematyka podejmująca historię regionu, problematykę ochrony i opieki nad zabytkami znajdującymi się w Wągrowcu realizowana jest ustawicznie w ramach zajęć edukacji wczesnoszkolnej, lekcji historii, plastyki oraz zajęć wychowawczych we wszystkich wągrowieckich szkołach, dla których Gmina Miejska Wągrowiec stanowi organ prowadzący.

Ad 7.: Prowadzona jest stała opieka i pielęgnacja obszaru nieczynnych cmentarzy - żydowskiego i poewangelickiego, które są własnością miasta.

Ad 8.: Zadania były realizowane na bieżąco.

Ad 9.: W latach 2021-2023 miasto pięciokrotnie występowało o pozwolenie na prowadzenie badań archeologicznych.

Ad 10.: Problematyka ochrony zabytków jest ustawowo uwzględniana przy sporządzaniu dokumentów planistycznych (zmianach w studium uwarunkowań oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego).

Ad 11.: Do chwili powstania sprawozdania nie przygotowano aktualizacji Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych dla miasta Wągrowca.

4.8. Uwarunkowania wynikające ze Wieloletniej Prognozy Finansowej Miasta Wągrowca

Wieloletnia Prognoza Finansowa Miasta Wągrowca na lata 2025-2040 została przyjęta uchwałą nr XIII/48/2024 Rady Miejskiej w Wągrowcu z dnia 17 grudnia 2024 r. Uchwała została zmieniona kolejnymi uchwałami Rady Miejskiej nr XIV/60/2025 w dniu 21.01.2025 r., nr XV/64/2025 w dniu 25.02.2025 r., nr XVI/76/2025 w dniu 25.03.2025 r. Obecnie obowiązująca uchwała nr XVII/82/2025 Rady Miejskiej w Wągrowcu o zmianie uchwały Wieloletniej Prognozy Finansowej Miasta Wągrowca na lata 2025-2040 została przyjęta w dniu 23.04.2025 r.

W uchwale znalazły się m. in. następujące cele:

- uzyskanie znaku Dziedzictwa Europejskiego *Cistercapes* – cysterskie krajobrazy łączące Europę (w latach 2023-2024 łącznie 36 835 zł, w tym w roku 2025 – 7367 zł,

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

2026 – 7367 zł oraz 2027 roku – 7367 zł; jednostka koordynująca – Urząd Miejski w Wągrowcu).

- Opracowanie Planu Ogólnego miasta Wągrowca – Zapewnienie ładu przestrzennego miasta Wągrowca (w latach 2024-2025 łącznie 275 000; jednostka koordynująca – Urząd Miejski w Wągrowcu).

- Modernizacja budynku Urzędu Stanu Cywilnego w Wągrowcu – Poprawa jakości życia mieszkańców (w latach 2024-2025 łącznie 564 000 zł, w tym w roku 2025 – 550 000 zł; jednostka koordynująca – Urząd Miejski w Wągrowcu).

- Modernizacja budynku Urzędu Stanu Cywilnego – etap II – Poprawa jakości życia mieszkańców (w latach 2025-2026, łącznie 1 200 000 zł, w tym w roku 2025 – 500 000 zł i w roku 2026 - 700 000 zł; jednostka koordynująca – Urząd Miejski w Wągrowcu).

- Przebudowa wraz z rozbudową sali gimnastycznej oraz budowa łącznika i zespołu pomieszczeń szatniowych przy Szkole Podstawowej nr 3 przy ul. Klasztornej w Wągrowcu (w latach 2025-2026 łącznie 7 500 000, w tym w roku 2025 – 2 000 000 zł oraz w 2026 roku – 5 500 000 zł; jednostka koordynująca – Urząd Miejski w Wągrowcu).

5. Cele gminnego programu opieki nad zabytkami

5.1. Wynikające z art. 87 ustawy z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami:

- a) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- b) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- c) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- d) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- e) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystywaniem tych zabytków;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

- f) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

5.2. Wynikające ze Strategii Rozwoju Miasta Wągrowca do 2030 roku

Patrz cele rozdział 4.2.

5.3. Uwarunkowania wynikające z Gminnego Programu Rewitalizacji dla miasta Wągrowca do roku 2034.

Patrz cele rozdział 4.4.

6. Kierunki działań dla realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami

Wyznaczenie podstawowych kierunków działań w realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami na lata 2025-2028 poprzedzone zostało analizą stopnia realizacji poprzedniego programu, obowiązującego w latach 2021-2024. Aktualne pozostają wyrażone w nim priorytety:

- 1/ ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego,
- 2/ dokumentacja dziedzictwa kulturowego,
- 3/ społeczne włączenie w ochronę i popularyzację dziedzictwa kulturowego,
- 4/ promocja dziedzictwa kulturowego.

Miasto Wągrowiec będzie dążyło do stosowania szczegółowych zasad ochrony poszczególnych grup zabytków podlegających ochronie konserwatorskiej, występujących na jego terenie.

A/ Dla obiektów i zespołów wpisanych do rejestru zabytków ustala się:

- a/ wszelkie prace budowlane, konserwatorskie, renowacyjne i rewaloryzacyjne przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków wymagają postępowania zgodnie z przepisami odrębnymi;
- b/ zakaz lokalizacji wszelkich inwestycji mogących przyczynić się do pogorszenia wyglądu obiektów i zespołów budowlanych, a także osi widokowych na te obiekty i zespoły, które również mogą silnie ingerować

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

w krajobraz kulturowy oraz których funkcja nie jest dostosowana do charakteru otoczenia zabytkowego ze szczególnym uwzględnieniem inwestycji typu: wiatraki, stacje bazowe telefonii komórkowej, reklamy wielkoformatowe;

c/ wszelkie prace sanacyjno-porządkowe i wycinki drzew na terenach zabytkowych parków, a także wydzielenie działek i lokalizacja nowych obiektów, wymagają postępowania zgodnie z przepisami odrębnymi.

B/ Dla obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków ustala się:

a/ nakaz zachowania bryły budynku i kształtu dachu;

b/ w przypadku budynków z elewacjami ceglanymi lub dekoracją architektoniczną zakaz zastosowania zewnętrznego ocieplenia ścian;

c/ w zakresie wyglądu elewacji zewnętrznych (szczególnie elewacji frontowej) nakaz zachowania lub odtworzenia na podstawie zachowanych elementów bądź ikonografii detalu architektonicznego, także układu i kształtu okien;

d/ zakaz zastosowania blachy dachówkopodobnej lub gontu papowego jako pokrycia dachu;

e/ odnośnie do kolorystyki elewacji nakaz nawiązywania do historycznych tendencji kolorystycznych występujących na danym terenie;

f/ zakaz instalowania reklam wielkoformatowych w sposób zakłócający wygląd budynku oraz osie widokowe na obiekty zabytkowe;

g/ wszelkie prace budowlane, konserwatorsko-restauratorskie, mające wpływ na zmianę wyglądu zewnętrznego obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków, należy uzgodnić z właściwym miejscowo konserwatorem zabytków.

C/ Odnośnie do inwestycji związanych z nową zabudową pośród obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz ujętych w gminnej ewidencji zabytków zaleca się:

a/ konieczność dostosowania nowej zabudowy do kompozycji przestrzennej w zakresie usytuowania skali i bryły, kompozycji stylistycznej fasad, geometrii dachów, wysokości gzymsów i kalenic oraz nawiązanie formami współczesnymi do lokalnej tradycji architektonicznej;

b/ utrzymanie istniejących podziałów nieruchomości;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

c/ zachowanie historycznego układu przestrzennego w zakresie rozplanowania dróg, ulic, placów, linii zabudowy, kompozycji wewnątrz urbanistycznych i kompozycji zieleni;

d/ zachowanie proporcji wysokościowych, dotyczących szczególnie lokalizacji dominant wysokościowych mających wpływ na wygląd całego zespołu budowlanego oraz jego fragmentów, ze szczególnym uwzględnieniem osi widokowych na obiekty podlegające ścisłej ochronie konserwatorskiej, wyróżniające się charakterystycznymi cechami godnymi wyeksponowania.

Dla wszystkich budynków zlokalizowanych na terenie strefy historycznego układu urbanistycznego miasta Wągrowca ujętego w rejestrze zabytków, wojewódzkiej/gminnej ewidencji zabytków:

Wszelkie prace rozbiórkowe, budowlane, konserwatorsko-restauratorskie, mające wpływ na zmianę wyglądu zewnętrznego wymagają uzyskania pozwolenia konserwatorskiego, wydanego przez właściwego miejscowo konserwatora zabytków.

6.1. Podstawowe kierunki działań**6.1.1. Gminna ewidencja zabytków:**

a/ Gminna ewidencja zabytków została sporządzona w 2012 roku oraz zaktualizowana w październiku 2017 roku w formie zbioru kart adresowych obiektów zabytkowych wskazanych wcześniej przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Licząca 271 obiektów Ewidencja Zabytków została pozytywnie zaopiniowana przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu z dnia 21 grudnia 2017 r. W 2018 została uzupełniona o kolejnych 18 zabytków znajdujących się w rejestrze zabytków, wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz nowo powołanych. Zarządzeniem Burmistrza Miasta Wągrowca nr 134/2018 z dnia 8 października 2018 roku została przyjęta Gminna Ewidencja Zabytków dla Miasta Wągrowca w formie zbioru kart obejmująca 289 obiektów nieruchomych. W sierpniu 2020 roku zbiór ten został zaktualizowany i uzupełniony o kolejny obiekt. Lista obiektów została zamieszczona w Gminnym

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

Programie Opieki nad Zabytkami dla miasta Wągrowca na lata 2021-2024 i pozytywnie zaopiniowanym przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. W trakcie obowiązywania Programu na lata 2021-2024 przygotowano kolejne 4 karty obiektów zabytkowych. Gminna ewidencja zabytków zostanie zaktualizowana Zarządzeniem Burmistrza po ich pozytywnym zaopiniowaniu przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (§18 rozporządzenia z dnia 26 maja 2011 r. z późniejszymi zmianami w rozporządzeniu z dnia 10 września 2019 (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 56)).

b/ Systematyczna weryfikacja i przygotowanie listy obiektów do wykreślenia lub ujęcia w gminnej ewidencji zabytków następować będzie w porozumieniu Burmistrza z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Karty adresowe będą systematycznie uzupełniane o uzyskane dane i dokumentację fotograficzną.

c/ Integracja gminnej ewidencji zabytków z Systemem Informacji Przestrzennej.

6.1.2. Gminna ewidencja stanowisk archeologicznych:

a/ Gminna ewidencja zabytków archeologicznych została przygotowana w formie zbioru kart i elektronicznej oraz mapy zbiorczej w lutym 2012 roku. Zaktualizowana w październiku 2017 roku, została pozytywnie zaopiniowana przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu z dniem 9 stycznia 2018 roku. Gminna Ewidencja Zabytków Archeologicznych zawiera łącznie 95 kart adresowych (2 zaktualizowane karty, w tym 1 stanowiska znajdującego się w rejestrze zabytków) oraz 17 stanowisk archiwalnych o nieokreślonej lokalizacji, dla których nie założono kart adresowych. Zarządzeniem Burmistrza Miasta Wągrowca nr 134/2018 z dnia 8 października 2018 roku została przyjęta Gminna Ewidencja Zabytków Archeologicznych dla Miasta Wągrowca obejmująca 112 pozycji. Lista stanowisk jest zapewne niepełna i wymaga weryfikacji w porozumieniu z WWKZ w Poznaniu. Planowane jest przygotowanie nowej GEZA, która – po uzyskaniu pozytywnej opinii

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

organów konserwatorskich – zostanie przyjęta zarządzeniem Burmistrza Miasta Wągrowca.

b/ weryfikacja gminnej ewidencji zabytków archeologicznych oraz aktualizacja zbioru kart adresowych;

c/ systematyczne uzupełnianie gminnej ewidencji stanowisk archeologicznych przygotowanej w formie zbioru kart i elektronicznej (wg. stanu z lutego 2018 roku);

d/ integracja gminnej ewidencji zabytków archeologicznych z Systemem Informacji Przestrzennej.

6.1.3. Inwentaryzacja zabytków tzw. „małej architektury”:

a/ W styczniu-lutym 2022 roku przygotowano karty adresowe obiektów „tzw. małej architektury” z terenu miasta Wągrowca. Wśród kilkudziesięciu zaewidencjonowanych obiektów są krzyże, kapliczki, pomniki, rzeźby plenerowe oraz tablice pamiątkowe.

b/ Planowane jest przygotowanie wniosków o wpisanie najciekawszych obiektów do ewidencji lub/i rejestru zabytków, których miasto jest właścicielem, a w pozostałych przypadkach (w odniesieniu do obiektów niebędących własnością miasta) inicjowanie działań o podjęcie działań z urzędu przez WWKZ.

6.1.4. Rewitalizacja obiektów zabytkowych

a/ Planowana jest rewitalizacja domu przy ulicy Kościuszki 17, obecnie siedziby Urzędu Stanu Cywilnego, znajdującego się w Gminnej Ewidencji Zabytków. W chwili tworzenia Programu prowadzone były działania w celu uzyskiwania pozwolenia na budowę (zadanie: „Modernizacja budynku Urzędu Stanu Cywilnego w Wągrowcu-etap I”). Jednocześnie trwają prace nad planem funkcjonalno-użytkowym (PFU)

II - etapu oraz procedura wyłonienia wykonawcy. Zakończenie obu etapów prac planowane jest na 2026 roku.

b/ Planowana jest przebudowa wpisanej do rejestru zabytków sali gimnastycznej w Zespole Gimnazjum Męskiego (ob. sala (pustostan) przy Szkole Podstawowej nr 3 przy ul. Klasztornej. Otrzymano pozwolenie na budowę oraz dofinansowanie na lata 2025-2027 w wysokości 2 400 000 zł).

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

c/ Miasto planuje w 2025 roku przygotowanie dokumentacji projektowej na prace konserwatorskie i restauratorskie przy Grobowcu Rodziny Kęglów. Trwają działania w celu wyłonienia wykonawcy projektu oraz działania w celu pozyskania środków zewnętrznych na wykonawstwo. Prace restauratorskie planowane są na 2026 rok.

d/ Miasto nie planuje w trakcie obowiązywania Programu szczególnych prac rewitalizacyjnych i generalnych remontów przy innych budynkach znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków, a będących jego własnością lub współwłasnością. Przewiduje natomiast systematyczne (coroczne) przeglądy i niezbędne prace budowlane przy tych obiektach, prowadzone ze środków własnych (w tym budżetów podległych jednostek i spółek zależnych). W latach 2021-2025 na zarządzanie zabytkami na terenie miasta Wągrowca (mienie komunalne) przekazano blisko milion złotych (2021 - 202 447,79 zł, 2022 - 223 917,76 zł, 2023 - 232 814,02 zł, 2024 - 220 700,51 zł).

e/ Wspieranie działań zmierzających do rewitalizacji obiektów zabytkowych niebędących własnością gminy. Gmina udzielała dotacji na zasadach określonych zgodnie z uchwałą Nr 27/2006 Rady Miejskiej w Wągrowcu z dnia 29 czerwca 2006 roku w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków. W 2022 i 2023 roku miasto przekazało ze środków własnych gminy dwukrotnie kwotę 925 000 zł na remont domu „Opatówki”-siedziby Muzeum Regionalnego w Wągrowcu. W 2024 roku przekazano dotację 6063,90 zł na - „Wykonanie prac konserwatorskich i restauratorskich przy ołtarzu św. Walentego w kościele pw. św. Jakuba Apostoła w Wągrowcu”.

Planowane jest przygotowanie nowelizacji uchwały obejmującej dotację na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków zgodnie z aktualnym brzmieniem art. 81 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r.

6.1.5. Ścieżki i szlaki edukacyjno- turystyczne

a/ Pracownicy Muzeum Regionalnego w Wągrowcu wyznaczyli i opracowali merytorycznie szlak pieszy „Śladami cystersów” dotyczący historii miasta, działalności

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

gospodarczej cystersów wągrowieckich i zachowanych elementów krajobrazu pocysterskiego. Folder z opisem szlaku został wydany drukiem (ok. 1000 egz.) oraz udostępniony w formie elektronicznej na stronie www.muzeumwagrowiec.pl i na FB. Oznakowanie szlaku w terenie przygotowali członkowie PTTK Koło Wągrowiec (2023 r.). Rozszerzona wersja tego samego szlaku została opublikowana przez Powiat Bamberg w broszurze dotyczącej ośrodków uczestniczących w projekcie „Cistercapes. Cistercian landscapes connecting Europe” (w języku niemieckim i angielskim). Pracownicy Muzeum Regionalnego w Wągrowcu wyznaczyli i opracowali merytorycznie szlak pieszy „Śladami Jakuba Wujka”. W 2023 r. przeprowadzono testowanie szlaku na grupach uczestników z różnych kategorii wiekowych (dzieci, dorośli/grupy rodzinne, seniorzy). Zaplanowano także opracowanie szlaku w formie folderu. Na lata 2025-2028 Muzeum planuje utworzenie ścieżki edukacyjno-historycznej „ścieżka Opat”, łączącej siedzibę Muzeum Regionalnego w Wągrowcu – Opatówkę, z dawnym opactwem cysterskim, stanowiącym jeden z najważniejszych elementów dziedzictwa materialnego i kulturowego w mieście.

b/ nawiązanie współpracy z właścicielami budynków znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków w celu ustalenia możliwości i zasad ich udostępnienia (zadanie realizowane na bieżąco);

c/ podjęcie współpracy z instytucjami wprowadzającymi dodatkowe oznakowania obiektów zabytkowych na drogach wojewódzkich, powiatowych i gminnych w celu ułatwienia dojazdu do tych obiektów. Miasto podjęło w 2023 roku działania w celu uzyskania Znak Dziedzictwa Europejskiego Cistercapes - cysterskie krajobrazy łączące Europę. Łączne nakłady na ten cel wynoszą 36 835 zł, w tym na lata 2025-2027 po 7367 zł rocznie.

6.1.6. Edukacja i promocja zabytków miasta Wągrowca:

a/ Systematyczne zbieranie materiałów archiwalnych (zdjęcia, mapy, pocztówki i inne teksty o znaczeniu historycznym) dotyczących zabytków miasta Wągrowca. Zadanie to realizuje na bieżąco Muzeum Regionalne. Zgodnie z Ustawą o Muzeach i Statutem Muzeum Regionalne w Wągrowcu zajmuje się gromadzeniem i ochroną dóbr naturalnego i kulturalnego dziedzictwa z Wągrowca, powiatu wągrowieckiego

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

i regionu pałuckiego o charakterze materialnym i niematerialnym, upowszechnianiem i informowaniem o wartościach i treściach gromadzonych zbiorów. Muzeum inwentaryzuje, kataloguje i naukowo opracowuje zgromadzone zbiory oraz materiały dokumentacyjne, książki i czasopisma, organizuje wystawy stałe, czasowe i objazdowe, a także organizuje i prowadzi badania naukowe, działalność edukacyjną, wydawniczą i informacyjną.

b/ publikacja folderu z informacjami o najważniejszych zabytkach miasta Wągrowca oraz udostępnienie go na odpowiedniej stronie internetowej związanej z przedmiotową problematyką;

c/ prezentacja historii miasta, najważniejszych obiektów zabytkowych oraz problematyki opieki nad zabytkami na łamach lokalnej prasy. Na stronie internetowej Muzeum zawarte są informacje dotyczące najważniejszych zabytków miasta, podobnie jak na oficjalnej stronie internetowej miasta Wągrowca. Ostatni album przy współpracy pracowników Muzeum powstał w 2017 roku. W Muzeum dostępny jest także „Plan miasta wraz z informacjami o zabytkach i najciekawszych miejscach Wągrowca”.

d/ Tematyka podejmująca historię regionu, problematykę ochrony i opieki nad zabytkami znajdującymi się w Wągrowcu realizowana jest ustawicznie w ramach zajęć edukacji wczesnoszkolnej, lekcji historii, plastyki oraz zajęć wychowawczych we wszystkich wągrowieckich szkołach, dla których Gmina Miejska Wągrowiec stanowi organ prowadzący.

e/ wykorzystanie ścieżki turystyczno-edukacyjnej do promocji znajdujących się na niej obiektów zabytkowych.

6.1.7. Opieka nad nieczynnymi cmentarzami i miejscami pamięci narodowej

a/ Prowadzona jest stała opieka i pielęgnacja obszaru nieczynnych cmentarzy – żydowskiego i poewangelickiego, które są własnością miasta. Zadanie to realizowane jest corocznie, na podstawie umowy zawartej z Miejskim Przedsiębiorstwem Wodociągów i Kanalizacji Spółka z o.o. w Wągrowcu, dotyczącej utrzymania zieleni oraz terenów miejskich w Wągrowcu.

b/ W 2025 roku planowane jest przygotowanie dokumentacji projektowej dla

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

pomnika na Grobie Żołnierzy Wojska Polskiego poległych i zmarłych w II wojnie światowej oraz dla pomnika na Grobie Powstańców Wielkopolskich na cmentarzu Nowofarnym przy ul. Gnieźnieńskiej w Wągrowcu (dotacje od Wojewody Wielkopolskiego odpowiednio 15 000 zł i 19 000 zł). W tymże roku planowane jest złożenie wniosku do Wojewody Wielkopolskiego o dotację na realizację prac w roku 2026.

6.1.8. Kontakty z właścicielami obiektów zabytkowych

- a/ Wspieranie poczynań właścicieli obiektów zabytkowych przy działaniach związanych z właściwym utrzymaniem i użytkowaniem obiektów;
- b/ ustalenie z właścicielami obiektów możliwości i zasad ich udostępniania;
- c/ informowanie właścicieli obiektów zabytkowych o możliwościach pozyskania środków na odnowę zabytków;
- d/ merytoryczna pomoc właścicielom zabytków w tworzeniu wniosków aplikacyjnych o środki na odnowę zabytków;
- e/ wypracowanie zasad wprowadzenia ulg podatkowych.

W większości zadania są realizowane na bieżąco.

6.1.9. Nadzór (ciągły) nad inwestycjami ziemnymi realizowanymi przez gminę, stanowiącymi zagrożenie dla zabytków archeologicznych

W latach 2021-2024 miasto siedmiokrotnie występowało o pozwolenie na prowadzenie badań archeologicznych.

W okresie obowiązywania Programu w latach 2025-2028 na terenie miasta planowane są inwestycje mogące stanowić zagrożenie dla zabytków archeologicznych:

- Modernizacja promenady (od ul. Bartodziejskiej do ul. Kościuszki - Etap I) – 2025 r.
- Rewitalizacja doliny rzeki Wełny od al. J.P.II do ul. Gnieźnieńskiej: lata 2026-2028.
- Budowa łącznika pomiędzy ulicami Kolejową a Rynkiem: lata 2026-2028.
- Budowa ul. A. Fiedlera: 2026 – 2027 r.
- Budowa ulic Bażantowej, Modrzewiowej: lata 2027-2029.
- Budowa ulic E. Orzeszkowej, Wyspiańskiego: lata 2027-2029.
- Budowa ulic Marcinkowo, Taszarowo: lata 2027-2029.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

- Budowa ulicy Wiejskiej: lata 2026 – 2029.
- Modernizacja oświetlenia na ul. Ogrodowej, Warzywnej i Rgielskiej lata 2027-2030.
- Modernizacja oświetlenia na ul. Janowieckiej, Bocznej i Rzeczej: lata 2027-2030.
- Zagospodarowanie terenu przy przedszkolu nr 7 wraz z drogą dojazdową: lata 2025-2027.
- Zagospodarowanie terenu oraz budowa łącznika w Szkole Podstawowej nr 3 w Wągrowcu: lata 2026 – 2029.
- Budowa parkingu, budowa dróg dojazdowych, budowa/przebudowa zjazdów, budowa i przebudowa chodników i budowa przystanków autobusowych w ramach zadania inwestycyjnego pn. „Budowa elementów zintegrowanego węzła przesiadkowego w Wągrowcu.

6.1.10. Uwzględnianie problematyki ochrony zabytków przy sporządzaniu i zmianach studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, planu ogólnego oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w zakresie przeznaczenia i zasad zagospodarowania terenu

6.1.11. Opracowanie Gminnego Planu Ochrony Zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych dla miasta Wągrowca oraz coroczna aktualizacja danych

Wągrowiec posiada aktualny plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych opracowany w 2010 roku, a zaktualizowany w 2025 r. Planuje się coroczną aktualizację danych. Jednocześnie planowane jest opracowanie Planu ochrony dóbr kultury na czas wojny, który będzie obowiązywać od 1 stycznia 2027 roku.

6.1. Terminarz realizacji zadań i potencjalne źródła finansowania

Rok	Zadanie	Planowane finansowanie
2025	Dokończenie prac nad aktualizacją Gminnej Ewidencji Zabytków (GEZ) oraz przyjęcie jej po pozytywnym	Środki własne Gminy

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

	zaopiniowaniu przez WWKZ w Poznaniu zarządzeniem Burmistrza Miasta Wągrowca	
	Rewitalizacja domu nr 17 przy ulicy Kościuszki, obecnie siedziby Urzędu Stanu Cywilnego. Prace remontowe I etapu rozpoczną się w 2. połowie roku. Jednocześnie będą się toczyć prace nad programem funkcjonalno-użytkowym II etapu	Środki własne Gminy+ pozyskane fundusze zewnętrzne
	Przygotowanie dokumentacji projektowej na prace konserwatorskie i restauratorskie przy Grobowcu Rodziny Kęglów	Środki własne Gminy
	Przygotowanie dokumentacji projektowej pomnika na Grobie Żołnierzy Wojska Polskiego poległych i zmarłych w II wojnie światowej oraz pomnika na Grobie Powstańców Wielkopolskich na cmentarzu Nowofarnym przy ul. Gnieźnieńskiej w Wągrowcu	Dotacja Wojewody Wielkopolskiego
	Na lata 2025-2028 Muzeum planuje utworzenie ścieżki edukacyjno-historycznej „Ścieżka Opatów”, łączącej siedzibę Muzeum Regionalnego w Wągrowcu – Opatówkę, z dawnym opactwem cysterskim, stanowiącym jeden z najważniejszych elementów dziedzictwa materialnego i kulturowego w mieście	Środki własne Gminy+ pozyskane fundusze zewnętrzne
	Przebudowa sali gimnastycznej przy Szkole Podstawowej nr 3 – sala gimnastyczna (ob. pustostan) w Zespole Gimnazjum Męskiego, przy ulicy Klasztornej wpisana do rejestru zabytków	Gminy+ pozyskane fundusze zewnętrzne (dofinansowanie na lata 2025-2027 – 2 400 000 zł)

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

2026	Przygotowanie aktualizacji gminnej ewidencji zabytków archeologicznych (GEZA) oraz przyjęcie jej po pozytywnym zaopiniowaniu WWKZ w Poznaniu, zarządzeniem Burmistrza Miasta Wągrowca	Środki własne Gminy
	Kontynuacja rewitalizacji domu nr 17 przy ulicy Kościuszki, obecnie siedziby Urzędu Stanu Cywilnego. Zakończenie I i II etapu	Środki własne Gminy+ pozyskane fundusze zewnętrzne
	Prace konserwatorskie i restauratorskie przy Grobowcu Rodziny Keglów w Wągrowcu	Środki własne Gminy+ pozyskane fundusze zewnętrzne
	Przebudowa sali gimnastycznej przy Szkole Podstawowej nr 3 - sala gimnastyczna (ob. pustostan) w Zespole Gimnazjum Męskiego, przy ulicy Klasztornej wpisana do rejestru zabytków	Środki własne Gminy+ pozyskane fundusze zewnętrzne
2027	Przebudowa sali gimnastycznej przy Szkole Podstawowej nr 3 - sala gimnastyczna (ob. pustostan) w Zespole Gimnazjum Męskiego, przy ulicy Klasztornej wpisana do rejestru zabytków.	Środki własne Gminy+ pozyskane fundusze zewnętrzne
2025-2028	<u>Zadania realizowane cyklicznie (w latach 2025-2028):</u> 1/ Systematyczny monitoring Gminnej Ewidencji Zabytków i Gminnej Ewidencji Zabytków Archeologicznych.	Budżet miasta (jednostki i spółki podległe)

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

	Systematyczne uzupełnianie kart adresowych o uzyskane dane i dokumentację fotograficzną; 2/ Systematyczne wspieranie poczynąń właścicieli obiektów zabytkowych przy działaniach związanych z właściwym utrzymaniem i użytkowaniem obiektów – corocznie przyznanie dotacji celowej zgodnie z uchwałą Rady Miejskiej w Wągrowcu; 3/ Doraźne prace remontowo-zabezpieczające obiektów zabytkowych znajdujących się w zasobach Gminy Miejskiej Wągrowiec, ujętych w gminnej ewidencji zabytków; 4/ Systematyczna konserwacja tablic informacyjnych na terenie miasta, zawierających plany orientacyjne oraz najważniejsze informacje dotyczące historii miejscowości i zabytków; 5/ Kontynuacja zajęć edukacyjnych dotyczących historii regionu, problematyki ochrony i opieki nad zabytkami znajdującymi się w Wągrowcu (w ramach zajęć edukacji wczesnoszkolnej, lekcji historii, plastyki oraz zajęć wychowawczych) we wszystkich wągrowieckich szkołach, dla których Gmina Miejska Wągrowiec stanowi organ prowadzący; 6/ Systematyczne zbieranie materiałów archiwalnych (zdjęcia, mapy, pocztówki i inne teksty o znaczeniu historycznym) dotyczących zabytków miasta Wągrowca; 7/ Ciągły nadzór nad inwestycjami ziemnymi realizowanymi przez Gminę, stanowiącymi zagrożenie dla zabytków archeologicznych; 8/ Aktualizacja danych do Gminnego Planu Ochrony Zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych; 9/ Działania porządkowo-inwentaryzacyjne na zabytkowych	+ środki zewnętrzne
--	--	---------------------

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

	cmmentarzach z terenu Wągrowca.	
--	---------------------------------	--

7. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami

7.1. Gmina w odniesieniu do niektórych obiektów wpisanych do rejestru zabytków lub znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków planuje wprowadzenie ulg podatkowych dla ich właścicieli, warunkowanych podjęciem działań zmierzających do zabezpieczenia lub rewitalizacji tych obiektów.

7.2. Nawiązanie współpracy z zarządcami obszarów leśnych znajdujących się na obszarze miasta, właścicielami obiektów zabytkowych oraz z instytucjami wprowadzającymi oznakowania obiektów na drogach w celu realizacji założeń gminnego programu opieki nad zabytkami.

7.3. Utworzenie, zarządzeniem Burmistrza, w ramach działań organizacyjnych Urzędu Miasta oraz podległych jednostek samorządowych (muzeum, biblioteka, szkoły) i spółek podległych, Zespołu Koordynującego pracami realizującymi poszczególne zadania wynikające z ustaleń Programu opieki nad zabytkami. Głównym koordynatorem Zespołu będzie Wydział Planowania Przestrzennego.

8. Monitoring działania gminnego programu opieki nad zabytkami

Proces osiągania celów Programu opieki nad zabytkami będzie monitorowany przez Zespół Koordynujący, poprzez analizę stopnia ich realizacji. Będzie ona obejmowała:

- a/ bieżący monitoring (przynajmniej raz do roku) gminnej ewidencji zabytków, uwzględniający informacje o stanie zachowania obiektów, zmianach lokalizacyjnych, zmianach stosunków własnościowych;
- b/ ocenę zawansowania prac związanych z rewitalizacją obiektów zabytkowych;
- c/ ocenę realizacji programu wdrażania trasy turystyczno-edukacyjnej na terenie miasta i gminy;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

d/ ocenę realizacji programu edukacji i promocji zabytków;

e/ ocenę kontaktów z właścicielami obiektów, w zakresie działań zmierzających do rewitalizacji obiektów zabytkowych.

Analiza ta będzie dokonywana każdorazowo przez Burmistrza Wągrowca po upływie 2 lat funkcjonowania Programu i zakończona raportem Burmistrza przedkładanym Radzie Miejskiej. W miarę rozwoju systemu monitorowania przewiduje się weryfikację sposobu tejże oceny.

9. Niektóre zewnętrzne źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Zgodnie z obowiązującą ustawą z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opieki nad zabytkami, główny obowiązek dbania o stan zabytków, a tym samym ponoszenia nakładów na prace konserwatorskie, spoczywa na właścicielach i posiadaczach zabytków. Wsparciem dla zadań z zakresu ochrony zabytków są zewnętrzne źródła dofinansowania udzielane m in. przez:

1. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego (www.mkidn.gov.pl) w ramach swoich uprawnień tworzy programy wspierające między innymi prace służące ochronie zabytków.
2. Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (wosoz.bip-i.pl/public) – dotacje przyznawane są na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków na podstawie wniosków złożonych przez właścicieli, posiadaczy lub użytkowników zabytków.
3. Samorząd Województwa Wielkopolskiego (www.bip.umww.pl) – budżet województwa wielkopolskiego przewiduje środki na pomoc finansową ukierunkowaną na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami. Są to dotacje celowe z budżetu na finansowanie lub dofinansowanie prac remontowych i konserwatorskich obiektów zabytkowych m. in. jednostek sektora finansów publicznych.
4. Fundusz Kościelny (www.mswia.gov.pl) – dotacje udzielane wyłącznie na remonty i konserwacje zabytkowych obiektów o charakterze sakralnym i to tylko na wykonywanie podstawowych prac zabezpieczających obiektów. Z Funduszu nie

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WĄGROWCA NA LATA 2025-2028

finansuje się remontów i konserwacji obiektów towarzyszących, wyposażenia obiektów sakralnych oraz otoczenia świątyni, a także stałych elementów wystroju wnętrz.

5. Ponadto istnieją możliwości zdobywania środków finansowych ze źródeł zewnętrznych na zadania inwestycyjne i społeczne do współfinansowania z funduszy krajowych i zagranicznych Unii Europejskiej.

Literatura:

1/ Kondracki J., *Geografia regionalna Polski*, Warszawa 2000.

2/ *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, T. XIII, s. 161-173, Warszawa, 1880-1914.

3/ *Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta Wągrowca na lata 2013-2016* (opracowanie na zlecenie Burmistrza Wągrowca; wykonawca Pracownia Arch-Geo sc.), Wągrowiec 2013

4/ *Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta Wągrowca na lata 2018-2021* (opracowanie na zlecenie Miasta Wągrowca; wykonawca Green Key Joanna Masiota-Tomaszewska; autorzy: Kamil Nabagło, Andrzej Karkowski, Daniel Wiśniewski), Wągrowiec 2018.

5/ *Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta Wągrowca na lata 2021-2024* (opracowanie na zlecenie Miasta Wągrowca; wykonawca P. Bobrowski).

5/ Karty gminnej ewidencji zabytków archeologicznych (autor: M. Sip, I. Fabiszak, 2012).

6/ Karty gminnej ewidencji zabytków nieruchomych (autor: D. Wiśniewski, 2017).

Zestawił i opracował:

Przemysław Bobrowski